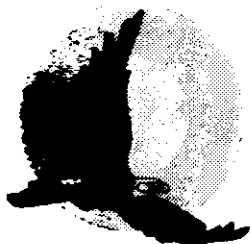

СТЕПАН БАҚТЫБАЕВ

КҮНДЕРДЕН
ӨТКЕН БЕЛГІ КӨП...

-ӨЛЕНДЕР-

Степан Бактыбаев

**Күндерден өткен
белгі көп...**

**Талшық селосы
2005 жыл**

Алғы сөз орнына

Степан Бақтыбаевтың ақындық келбетін тым ертеректе танығандардың бірімін. Оның іштен бұлқынып шыққан өлең жолдарынан табиғи тазалықты, мінсіз молдірлікті сезінетіндей едік. Сол бір пікір Степан ақыннан көп жыл көз жазып қалсақта әлі күнге суынған жоқ. Оның да өмірлік себебін ақын жырларының өн бойынан есіп тұрар жылылықтан іздестірген жөн болмақ.

*Астына сыя алмаған кең аспанның
Қиялы құйқылжыған оғаш жапмын
Жаныма сол қиялдан табам да азық
Отырам оңашада өлең жазып*

Бұл тірлік атаулының қос қақпасын тарс бекітіп жауып алып оңаша қалған ақынның халі, өзімен-өзі сор кешіп, ой кезіп кеткен күйі. Сенесің. Сендіреді. Қиялымен кең аспан астына сыя алмаған ақын Степанның басқағардан бір оқиғау мінезі де осы шумақ бойында шырай беріп тұр.

*Төгіліп сәуле арайлы
Зерленді шыңның күмбезі
Сызалап көктем қарайды
Қып-қызыл мысық күн көзі*

*Орман да, тау да тым-тырыс
Жел де жоқ қозғар қияқты
Милынған нұрға күншығыс
Ауа да күрең сыяқты.*

Сюжет сурет салудың нелер сипатын сезіне де, аңғара да білетіндей едік. Степанның мына суретінен “мысық” күндегі күннің қып-қызыл сипатына сұқтана да, сүйсіне оң көңіл қабилдық. Бұрын естімеген, суреттелмеген соны бейнестеп болғандаймыз.

*Қыс кетті қарын әсетелеп
Қалдырып артта ызғар-дақ
Дала бір бейне текемет
Оюы қырда қызғалдақ*

* * *

*Жұпар жел аймалады бар аймақты
Сілкініп талай орман, талай бақты
Тұрғандай тамашалап төңіректі
Ілжіреп күннің көзі қарай қапты.*

* * *

*Көгалы қара мақпалдай
Жиектей көлді төсеген
Шыңға өскен орман қапталдай
Жаңбырдың бұлтын көсеген*

*Тәрізді әдемі суреттерді ой көзімен шала алсаң, сол сұлу
полотнолы суреттің алдында тұрғандай, болмаса ішінде
жүргендей әсерленесің. Бұл әрине, ақын табысы, ізденісінің
өзіндік ізі екендігінде дау жоқ.*

*Зейнет көрмей тартқан талай азапты
Мадақ емес, көп естіген мазақты
Ерте туып, кеш ержеткен ел едік
Жіктемейік онсыз да аз қазақты.*

*деген Степан Бақтыбаев үнінде туған халқына замана
биігінен сөз арнаған перзенттің тұлғасын танысыз. Сол
тұлғаның тегеуірінді тілек тынысын аңдайсың. Ақын
сөзінің ойлантары да, ойдан түйін түйер тектілік сипаты
да осында ма дейсің.*

*Степан достың жаңа жыр жинағы өз оқырмандарына
жол тартты. Мен аз жазса да саз жазатын ақын
табысына қуанамын, өйткені ол көңіл қуантып, жаныңды
уантатын жырлар тудыра алатын ақын.*

*Жаңа жыр жинағы жеңіл-желпі арнау-ғұмыры келте
дүниелерден арылып, шымыр да шұрайлы шумақтармен
толғыса түссе Степан ақынның тұлғасы биіктеп, даралана
түсері ақиқат. Не десек те поэзия бұйдасын берік ұстаған
жыр-керуені өзіңе жол тартты, оқушым! Сол жолда
сәттілік пен ләззатты қауышулар мол болғай!*

Төлеген Қажыбай
ҚР Жазушылар Одағының
басқарма мүшесі, Ақмола облыстық
филиалының төрағасы

Сапарыңыз сәтті болсын!

Үлгі жылдар партия, совет органдарында қызмет істей жүріп, қолынан қаламын түсірмеген жергілікті журналистеріміздің бірі, газеттеріміздің жанашары ретінде Степан Бақтыбаевты сырттай жақсы білуші едім. Ол нарық қысқасында қалған халықтың бүгінгі тыныс-тіршілігі, тауелсіздік жылдарында қол жеткен жетістіктер, алдағы нұрлы болашақ жайлы толғамды, ой тастарлық мақалаларымен қайнар поэзия жанрында да әжептеуір төселеп, сол кездің өзінде-ақ оқырман қауымына танылып қалған еді.

Енді міне Степан ағайдың-Степан Бақтыбаевның "Күндерден өткен белгі көп" тұңғыш өлеңдер жинағының құрастырғанын парактай оқи отырып, автордың өз ойымыздан, көкейімізден шыққанына қуандық. Мысалға Степанның "Қиынғанның көтерістім ауырын" өлеңін алып көрейікі,

Арыз жазып ақ қағазды сиялап,
Ешкімге де жасамадым қиянат
Өз несібем бар байлығым, бар бағым
Жақынға да түскен емес салмағым.

-деп жүрегінен ақтарыла жыр толғайды, сыр толғайды. Немесе кәлдер күндерге деген көңілін:

Тұлпарым бар бәйгеге әлі қоспаған,
Сұңқарым бар ешкім тұғыр тоспаған-деп
білдіреді.

Ақынның бұдан басқа да "Кенесары сұлтанның теберенісі", "Оқ жетпес", "Көкшетау", "Бурабай қысы", "Көп екен тарихымның ақтаңдағы" өлеңдерінде еліміздің өткен тарихы, туған өлкенің бүгінгі әсем көрінісі, жеке ой толғамдары жыр тілімен орнектелсе, кейінгі бір топтамаларында өмірде кездесіп қалатын кейбір жағымсыз қылықтар, жеке адамдардың күйкі тіршілігі ажуа тілмен сын садағына алынады. Жалпы автордың бұл жинағы өзінің көркем тілімен, салиқаты ойымен, құнды пікірлермен қалың оқырман қауымының, соның ішінде поэзия сүйер жұртшылықтың көңілінен шығатындығына әбден сенеміз.

Поэзия өлкесіндегі алғашқы қадамыңыз, сапарыңыз сәтті болсын ақын аға дейміз оған.

Сайлау Көшкенұлы
Қазақстан Журналистер Одағының мүшесі,
сатирик-жазушы, Көкшетау қалалық
«Көкшетау» газетінің қызметкері

Қамын жеген халықтың

Мұхамеджан Сағынтайұлы Лұқбанов 1950 жылы Омбы облысында туған. 1969 жылы Ленинград орта мектебін бітіріп, Тынықмұхит теңіз флотында әскери міндетін өтеп келгеннен кейін, 1974-1979 жылдары, Целиноград ауылшаруашылық институтының зооинженерлік факультетін тәмамдаған.

Еңбек жолын шаруашылықтарда, өз ауданы көлеміндегі лауызымды орындарда жұмыс істеумен бастап, 1993-1997 жылдары көршілес Қызылту ауданы әкімінің бірінші орынбасары және ауылшаруашылық басқармасының бастығы қызметін атқарды. Бірақ, оның ұйымдастырушылық және іскерлік қабылеті 1990-1993 жылдары «Ащыкөл» совхозын басқарған кезінде айқын көрінген еді. Жас директор совхоз өндірісінің мал шаруашылығы саласын өрге көтерді. Еңуақытты өзін-өзі ақтамаған ірі-қара мал фермасы табыс бөсе бастады. Селоның өсіп, көркейсе түсуі де осы кезең. Жана клуб сипының жастардың музыкалық ансамблі ұйымдастырылды, спорттық кешендер пайда болды.

Қытымет бабымен «Совхозное» селосына ауыскан Мұхамеджан Сағынтайұлы 1998 жылы «Лұқпанов» жауанкершілігі шектеулі серіктестігін құрып, катал нарықтың қаарына ұшыраған ауылдастарына көмектесе бастады. Серіктестік жатақы ала алмай отырған мектеп мұғалімдеріне 700 мың теңге бөлді.

Жағылмай жатқан мектеп үйіне 1,5 миллион теңге қаржы жұмсап термосифондық қазандық орнатып берді.

Агротехникалық шаралардың толық сақталуы, еңбекті іскерлікпен ұйымдастыру «Лұқбанов» ЖШС - не жыл сайын тұрақты өнім алуға мүмкіндік берседі.

2004 жылы аудан бойынша гектарынан 10,1 ц. өнім алынса, серіктестік гектарынан 16,5 ц. өнім алып егін жинауды қысқа мерзімде аяқтады. Сондықтан әлеуметтік салаға жұмсалатын қаржы жыл сайын өсе беруде. Селолық мәдениет үйі мен ФАП-ты күрделі жөндеуден өткізуге 5,5 млн. теңге жұмсалды. Орта мектеп үйінің бірінші қабаты есржөндеуден өткізілді, спортзал мен 3 кабинеттің едендері қайта төселді, 800 шаршы метр территория асфальтталды.

Бұл жұмыстар 3 млн. тенге қаржыны қажет етті. Селодағы монша-сауна, наубайхана, су торабы бәрiде серiктестiктiң мойнында. Ауылда Монғолиядан көшiп келген оралмандардың үлкен бөлiгi - 42 отбасы тұрады. Әр отбасы 30 дан 100 дейiн қой-сiшкi, 5-6 iрi қарадан ұстайды. Осы малдардың жем-шөбiн дайындауға да серiктестiк көмегiн аямайды.

2003 жылдың қыркүйек айында өткен сайлауда Мұхамеджан Сағынтайұлы облыстық маслихатқа депутат болып сайланып, кәсiпкерлер мен шаруашылық басшыларына ауылдың әлеуметтiк саласына қаржы бөлу туралы бастама көтердi. 50 X 50 деп аталатын осы бастама облыста қолдау табуда. Депутат әлеуметтiк саланы өркендетуде өз селосымен шектелiп қалмай аудан деңгейiне шықты. Менiң осы кiтабымның жарық көруi Мұхамеджан Сағынтайұлының әдебиет пен өнерге деген ерекше ықласының бiр көрiнiсi деп бiлемiн.

Степан Бақтыбаев.

Өлеңдер жинағының жарық көруiне қол ұшын берiп көмектескен өзi де өнер мен әдебиетке жақын тұратын, Ақжар ауданының әкiмi Қайрат Сәкенұлы Пiшенбаевқа үлкен ризашылығымды бiлдiремiн.

Автор

Ақжарым менің

Ақжарым, құтты өңірім, бақ дарыған,
Алтын дән даласынан ақтарылған,
Шипалы сулар шығып жер астынан,
Тас өнген Шат өзенінің шатқалынан.

Қайырмасы:

Егінді қыр мен шоқ орман,
Көлдері көктен нәр алған,
Ауылы менен алқабы,
Жыл емес айлап жанарған.

Ой-қыры мал баққанға жайлы қоныс,
Төрт түлік қос Қараөйдан табады өріс,
Ақжарым Отанымның бір бөлшегі,
Бірлікте еңбек еткен ұлт пен ұлыс.

Қайырмасы:

Егінді қыр мен шоқ орман,
Көлдері көктен нәр алған,
Ауылы менен алқабы,
Жыл емес айлап жанарған.

Тарихы қайғы менен мұнды көрген,
Бүгін бақытты ұрпақ өсіп - өнген,
Ақжарым асылдардың арасында
Еліме Смағұлдай ұлды берген.

Қайырмасы:

Егінді қыр мен шоқ орман,
Көлдері көктен нәр алған,
Ауылы менен алқабы,
Жыл емес айлап жанарған.

Атқарған істері еді бір жылдағы

(Ақшаар Айсауымбетұлы Мәтесұроваға)

Ақша қара беттің көрс тұрып,
Үлгісіз жау сапаса көнетін ұлт.
Міне енді еліңі жайлы еліңі жазып,
Тарихтан орнып алды Төреқұлов.

Түгел едің ұмытымас асылдары,
Достықтың жалғасады ғасырға әні.
Құл оған Ресейдің Омбысында,
Шоқаның ескерткіші ашылғаны.

Царлықтың қиындығы құрсап алып,
Бір кезде жаңа шекті қанша халық.
Үнді ермін ауыз суға тигізді ауыл.
Қайтадан үй тұрғызды, монша салып.

Тол тілім жіберіп жүр әзірге есе,
Қағажна сөйлер шәкірт, әзірлесе.
Жоғары ақы алады білімді ұстаз,
Өз нәнін жете біліп, қадірлесе.

Рығамыз жақсы болса бастамаға,
Үлгі алысын басқа облыс, басқа қала.
Жасымыз, үлкеніміз ұшақ мініп,
Түрнет болып барамыз Астанаға.

Мен дағы бас қаланы байқап өттім,
Келеді осы жайды айта кеткім,
Ұлылық, сұлулықты сезінгенмін,
Көргенде түнгі көркін Бәйтеректің.

Мақтанып не болмаса қыңжылғалы,
Қағазға түскен жоқ бұл жыр жолдары.
Айтағым осы өңірдің басшысының
Атқарған істері еді бір жылдағы.

2004 ж.

Астанаға туристік сапаға шығар алдында. 2004 жыл

Көріскенше

*Мен өзімнің (Голощекин) бұл пікіріне қосыла
алмаймын - С. Сәдуақасовтың өлкелік VI партия
конференциясында сөйлеген сөзінен.*

Сипасын тәтті княл тұмшалаған
Арда жүр адасқан қаншама адам
Бәк қонып ел басқарған соның бірі
Бес ешкілі қазақты бай санаған.

Қараны қанаушы деп есепке алып
Барды өріс малдан босап қалып.
Байларды тақымдаса орташа да
Кетіп жүр арасында қосақталып

Кәмпескеге ірі де, уақ та бір
Малдарын тартып ал да пышаққа іл.
Лаңы ақ пен қызыл аз болғандай
Жасаймын дейді енді "Кіші Октябрь".

Өмірді өзім білген қалпында ұқтым.
Сөземін болагынын бір сұмдықтың.
Түбінде қалады-ау жұрт малсыз, нансыз
Қолымнан келері жоқ артын күттім.

Басыма қауып-қатер төнгенде нақ
Амалсыз кетіп барам елден жырақ.
Қаныпезер Голощекин жау көргенмен
Бағалар енбегімді халқым қазақ.

Алыста жаным, тәнім мәңгі қалмас
Оралам ортаңызға еркін алаш.
Көріскенше туған ел, Қазақстан
Көріскенше туған жер, Жарқынағаш.

2002ж

Жүздесті Смағұлмен жерлестері

Туғызған талай ұлды жайсаң далам
Батыры қалың жаудан тайсалмаған.
Қаймықпай көсемдерге қарсы келген
Осы бір өр мінезді, қайсар балаң.

Қалдырған кітап жазып жиырмасында
Жүріпті жиырма бесте ел басында.
Атып кел, шауып келге араласпай,
Сабырлы ой тұнған бүкіл тұлғасында.

Ауылдан қалаға алған Бейімбетті
Абайды сыйынатын пірім депті.
Қазақтың ашып алғаш театрын
Өнердің ұлы тойын дүрілдетті.

Жақтаған бала оқытар молданы да
Сүйсінген Абылай хан бадағына.
Елі үшін білім іздеп, ілім іздеп,
Қанағат жасамаған қолдағыға.

Қуылса ел-жұртынан есіл ерім
Құйтұрқы саясаттың кесірі едін
Білді ме ол алпыс жылдай аты аталмай
Ғұмыры отыз үште кесілерін.

Он үш жыл тәуелсіздік желі ескелі
Ұмытылып өткеннің елестері.
Тарихтың қалып жатыр белестері
Еліне ескерткіш боп қайта оралған
Жүздесті Смағұлмен жерлестері.

2002ж

Ескерткіш боп қарайды енді тұғырдан

(әні А. Тошкеновтікі)

Сол жылдары қара көзден жас тамған,
Ақ жүрегін ажалға да тосқан жан.
Отыз үште өте шыққан дүниеден,
Ағып түскен жұлдыздай-ақ аспаннан.

Білгендерге бағы еді ғой халқымның,
Білместіктің болып шықты арты мұн.
Жалын атқан Смағұлдың өмірі,
Елестетер найзағайдың жарқылын.

Жыл артынан жылдар өтіп шұбырған,
Қайта тұрды бір азамат жығылған.
Елін ойлап ерте сөнген бір ғұмыр,
Ескерткіш боп қарайды енді тұғырдан.

Қазақстан отаным

(Әнге арналған)

Естіліп шартарапта әнұраны,
Отаным бар әлемде танылады.
Жыл сайын өсс түсіп мәртебесі,
Биіктеп бара жатыр шаңырағы.

Желбіресе көк байрақ көк аспандай,
Әр ауыл, әр қалаға жарасқандай.
Елімнің он жылдықта өткен жолы,
Ғасырлық тарихымен таласқандай.

Отаным он-сан ұлттың тең мекені,
Достықтың кең бесігін тербетеді.
Туған ел-қасиетті қазақ жерін,
Жас ұрпақ мақтан тұтып ер жетеді

2002ж

Жырларым еді алғашқы

Өмір жолын қараша үйде бастады.

Мың тоғыз жүз отыз сегіз... шінде еді

Шабындықта шырмауықтар гүлдеді.

Аз ауылдың кәрі-жасы слендсп

Күтіп жүрді жылжымалы киноны.

Қызығынан өміріне алып құт

Біздің халық думан сүйген, жарықтық.

... Қайқаң белден полуторка бері асты

Күткендерді қуанышка қарық-қып.

Үй сыртына ілінгенше экран

Өзек жақта шырқалып та жатыр ән.

Жарықтанып сата берді жайсаң түн

Проектор мен жерошақтардың отынан

Ақ лагшадан зорлық көрген қан қақсап,

Ал батыры жауға тиген қол бастап,

Казактарды қызықтайды казақтар,

Тепсең жерге жатып алып жамбастап.

Экранға сүйкеніп бір құнажын

Жүгірткізді балалардың біразын

Кино тоқтап қауқылдасты кәрілер

«Бөрекелді батыр - десіп - Разин

Келей менен шаруаның досы анық

Озбырлардан жүр екен ғой өш алып»

Осы кенес аяқ асты бұзылды,

Жақияның келіншегі босанып...

Кино қалды қызық болып той үсті

Күткендер көп жас әкеден сойысты

Манайында желі де жоқ, мал да жоқ

Төрт қанатты қараша үйге ел ойысты.

Қу кедейлік салды әкеге салмағын

Амалы не тістегенмен бармағын

«Көрші ауылдан қой іздесеқ»-деп еді
Шофер жігіт қитыктанып бармады.

Күрең шайдын босап талай кесесі
Жүз граммен толғанда еттің есесі
Дастарханда қызған шақта мәжіліс
«Ат қояйық»-деді кіндік шешесі

Киноны жұрт отырған-ды мақтасып,
Жас балалар батыр атын жаттасып.
«Разиннің атын қою керек»-деп
Сәбиге есім тапты біреу тап басып.

... Осы түні молда құран ашпады,
Қалжа пісіп мүжілмеді бас тағы
Осы түні орыс атты бір қазақ,
Өмір жолын қараша үйде бастады.
1976 ж.

Дүние хақында

Таба алмай анам жаялық,
Орапты қақпа шекпенге
Содан ба әлде аянып
Дүние қуу жоқ менде

Жарылқар жырым отымен,
Қайтемін жылтың «Волганы»
Сол жүннен шекпен тоқыған,
Костюмым болса болғаны.

* * *

О, өмір метеордай ағысыңды
Талайдың тоқтатам деп сағы сыңды
Кейбіреу қыратыңа өрлегенше
Аласың алпинистше тағы шыңды.

1976

* * *

Жолдары өлең-жырдың ойға келсе,
Білмеймін жазбай қалай қоярымды
Ал, бірақ, қысыламын ақын десе,
Тастайды жақындатып қиялымды.

Акындык арман маған, кия алмаған
Қоймаймын түртінуді ұйқас құрап.
Мен бе тек жыр жазуды қиялдаған
Акын боп туа ма әлде... білсе сұрап.

Сырдария жағасында

Көпіріп, көбіктеніп қаймақтанып,
Ағады баяу жылжып аумақты алып.
Көзіммен көрдім түрін дарияның,
Па шіркін, жүрмесің - ау жай мақталып.

Пәс толқын жарды соғар баяу ғана
Баласын сипағандай аяулы ана.
Сүтіндей сорып жатыр лай суын
Табиғат жанбыр бермес қаяу дала.

Оңтүстік шыдамадым аптабына,
Шөл қысқан ұқсадым бір тақтағына.
Сүнгіт те айдынына Сырдың суы,
Жеріңнің ыстығынан сақта мына.
Қызылорда, 1960

Қос көлім

Қос көлім қос көзіндей жас ботаның,
Мөлдіреп бауырында тас жотаның.
Қос көлім маған ыстық бір түкпірі,
Ұлының жырға қосар жазса Отаның.

Қарсы алар алтын арай дала таңын,
Қос көлдің қос айдынын ұнатамын.
Бала боп тұнығында құлаш ұрып,
Қуғанмын қаз-үйректің балаланың.

Қаладан каникулға оралағанда,
Ұқсаймын толқыңынан нәр алғанға.
Теренге сүнгітеді, сергітеді,
Бар суы қуаныштан жаралған ба ?!

Інімді алдыма алып серік көріп
Торымен қой соңынан еріп келіп.
Қырында қоздатушы едім өлеңімді
Қиялға онашада ерік беріп.

Қос көлім қос көзімдей жас ботаның
Мөлдірер бауырында тас жотаның.
Суыңның ұлыңа ыстық әр тамшысы,
Жырына арқау етер жазса Отанын.
Жарқамыс, 1960

Қос көлім қос кесеге құйған шарап,
Досыммен ішер ме едім онашалап.

* * *

Тұп-тұнық желсіз күнгі бұл қос айдын,
Ұқсайды көздеріне қалқатайдың.
Жарқамыс, 1960

Бояуы күн батыстың тартты күңгірт
Жер - ана түн-түндігін жапты тағы.
Көңілімнің тыныштығын бұзды жым-жырт
Көгімде жарық жұлдыз ақты-дағы.

Оянып ұшқыр қиял тынши алмай
Жортады көк аспанда жерімдей-ақ.
Тездігі көз ілеспес ракетадай,
Мін де ұш ақын, ғарышқа ерінбей-ақ...
Жарқамыс, 1960

Алматы сапары

Жер-ана жамылғанмен жасыл барқыт,
Алатау сақтапты қар-қыстан сарқыт.
Асығып ағып келем астанама,
Астымда болат тұяқ болат тарпып.

Қалыспай оң жағымда тау сілемі,
Жайылған төбесіне қар кілемі.
Биіктеп, аласарып ере берді,
Қалмау ма қонағынан бар білемі

...Келдім бе, енді Алматы басталмақ па?
Көріңді қалың ағаш асқар жақта
Құмарта көзім тігіп қарай бердім
Вагоннан, тұрып алып баспалдақта.
Алматы, 1960

* * *

Ауылдан кеттім алыстап,
Орманы мынау Көкшеснін.
Көл көрсем болды дауыстап,
Санамақ болам сексенін.

Көңілге өзің жақын боп,
Шақырып тұрдым жар салып.
Өтейін жырлап ақын боп,
Балаңды көрші қарсы алып.

* * *

Осынау сұлу арқаның,
Тақтайдай жазық даласы.
Көздеріндегі қалқаның,
Көлдеріне қарашы.

Қап-қара құйқа жерінің,
Берсерін алдық байқалған.
Диқанның маңдай терінің,
Жемісі-сігін жайқалған.

Күз болса у-шу жар салар,
Кемедей жүзген комбайн.
Күлімдеп күні қарсы алар,
Қонақшыл жомарт жаңдайын.
Жаңаауыл, 1960

Достарым болсын қасымда

Ауылдан кеттім жыраққа,
Қимасқа жерді ұқсадым.
Жалғыздық көрмей бірақта,
Достардың таптым құшағын

Қайда, барсам өз елім,
Бәрі ыстық жер, су, тасың да.
Қиындыққа төзсрмін,
Достарым болса қасымда.

Талапкер досқа

Өмірде көп қой аласың,
Алмаған әлі орталап.
Балапан жырлар жазасың,
Акындық жолын қолқалап.

Аласың көп қой өмірде,
Алмадың әлі орталап.
Жыр тұнып жатыр көңілде,
Керсегі енді зор талап.

* * *

Аралап алысыңды шөлдедім бе,
Демеймін болсаңда Отан ұлан-байтақ.
Шомылсам Көкшетаудың көлдеріне,
Бір күні астанада жүрем шайқап.

Тағдырым демесе де ер екенсің,
Көтсрсм қиындық пен келскесін.
Тып-тыныш отырмаймын сз бүйрскше,
Бергей деп от басының берскесін.

* * *

Көкшеге ғашық болдым бір келгенше,
Көкшені асық болдым бір көргенше.
Көкшенің қойны толы өлең екен,
Көшіріп жазып жүрмін үлгергенше
Жана ауыл, 1960

Төсекте

Ойларды отсыз пісіріп,
Ұшқалақ қиял ұйқы ашар.
Қағазға алам түсіріп,
Жолдарым болса ұйқасар.

Өленнің кезіп өңірін,
Оралса қайта ой кезбе.
Композитор көңілім,
Күй шертіп кетер сол кезде.

Жазылмаған өлендерім туралы

Көңілде төккен нәсерден,
Қағазға тамшы тамса-шы.
Өленнен ойлар өсірген,
Жазылмай жатыр қаншасы.

Қиялым кетті алға ұзап,
Қаламым қалды ілеспей.
... Көңілім көктем жалғыз-ақ,
Төріне жүр ғой гүл өспей.

1961 ж.

Алдыңда борышым көп өтелмеген

Шан емес топырағыңнан азап ұшқан,
Өтіпті бір күндерің Қазақстан.
Бабамыз борандарда малмен ығып,
Болыпты талайына қаза қыстан.

Тағдырдан тиген енші кіл мазағы,
Жүріпті мал соңында қыр қазағы.
Үнімен Октябрьдің атқа мініп,
Атамыз кегін апты мырзадағы.

О, Отан көре алмадым ол күндерің,
Бақытта мен білгелі көгің, жерің.
Сен мені аяладың адам етгің,
Қалайша тұз-дәмінді тегін жермін.

Алдыңда борышым көп өтелмеген,
Тартынбан ауырыңнан көтер деген.
Атыңды ақын болып жырлап өтсем,
Білмеймін бәрін бірдей өтер ме өлен.

Жұмсашы жақынға да, алысқа да,
Қоймаспын қатарымнан қалыс қала,
Көгінде көгершін боп шарықтайын,
Үшайын Космановт боп Марсқа да

Гагаринге

Қалмады қиындықтың шың құздары,
Алмаған Отанымның ұл қыздары.
Қол бұлғап шақырушы ед аспан көкте,
Әлемнің планета, жұлдыздары.

Ашылды міне бүгін оған да есік,
Көз тікті бар дүние елсңдесіп.
Гагарин кезіп қайттың көктің жүзін,
Космоста жұлдыздармен сәлемдесіп.

Босатып штурвалын қосқанаттың,
Костюмін кидің дағы космонавтың.
Шығардың адам даңқын, Отан даңқын,
Жел бердің қаламына жас талаптың.

Ретсіз мадақтауды көремін мін
Сен бірақ шабыт көзін бере білдің.
... Жолдарын ала баршы Марсқа да,
Жазылған шын жүректен өлеңімнің

* * *

Қасымда болмағанмен бірге аз-ақ күн,
Мәңгісің жүрегімде бір қазақтың.
Көңілімнің көктемінен үзіп алып,
Кеудеме солмайтындай гүл қадапсын

Өзіңе сезім күйін шалдырыппын,
Өзінде махаббатым қалдырыппын.
Ұмытпай жігіт жасы жиырма бесте
Ішінде еске алармын сал қырықтың.

1961

* * *

Жымисаң бойға әл бітіп,
Күн бе екен деуші-ем жанарын.
Күлкіңнен қазір зәр жұтып,
Көзіңнен түнді табамын.

Арнадым сезім ыстығын,
Сағаттар талай аймалап.
Көңілім қазір қысқы күн,
Өтуден қашам жай қарап.

Жырласам деп ем өзінді,
Өзгеге айтпас сөз тауып.
... Ұмытшы жайсыз сөзімді,
Жаралы жүрек тез сауық.

Қоштасу

Өмірде өтпсі бұрын сан ауырдан,
Кездеспей қиындыққа жан ауырған.
Еліме енші қосар енбегімді,
Бастадым Көкшетауда Жанауылдан.

Осында әр нәрсеге талаптандым,
Осында балапан жыр қанаттандың.
Осында қош айтысқан балалықтың,
Артынан қимастықпен қарап қалдым.

Осында таптым алғаш махаббатым,
Достар көп (айтпайыншы атап атын).
Білемін аттанарда сүйер ұлың,
Тасың жоқ тебіренбей жата алатын.

1961ж

* * *

Қайғырдың бір күрсініп, бірде жылап,
Кетті ме сүйген жаның әлде жырақ.
Болмаса ол мәңгілікке қош деді ме,
Махаббат сарайында ірге құлап.

1961ж

Ой олқы, қалам қысқа, қиял шабан,
Қалайша өмір жырын қияр саған.
Тәтті әуен таланттыға болған үлес,
Жолар ма жұғымсызға ұялшақ ән.

* * *

Жүректің шерте білші кыл пернесін,
Шынына тау талаптың бұлт өрлесін.
Ұнайды кім-кімгеде де шабыт тауып,
Гүл емес бауырынан жыр тергесін.

* * *

Қиялдың тартынбап ем жетегінен,
Үстатты бір өлеңнің етегінен.
Қыртысын кетірдім де алдым жазып,
Жүргізіп сыншы көңіл өтегімен

Түсімде сені көрдім Кларашым

Түсімде сені көрдім Кларашым,
Кезіппіз қолтықтасып гүл арасын.
Ұсынсам үзіп алып алқызылын,
Сыңғырлап күлесінде сен аласың.

Өзіңе күндіз келіп, түнде келіп,
Тұрмасам шыдаумашы ем күнде көріп.
Сенің де жүрме екенмін жүрегінде,
Тартсақ ед сағынышты бірге бөліп.

Ойпыр ай, қандай ұзақ он шақты күн,
Қарашы арамыздың алшақтығын.
Түс емес өңімізде құшақтасып,
Екеуіміз оңашада калсақ бүгін.

Түсімде сені көрдім Кларашым,
Сен қалай сағынышсыз жүре аласың.
Мен үшін қалғандайын сағат тоқтап,
Сен үшін... біле алмадым ол арасын..

Өзен

Толқындары ұрғылайды кемерін,
Сезгендей ме соқтыққанда жеңерін.
Өзен, өзен тентек өзен, өр өзен,
Ақ ісің бе! Ағысың ба? сенерің.

Жағалауды көкорайлар көмкеріп,
Көк аспанды дәл үстіңс төңкеріп.
Мың сан иіп шебер қолды табиғат,
Бір өзіңс берген екен сән, көрік.

Басыңдағы жылға - жылға сай қалып,
Кетеді артың мол мұхитқа айналып.
Тұнығыңда шолпылдаса күміс күн,
Түн баласы шомылады ай барып.

P.S. Менің де бар иірімім, теренім,
Меңде өзен боп өзімше ағып келемін.
Жазсам деймін тамшы жырды тағы да,
Поэзия мұхитының қерегін.

1961ж

* * *

Қазірде айым ғасыр, сағатым жыл,
Шыдамды см, таусылғаны-ау тағатым бұл.
Өмірім көктем болса күлімдеген,
Сен едің омырауға тағатын гүл.

Көруге көктем гүлін қашықтамын,
Ұйқысыз атқызады ғашық таңын.
Өтеді күндер жылжып баяу ғана,
Білмейме бір жігіттің асыққанын.

Ұшуға Кларажан жоқ қанатым,
Болмаса жайым бар ма тоқталатын.
... Хатқа орап жібер ыстық махаббатты,
Жүректес жалынынан шок қалатын.
Жарқамыс, 1961.

Бурабай

Бдұырын күнге төсеп жадағай жар,
Қолдарын көкке созған қарағайлар.
Сөйлердей шежіресін осы аймақтың,
Бүлкілдеп көмекейі бата қайнар.

Сыбдыры көк орманның ой тастар үн.
Мүлгиді жағалауда қой тастарың
Бір өзім бір қайықғы жеке мініп,
Армансыз айдынында ойқастадым.

Ормелеп көсс тасқа толқынды есс,
Мен жетгім Оқжетпеске оқ жетпесс
.. Төменде мөлдіреген көл тұнығын.
Су емес болады екен меруерт десе
Бурабай, 1961ж

* * *

Құрдасың кім? Заманамен қатармын.
Сыйласың кім? Атар таң мен батар күн.
Қимасымды сұрай қалса егерде,
Туған елім бір өзінді атармын.

Бір өзінді атармын тек Отаным,
Бір өзіңе арналар бар от-әнім.
Бір өзіңнің ұлынмын мен туған сл-
Ақ сүтінді еміп өскен ботаңмын.
1961ж

* * *

Көркінмен атар таңдай арай бердің,
Көрмесем шыдымадым талай келдім.
Оты бар махаббаттың жанарына,
Келеді қарай бергім, қарай бергім.

Басыма бар бақытты үйе келдің,
Қалайша балқымасын сүйсгі ердің.
Арнаған ыстық сөзін ерініңнен,
Келеді сүйе бергім, сүйс бергім.

* * *

Өмірдің өте бердім өткелдерін,
Қол создым биігіне, көккес өрледім.
Ұмтылдым тау жолына құздарына,
Келмеді қырқаларын бөктерлегім.

Кездесе көл қиындық малтып өтгім,
Болмадым қашып бұғып, арты көпгін.
О, еңбек қалдырмадын қатарымнан,
Таусылмас рахатынды тарту еттім.

Жас едім қиындықтан талмас, ығып,
Сонда да кеттім демен алға шығып.
Тек қана талапкердің біреуімін,
Жыр жазған өз жолымды алғаш ұғып.
1961ж.

Түнгі оттар

Қаптаған айналанын бәрі ақ-жалын.
Жағыпты күзде дала бар оттарын.
Бетінде егін теңіз қазша жүзіп,
Қағады комбайндар қанаттарын.

Далаға жаққандай-ақ мың - сан айды,
Алды артын оттар. оттар кім санайды.
Қоныр жел аймаласа қырманшыны,
Ол өзін күндізгіден тын санайды.

Алқаптын қалғымайды бір шілігі,
Естіліп қызу еңбек дүрсіл үні.
Оттары бір сөнбейді Отанымның.
Токтамай күндіз - түні тіршілігі.
1961ж

* * *

Омар наям жазып кеткен ғазалдын,
Саған тіпті қатысы жоқ ажарлым.
Сен туралы ақын болып жыр жазсам,
Қағазда емес көкірегімде жаза алдым.

* * *

Сені іздеп бармадым ба дала, күзга,
Көріспей снді қайтып қаламыз ба?
Қашықтық кетер ме екен ұмыттырып,
Уақыт әзәзіл боп арамызға.

Жок менің адал жаным, асыл жаным,
Өзіңнен жан сырымды жасырмадым.
Есімде күміс күлкі, ыстық сөздер,
Сүйгенің, мойныма асылғанын

Төксе де тағдыр күзі ызғырығын,
Жұла алмас жапырағын түз гүлінің.
Шыдармын қараша емес қаңтарына,
Мен емес ұмытатын қыз қылығын.

1961 ж

* * *

Сарғая күтіп өзіңді,
Жүрсемде көзден жас тамып.
Тауыспай берік төзімді,
Жатамын үміт жастанып.

Әрбір тан атып арманмен,
Айлардай ұзақ өтіп күн.
Көріспей тағы қалғанмен,
Айнымаска бекіппін.

* * *

Адамға беріпті өмір ондаған жыл,
Арада адал да жүр, онбаған жүр.
Әркім - ақ сөйлей білер, ойлай білер,
Бәріне бірдей бірақ қонбаған жыр.

Өлсімен сөз майын тамызатын,
Кездессе ілуде бір нағыз ақын.
Тамсантар әр жолына тартымды жыр,
Күддіріп, не көзден жас ағызатын.

* * *

Өмірде кім-кімнің де үлесі бар,
Женіп ал үлесінді, күресіп ал.
Жар тапсан мәңгі жолдас, жақын тапеан,
Дос болсын күле кіріп, күле шығар.

Көрсетсең еңбегінде есе қарқын,
Қаластын коммунаңы кесегі алтын.
Елсусіз күй кешпеші күйбелендеп,
Сол бақыт ұлым бар ғой десе халқын.

* * *

Арам шөп адам алаяқ,
Таусылып болған жоқ әлі.
Тұрмыстың төрін сағалап,
Отырар бірі жоғары.

Осындай жаннан жиіркеніп,
Жасырмай атын атаса.
Егіске қалар жер кеніп,
Арам шөпті отаса.

1961ж.

Октябрь

Жасымнан осы күнді жатқа білдім,
(Кезі емес бүршік атар бақта гүлдің).
Сонда да жылу берер жүрегіме,
Көктемдей қызуы бар октябрьдің.

Өмірдің ата көрген қара түнін,
Күн болып жарық еттің - тан, атырдың.
Сол өткен отты жылдар әкесте үлес,
Еншіме жырту тиді дала тынын.

Бөбектей бөлгенді де дала егінге,
Еңбекпен коммунаға қаланды ірге.
Мен болам сырын ашар бар әлемнің,
Отырып космосқа ұшар корабльге.

Не істедің мақтарлық деп сұрағандар,
Өзгерген өмір көркін өзі-ақ аңдар.
Парадка аға ұрпақпен бірге шығам,
Бұл күнді менде тойлар правам бар.

1961ж.

* * *

Дос едік айрылмастай кеше ғана,
Ақ жүрек арамдықты кеше ала ма.
Таттанды татулықтың дәнекері,
Мейлің сен неше аударып, неше қара

Дос едік айрылмастай кеше ғана,
(Жасында дос болмаған неше бала)
Екінші сол емеспе қымбат адам,
Бірінші ен сүйікті десек ана.

Дос едік айрылмастай кеше ғана,
Жастық шақ ұмытылды өсе бара.
Ақталып әуре болма, әуре болма,
Алдыңа келгенім жоқ есеп ала.

1961 ж.

Педагог

Демейді есіл еңбек ада кеттің,
Ұқпаса түсіндірер, ұқтырады.
Таусылмас шыдамымен педагогтың,
Өседі сәби -өмір көк құрағы.

Алдында адамзаттың жас ұрпағы,
Алдында бар әлемнің болашағы.
Білімге жас өмірдің жолын ашса,
Жалғасар соларменен ғасыр тағы.

Мейілі ақ шашты қарт, абзал аға,
Әйтеуір сыйлы адамы ол да көптің.
Берсем деп бар білгенін көп балаға,
Тынымсыз күні өтеді педагогтың

Тың жерде

Бас қосып украин, молдавандық,
Осында сырға қандық, жырға қандық.
Күз болса алтын дәнді алқапқа кеп,
Қос тігіп егін басы, қырда қалдық...

Көктемде босаса жер аз-ақ жібіп,
Шығушы-ең трактормен қатар тізіп.
Тың жерде естен кетпес той жасадық,
Үйленіп орыс қызға қазақ жігіт.

Елімнің сүйем даласын

Елімнің сүйем даласын,
Күй топырақ, күй тасын.
Желімен тауып жарасым,
Іздеймін өлең ұйқасын.

Ұнатам қызғалдақтарын,
Құлпырып шығар көктемде.
Ұнатам қыста ақ қарын,
Үскірік аяз төккенде.

Орманын қара, орманын,
Нені адам қолдан жасамас.
Бейне бір сансыз арманым,
Сап түзспті жас ағаш.

Сусындап қаусар суынан,
Тауының шықтым шыңына.
Қаланың қызық шуынан,
Арнайы келдім тыңына.

Тан алдында

Жарығын шашып төрге де,
Алаулап атты тан жалын.
Үшеуміз шағын бөлмеде,
Өленім, өзім, жан жарым.

Бөлмеде осы шап-шағын,
Жыр жазам танда кеште де.
Бакытын егер тапса кім,
Тар бола алмас сштсе.

* * *

Алғанба отын тауысып,
Жүрегім сөнбес жанартау.
Қуаныш мұнға ауысып,
Көнілім тартты самарқау.

... Қиялым қанат жайғасын,
Кеудеме берер жаз айын.
Ойнақы ойлар қайдасын,
Көңілді жырлар жазайын.

1961ж

Өріпті бүгін үйретсе...

Барады ағам күнде ерте,
Жап-жақын үйден мектепке.
Апаршы десем мені де,
Орын жоқ дейді тентекке.

Кітабынан оқыған,
Айтады өлең, ертегі.
Қалмаймын тіпті соңынан,
Құдыққа барса ертеді.

Шананы ағам сүйретсе,
Бос шелекті көтерем.
... Өріпті бүгін үйретсе,
Ертен-ақ оқып кетер ем

Шапалақ жедім ағамнан

Кеткенде ағам мектепке,
Отырмай үйде мен тскке.
Кітапты жыртық түптесп ем,
Бір дәптер көрдім бітпеген.

Ертен бе әлде, бүгін бе,
Жазады ғой түбінде.
Деп ойлап біраз отырып,
Жазып қойдым толтырып.
... Шапалақ жедім ағамнан,
Себебі несі, таба алман.

Боранбек

Далада суық боран деп,
Польтоға сырттан тон киіп.
Ойынға шықты Боранбек,
Шанасын сүйреп, қорбиып.

Тұра алмай жатыр домалап,
Аударылып кетіп қол шана.
Киінсе қайтед шамалап,
Қабаттамай соншама.

1962ж

Отан

Отан, Отан өзге елден дара тұлған,
Қыр егін, алып завод қала тұрған.
Шипа су, шексіз дала, құзар таулар,
Табиғат асылынан жаратылған.

Отан, Отан айналдым мен атыңнан,
Өзіңсің өміріме тан, атырған.
Сен үшін кеуде тосып ажалға да,
Қағармын жаудың оғын сан атылған.

Отан, Отан талай шаршап талдым да,
Жұмсағанда шегіншектеп қалдым ба,
Қайда істесем, айға ұш десен әзірмін,
Өтелмейтін борышым бар алдында.

1962 ж

Ініме хат

Шабушы едің мініп ап талдан атқа,
Мәз еді әке-шеше жол қаратса.
Жұмсаса ат әкеліп, қой қайырып,
Бүтінде жарадың ба қолқанатқа.

Ұрсып та алушы едім ара-тұра,
Болама бір мінезсіз бала сірә.
Өмірдің мектебі бар сен өтетін,
Кім келген ақылды боп жаратыла.

Шертпедім қалмасын деп тауы қайтып,
Бекиді еркін өспей бауы қайтіп.
Баланың тілі бал деу рас екен,
Құлдіріп отырушы ең тауып айтып.

...Хат жазу көрісумен екі басқа,
(Әрине пейіл көпке татымас па?)
Ал өзім ала барам әліппеңді,
Құттықтап толғаныңмен жеті жасқа.

1962 ж

Мансапқорға

Қисқыры болып кіпшінің,
Үлкенге жалпан түлкісін.
Өмірге артист кісінің,
Келтіріп жүрсін күлкісін.

Ойға да қырғада шапқылап,
Гідегенің атақ па?
Шалыс басып бақ тайып,
Қалып жүрме шатаққа.

* * *

Сөйлесе іскер жандайын,
Жұмыста кетер таптырмай.
Қағады тақ-тақ таңдайын,
Қылығын жұрттың жақтырмай.

Өзінше артық өзгеден,
Болмасын дейді басқаны.
Мақсаты барлық көздеген,
Атақ, мансап, бас қамы.

* * *

Өнерді үйрен жастан қарап қалма,
Арт жүгін қиындықтың талап нарға.
Еңбекте моншақтамай мандай тері,
Борышын Отан ана бала ақтар ма?

Жаңылсаң, қателессең қашықпа сын,
Ол бірақ қорқытпасын, жасытпасын.
Сүрініп үйренерсін сан шабысқа,
Тек табыс жел бермесін, тасытпасын.

Сәл салмақ таусылмастай талантыңа
Табылмас сонда саған тағар кінә.
Өмірдің қосылғанда бәйгесіне
Қалсаң алға, ал озсан қара артыңа.

* * *

Орансын дала егінге, қала гүлге,
Жаппасын жарық күнді түн қалқалап.
Жол ашық космос кезер корбльге,
Ұшпасын тек ракета бомба арқалап

Өмірдің оты сөнбей лапылдасын,
Жер бетін шарпымасын соғыс-жалын.
Бір оқта адал жанға атылмасын,
Жас ару жоғалтпасын қимас жарын.

Қайғыдан қарт аналар сөгілмесін,
Тарихтың кателері қайталанып.
Көз жасы жетер енді төгілмесін,
Осылай бар адамзат айтары анық.

...Сөздіктен соғыс деген сөз сызылып,
Жазылсын екінші рет бейбітшілік.

Өмірге

Демеймін барлығы асыл мендегінің,
Өзімше жырлап келем еңбек үнін.
Енгізем ілесе алмай ескиніне,
Ағысың кешегіңмен тең бе бүгін.

Күн өтіп, айлар жетіп, жыл жанарып,
Бәрі де әкелді кіл жаңалық.
Жаңаның бола берер мерейі үстем,
Ескінің етегіне кір жамалып.

Ұмтылам жаңа да, жақсына да.
(Ескі орнын оңайлықпен тапсыра ма).
Жараса бір шегене арманы не,
О, өмір жырымды ал да, қақ сынаңа.
1962 ж.

* * *

Бекерге болмай жан сақтар,
Қадіңе елім жарасақ.
Сөз бе екен атақ, мансаптар,
Максатың болса болашақ.

Жақын ғой заман, жақында,
Аталар өткен армандап.
Болшы өзің еңбек сапында,
Алдағы күнге ар мандат.

* * *

Күлімдеп көк төрінен караса күн,
Сол күндей жарығым сен болашағым.
Гімде жүріп өткен қалса сүрлеу,
Ал алда сан киынға жол ашамын.

Өмірде бар ғой әлі сан алмағым,
Қарыздар жаны кедей саналмадым
Ксудені жылытқанмен жыр шоғына,
Білемін отша лаулап жана алмадым.

Күлімдеп көк төрінен караса күн,
Сол күндей жарығым сен болашағым.
Бір кезде мен де жетіп биігіме,
О ортамда күн болып жарасармын.

* * *

Балауса кызғалдақтар, лала гүлдер,
Көктемнің көркін осы карап үлгер.
Кен жазық космодром секілді бір,
Қонатын космосқа ұшар корабльдер.

Тегістеп асқар таудан қашады ма,
Немесе бұрын теңіз ошағы ма.
Әлемнің түкпірінен қонақ күтіп,
Табиғат әлде арнайы жасады ма?!

Мен саған қырық қасқыр берешекпін

Білемін зорын жастан талабыңның,
Құрдаспыз дүниеге тете келдік.
Базарын бірге өткізіп бала күннің,
Қоштаспай айырылысып кете бердік,

Қазірде жолдасым көп, досым да бар,
Сонда да бірі саған татымаған.
Өзгеден күтпесем де тосын хабар,
Бір сәлем жазар деп ем жақын адам.

Не істедік дос алдында, ар алдында,
Оны өзі көрсетеді келешектің.
Терісін жолбарыстың таба алдың ба?
Мен саған қырық қасқыр берешпін.

(Әзіл)

Сыбдыры орманының бір тынбайды,
Таулары көлге төніп сыр тындайды.
Бурабай кайдан болсын Төбскөндей,
Туғызған Өтежанды. Мырқымбайды.

Оқушыма

Дәуірдің болашағы талғамысың,
Отанның қорғаушысын ар-намысын.
Кіресің коммунизм сарайына,
Атаның орындалып арманы шын.

Таулардың сөйлетсең қара тасын,
Атомның күшін көпке жаратасың.
Болашақ планета жолаушысы,
Космосқа ұшып көкті қаратасын.

Өмірдің көресің сен соны ағысын,
Марстың күттірмейтін қонағасың.
Ашасың, ашылмаған әлем сырын,
Білгенімді үйретем сол-ақ үшін.

1963ж

* * *

Енбектен бір сағатқа талмаса да,
Бір іске қолдан келмес жармаса ма.
Жан ба екен іні алдында өңсегсіз,
Не сөзін ілтифатқа алмас аға.

Жырында ұшқын бар, ма жалын бар ма,
Сөнер ме шабыт көзі, жалындар ма.
Оқушы айтыңдаршы кім екенін,
Ақынды өлеңінен таныңдар да.

* * *

Өмірім барады алға алып ұшып,
Көрген жоқ жоқшылықтың кәрі қысып.
Еңбекпен есік аштым дүниеге,
Жол берді қиындықтың бәрі ығысып.

Қаттысы айтылады азға сынның.
Көп еңбек тек қамы емес өз басымның.
Қиналсам білек талып, жүрек соғып,
Тамшысын тамызбадым көз жасымның.

Білемедім мінезімді қостарын кім,
Шалқыдым арасында достарымның.
Өмірде күлкі де бар, күрсіну бар,
Мағынасыз үні емес ол бос сарынның.

Талаптың әуеніне сай талабым,
Өзгенің келмейді әнін қайталағым.
Жазғам жоқ жыр-дария, жылға ғана,
Қалайша акынмын деп айта аламын.

Бірімін мың-сан ұлдың талапкердің,
Азымды көпке Отаным балап бердім.
Өмірде жан емеспін мен басы артық,
Жарармын бір кәдеңе, жарап келдім.

Еншіме тиді тыныш түн

Еншіме тиді тыныш түн,
Ұйықтасын мейлі басқалар.
Еңбеккері ұлы істің,
Өлеңім-шебер, құрылыста тас қалар.

Еншіме тиді тыныш түн,
Ұйықтасын мейлі басқалар.
Балқытар өзін құрыштың,
Өлеңім от-жалындаған жаста бар.

Еншіме тиді тыныш түн,
Ұйықтасын мейлі басқалар.
Желаяк калам не тұрыс?!
Өлеңім терең толғанудан басталар

Еншіме тиді тыныш түн,
Ұйықтандар достар бәрің де.
Сендерге түн болғанменен тым-тырыс,
Өлсім бұлбұл шырқатып салды әр үнге.

* * *

Қиялшыл десін құрдасым,
Қызба екен десен жасы үлкен.
Арманмен бастап жыр басын,
Арманнан табам асыл кен.

Болашақ менің бармағым,
Тартамын алға күні-түн.
Қиындық салса салмағын,
Қолтықтан демер үмітім.

Атаның күткен жұмағын,
Қолыммен жасап енбекпін.
Сусыным нәрі тын ағын,
Коммунистік енбектің.

Оқушыммен әңгіме

(Байқоңыр космодромына)

Тақтайдай даламыздың жазығы бар,
Тауы бар өзенінің азығы қар.
Көңіліндей халқымыздың көлдер таза,
Еліңді білгін келсе жаз, ұғып ал.

Көкпеңбек төбемізде аспаны бар,
(Болып өс сұлулықты жастан ұғар.)
Асқар тау, асау өзен, жасыл жайлау,
Көркіне дос сүйініп, қас табынар.

Сары алтың егін жапқан сар даласын,
Кешегі шөл деуге де арланасын.
Алмалы Алматыдай астана жоқ,
Әлсмің араласаң сан қаласын.

Шетіне ұшып жетпес құстар талып,
Жерім кең кеңшілікке құштар халық.
Көсмөсқа жатады ұшып корабльдер,
Қаиқтың даласынан старт алып.

* * *

Мен ақынмын шешілмейтін біржұмбақ,
Түнгі аспанда жұлдыз тұрса жымындап.
Мен ақынмын желбіресе желегі,
Көк шөпгі де ұстап көргім келеді.

Мен ақынмын сұлулықты жырлаған,
Көңіспегей сырты сұлу іші бірақ кірлі адам.
Мен ақынмын үңілемін өлеңімнің сыртына да
шынға. Мағынасыз құр ұйқастың күші не.

1962 ж.

* * *

Құбылма көңіл күйінің,
Қобалжуы койса еді.
Таптырмай өлең түйінің,
Жеткізбей отыр ой шегі.

Сансыз сөз батып қинайды,
Жүгі ауыр жүйрік қиялдың.
... Өзім жазған шимайды,
Өзім оқып ұялдым.

Шабытты шықты тәркі етіп,
Ұйқыға түнді қисын кім.
Қайтадан жазып, қайта оқып,
Өзіме-өзім сүйіндім.

Күткенім келді сағына,
Көңілде сүйтіп таң атып.
Жырлардың жайсаң бағына,
Қадалды өлең жаңа түп.

Көңілдің сөнбес вулканы,
Тынбастан жатыр күй атып.
Тайынбай талап жүр кәні,
Өленнің жолы қия, тік.

Өрмелеп шығар шыңына,
Уақыт болсын, уақыт.
Күйбеңі бітіп тұрмыстың,
Қаламға тиді қол ұшы.

Күәсі болды тыныш түн,
Ақталса Отан борышы.
Уақыт болсын, уақыт.
Ақынның алда мол ісі.

* * *

Келеді жерді көргім жолаушылап,
Көңілдің оты барда алау-шырақ.
Алармын соқпағының ең қиынын,
Ұсынса жол тарауын қалау сұрап.

Келеді әлем кезгім, аспанға ұшқым,
Аязын шілде қылғым ақпан қыстын.
Келеді уысыма күнді ұстағым,
Өмірлік отынан мен тапсамда ұшқын.

Бәйне бір бүршік атқан гүлі таңның,
Келеді теңдесі жоқ ер атанғым.
Бәрінен басым менде бір тілек бар,
Келеді ұлы болғым Ұлы Отанның.

Өргенер соғыс құмар қарғыс отқа

(фашистік генерал Хойзенгер жауапқа
Тартылсын "Правда" газетінен)

Көп елді нәлді етікпен таптап едің,
Қинап ең, қырмақ едің адамзатты.
Сен бізді лазаретке жаппақ едің,
О, фашист, сот алдында жазан қатты.

Ойларсың бізді тағы қырсам-ау деп,
Жоқ оған жол беретін ел біз емес.
Мөлдiреп бақыт үшін тұр сонау шеп,
Қайтадан Қайзер буы желбіремес,

Кезелмес енді қайтып стволдар,
Жендетке жеткілікті жалғыз окта.
Ұстауда бейбіт туын күнгі қолдар,
Өргенер соғыс құмар қарғыс отқа.
1964 ж.

* * *

Арымның аттағандай ала жібін,
Бір сағат босқа кетсе наразымын.
Күн демен, түн демеймін еңбектенем,
Бесігің сәби жырдың тербеп келем.

Туғаннан тынысым ғой еңбек деген,
Еңбекпен алғаш рет еңбектегем.
Арымның аттағандай ала жібін,
Еңбексіз бір сағатқа наразымын.
1964 ж.

* * *

Айналам меңсіз аппақ қар,
Жұлдыздар көкте мың-шырақ.
Кеудемде ыстық аптап бар,
Қорқытпа аяз шымшылап.

Кеудемде менің көктем бар,
Қалайша тоңам салқындап.
Жұлдыздар ақпай тоқтандар,
Ақынның жырын ал тыңдап.

Көктемім, жазым осы жыр,
Өлеңнің оты жаққаным.
Алшандап басып келемін,
Бұйым ба маған ақпаның.
1962ж.

Космонавтар жыры

Ғұмырлап жерді таптамай,
Кетеміз шығып тар шектен.
Метрлеп адым аттамай,
Өлшейміз жолды парсекпен.

Аттансақ үлкен, сапарға,
Жер қалар - туған үй қалар.
Сырларын бармай ашар ма,
Күтеді Галактикалар.

Айға ұшып алғаш түлейміз,
Алыста емес ол таңда.
Марстың қарын күрсейміз,
Жер ғүлін егіп Шолпанға.

Жұлдызға алыс жетерміз,
Қашықтық болсын зор, алып.
Жеңістің күйін шертерміз,
Планетаға оралып.

1965 ж

* * *

Көктем боп көңілім махаббаттың гүлі өскен,
Тигені бакыт тағдырым бөлген үлестен.
Кой көзді сүйген бірінші қазақ болмасам,
Кой көзді жазған бірінші қазақ рас мен.

* * *

Жүзінді көріп ашаңдау,
Тұсаулы сезім босанды - ау.
Қиянатым саған болар тек,
Бейнеңді жырға қоса алмау.

* * *

Болды ма тұатұғын жыр кінәлі,
Кеудемде асау жүрек бұлқынады.
Сонда да таптырмайтын талай ойлар,
Жатыр ау тебіренбей шіркін әлі.

* * *

Қалама ой жабысса сүлікке ұқсап,
Қырқысар қыруар сөз қырық пышақ.
Өңісің айыпкерде әділ сотта,
Қоңілінде өлең туар қызық бұл шақ...

* * *

Кешкендей өмір сазын толарсақтап,
Жыр көркін қалғандай тек солар сақтап.
Мен-мен деп көп мақтанып, төске ұрғанмен,
Көбінін көп өлені болар шатпақ...

* * *

Жан екенсін өлең жазар ойланбай,
Тақырыбы ұйқасы мен ой қандай.
Петкен қалам жазып кетер ұстаса,
Жақсы жырды жанға байлап қойғандай.

* * *

Ақпасын ой өзені айдалаға,
Құйсыншы поэзия арнасына.
Өтсін мүше болып ақындыққа,
Ақша емес өлең төлеп жарнасына.

* * *

«Тақ» болып сөздің тіреуі,
Мінбени бермес мылжындар.
Тағы да шықты біреуі,
Есікке карай жылжындар.

Жасай бер өзбек өз ағам (өзбек әдебиетінің он күндігіне)

Еңсені басқан қайғы, азап,
Тұманды, түнді кез бопты.
Өз ағам депті бұл қазақ,
Бір кешкен сорды өзбекті.

Халық боп санға саналар,
Адам боп бір кез күліп пе ек.
Арманда кетті даналар,
Әліппер. Абай, Ұлықбек

..Өмірдің көрдік нұр таңын,
Бал суын Сырдың бір жұттық.
Заманға қосып шырқап үн,
Тарихты алға жылжыттық.

Бірге емес достық мыңға ыстық,
Өзіңмен бірге бар қызық.
Шолпанға. Айға бірге ұштық,
Аралда қазша бір жүзіп.

Жылдардын отын бір кештік,
Тыңды да бірге көтердік.
Ағалы-іні бірге өстік,
Туыста басқа жетерлік.

Үйілген тау-тау мақтасы,
Мақтадай пейлі ақ, таза жан.
Шығыстың берік қақпасы,
Жасай бер өзбек өз ағам.
1965 ж.

* * *

Сұр жылан ауру шырмалып,
Денеме жайды бар уын.
Қаламым тоқтап жыр қалып,
Қолымнан түсті қаруым.

Өмірім жылдар санаулы-ақ,
Минуты әр-бір септе.
Өртеніп денем алаулап,
Дөнбекшіп жаттым төсекте.

Тұтқыны болдым бөлменің,
Тірліктің талмас қанаты.
... Ес жиып алғаш көргенім,
Дәрігердің аппақ халаты.

Алдымда тұрды қарт адам,
Ақ кірген қара шашына.
Сағаттар тұрып шаршаған,
Ажалдың арашасына.

Өссін немен қайтарам,
Мен үшін сінген енбектің.
Дүниеге келіп қайтадан,
Қайтадан өлен бермекнін.
Белокоровичи, 1962 ж.

Мұратқа

Қаласа досым көнілін,
Ақында асыл жыр тұмақ.
Еске алсан солдат өмірін,
Ескерткіш болсын бір шумақ.

* * *

Көтерсек берген ауырды,
Қос жүрек болды қос тұтқа.
Жоқтатпас туған, бауырды,
Не жетсін шіркін достыққа.

Қаза болған жауынгер сөзі
(Григорий Люшининнен аударма)

Тірлікте батыр атанғам,
Шабуылға сан бастап.
Мұнда да тыныш жата алман,
Көтерем жерді жамбастан.

Құлатпаймын сеніңдер,
Үмтылын алға жер, көкте.
Тұрамын ұстап өлгенше,
Ал өлім екі келмек пе.

Ғасырлар жатам тып-тыныш,
Жылуын жердің тағаттап.
Үстімде өссін ақ күріш,
Рауандап атсын таң аппақ.

Көктемнен ылғал нәр алып,
Гүл өссін тербеп жел-сарын.
Сендер үшін, о, халық,
Көтерер кеудем жер шарын.

* * *

Снаряд тілсе алаңды,
Құркірі көкті сілкілтіп,
Танады көктем жаранды,
Жылғаның суын іркілтіп.

Қызды ұрыс, түскен жараны,
Жылға су танып үлгермес.
Төнімен оны жабады,
Солдаттар мәңгі түрегелмес.

Станислав Сериковтен

(аударма)

Итжәккен деген сөз қалды,
Заманмен тұрмыс өзгеріп.
Жанаша тарих қозғалды,
Жақсыны жүр ғой көз көріп.

Дөңгелек жүзді жас бала,
Ансары, болған қос канат
Қанағат тұтпай басқаны,
Болсам дер қазір космонавт.

* * *

Қошастың шығарып сап көз көрім жер,
Осынша еріп шықты өзге кімдер.
Білемін қия алмадың алыс жолға,
Кінә жоқ айып тағар, төзбедің дер.

Айтарын айта алмадың жасқаншақтап,
Білгенің өксі бердің жас моншақтап.
Әлде мең жұбатарлық сөз таппадым,
Деп шештім елден жырақ кеткен шақта ақ.

Алдыма ақ жүрсің кесе тартып,
Бақытты жүр едің ғой кеше шалқып.
Қамықпа арадағы бір екі жыл,
Тауыспас махаббатты неше сарқып.

* * *

Аңг еттік біргеміз деп айырылмастай,
Отырмын сол бір сөрттен тайып бүгін.
Кетпедім енді қайтып қайрылмастай,
Сонда да мен алдыңда айыптымын.

Жөнелді дес берместен дөңгеленіп,
Тағдыр ол асау өзен иірімді.
Кетпекші көріскенше жылдар өтіп,
Мен болып қой көзінен сүй ұлымды.
1963ж.

* * *

Араға салдық талай ай,
Соңғы рет сүйдім мен қашан.
Аттанып артқа қарамай,
Қалдырдым көпті андасам.

Сөзімнің асыл тұнығын,
Оңмен ғана өлшедім.
Қалдырдым сені құлыным,
Жанымның қимас бөлшегін.

Жүрегім тағы бұлқынды,
Есіме түсіп, ұлым сен.
Естимін сыңғыр күлкінді,
Мындаған километрден.
1963 ж.

* * *

Дауылын тағдыр тіледім,
Танқаным болды тыныштық.
Аргты да ауру білегін,
Тіршілікпен шығыстық.

Аймалап мекер жезөкше,
Арбады менде бар ма айып.
Терілмей қалған тезекше,
Төсекте жатам сарғайып.

Сенбедім саған о, дүние,
Өмірге ғана ғашықпын.
Сөз болар маған шын ие,
Сүм ажал неге асықтың.

Қоқысқа қонар қарғаша,
Бостан-бос кайтем жүз жасап.
Қойнына сыз жер алмаса,
Отпекпін ылғи жыр қашап.

Иосиф Богатыревқа

Әңгіме айтшы, жатсынба.
Иоска досым ұйқы ашшы.
Әлде өлең жазып жатсың ба,
Қолданып жаңа ұйқасты.

Шимайлай салған шумақтың,
Түсінбей жүрмін көбіне.
Жұлдыз боп жарық тұмақ кім,
Поэзия көгіне.

Салт мініп ойдың кемесін,
Өзіңше жырға жақ шырақ.
Ал менің берер кеңесім,
Жаңадан ескі жақсырақ.

* * *

Айтылмай қалды бір сөзім,
Ашылмай қалды бір сезім.
Әдіссіз аңғал жастықтың,
Сенімі болып «білші өзің».

Өзімсіп сені жүрмеп пе ем,
Білдің бе, әлде білмеп пе ең.
Жастық деп атар жылдарға,
Алғашқы сенсің нұр көктем.

Көңілімен әлі жақынмын,
Қинайсың жанын ақынның.
Өзіңсің сол бір куәсі,
Алғашқы махаббатымның.

* * *

Ұғыстық ыстық жүрекпен,
Болсада бөлсек тіліміз.
Өзгені жаным тілеп пе ен,
Бақыттылардың біріміз.

Тар бөлме болды кең ұя,
Қайғырсақ күлсек біргеміз.
Бұзылмас берік семья,
Шайқалмай өтер іргеміз.

Ата-ана болдық балаға
Тербейміз кезек бесігін.
Серік боп келді араға,
Серік деп қойды есімін.

1962 ж.

* * *

Жан досым болсын жат болсын
Жамандық қылғым келмейді.
Қолымда болса, қат болсын
Сараңдық келгім келмейді.

Қол үшін беру кісілік
Арамдық қылғым кемейді.
Жалынсыз өлең ұсынып,
Батандық қылғым келмейді.

Жақсылық, жаман ісімді,
Сот болып арым тергейді.
Жұмсаймын қайда күшімді,
От болып ойлар кернейді.

1963 ж.

* * *

Сыныңнан өткіз тезінен
Айыпты болсам іркілме.
Кінәлі жандай сезінем
Себепкер болып күңкілге.

Өзімнің жағар отымды,
Өзгеге қашан көсеттім.
Болса да сөзің өтімді,
Бір тиын құны өсектін.

Бастауын бастап сұмдықты,
Күмілжи барме көп тайқып.
Қадірлей білші шындықты,
Айтарың болса бетке айтып.

* * *

Бастықты көрс ыржындар,
Қыздарға жұмсақ қалжың бар.
Алдына келсе жалбақтап,
Алдына барсаң тыржындар.

Есениннен

Босфордың жайын кім білген,
Болмадым онда сөкпеңіз.
Толқыны жалын күйдірген,
Көзіңнен көрдім көк теңіз.

Қынамен жібек жимадым,
Бағдатта керуен қабылдап.
Аш белінді и дағы.
Тізене мені дамылдат.

Тегімді сұрап тексерген,
Жерің жоқ осы батады.
Ресей деген елде мен,
Ақынмын шыққан атағы.

Тальянка жүрек шертері
Айлы түн, иттің үруі,
Келіп көр біздің өлкені,
Персияның сұлуы.

Ерігіп жүрген жоқ едім,
Көрмей-ақ күттің жарымдай.
Мойныма артқан білегің,
Аққудың қанаттарыңдай.

Тілесем тағдыр сәл сабыр,
Өкпе емес өткен өмірге
Жұртының жайын айта біл,
Ермек қып енжар көңілге.

Тальянка мұнын қойғыз да,
Кеудеме құйшы үміт нұр.
Алыста қалған бір қызды,
Қылығыңмен ұмыттыр.

Босфордың жайын кім білген
Ойымнан қоссам сөкпеңіз.
Толқыны жалын күйдірген,
Көзіңнен таптым көп теңіз.

* * *

Қош болшы досым, қол болшы
Жүрегімде сен мәңгі.
Айрылыстық қош көрші
Көрісуді алдағы.

Қош, қол алмай үн-түнсіз
Қабағың түйме күрсініп.
Таң емес, өлім жау тілсіз,
Жаңалық та емес тіршілік.
1963 ж.

Бітер ме жаным керегі

Өмірден өтем күлкімен
Жырларым бақыт, жақсылық.
Қиындық көрсем сілкінем,
Аң көрген бейне ақиық.

Жеңілдің жүрмей үстімен
Астына түстім ауырдың.
Күрестім жастан күштімен
Шаңына аунап ауылдың.

Даладай жаным кең жазық,
Даладай менде пейіл кең.
Көңілімнен өлең, кен қазып,
Көңілімде қоңыр күй іркем.

Күйініш жасын тамыздай
Көргенім болды қуаныш.
Қысымда көктем нағыз май
Жап-жақын маған ту алыс.

Бітерме жаным керегі,
Тетігін таппай әр істің.
Жиырма қосқым келеді,
Каналын көріп Марстың.

1963 ж.

* * *

О, өмір саған келген жолаушымын,
Аяма тағдыр қысын, төк кәрінді.
Алармын қиындықтың талай шыңын,
Білемін қайда барып тоқтарымды.

О, өмір өткенбісің бір қалыппен,
Ол үшін саған қояр жоқта кіне.
Көбіннен жүр екенмін құр қалып мен,
Соң түсіп өлеңнің де соқпағына.

1963 ж.

* * *

*Әнші емес жұрттың бәрі орын даусы
Жаман да болса тәуір орындаушы.*

* * *

Өмірден не түсінген бұрын кісі,
Ащының осы депті шырындасы.
Кеш түстім өлеңнің де соқпағына,
Өзімнен жиырма екі жас жырым кіші.

Заңы ғой табиғаттың ғұмыр өтпек,
Келіппін жиырма төртті төңіректесп
Болыппын өзім әкс, жырым сәби,
Ұлыммен жырым өсіп бірге сржетпек.

1963 ж.

Ұйқысыз түн өткізсе көндіге біл

(ақын жарына)

Сен оған жат демеші, қолқалама,
Тыныш түн уақыт па тынығатын.
Шабыттың шынырауын орталама,
Болсаң жар ақын жанын шын ұғатын.

Сен оған жат демеші, қолқалама,
Жазылмай қалады ғой бір күн өмір.
Шабытсыз жүйрік қалам жорта ала ма,
Ұйқысыз түн өткізсе көндіге біл.

1962 ж.

* * *

Дағдым жоқ ерте жатып кеш тұратын,
Жұмыстан қол босамай тер кешпейді.
Жастықтың бар жалынын, күш-қуатын,
Аяр ма өз еліңе еңбеккері.

Өзгедей болашақтың мен де иесі,
Қалмадым қалтыраста, бұрылыста.
Педагогпын ұрпаққа тәрбиеші,
Ал тағы еңбек етем құрылыста.

Құралым кран емес, автокалам,
Үй емес, өлең жолы қалайтыным.
Орнына тас, кірпіштің сөз қолданам,
Аударам әр түн ойдың талай тыңын.

Жазбадым зәулім биік жыр құзарын,
Балаң жыр әлі талай сыналасын.
Өзге емес сөз сарайы тұрғызарым,
Өмірлік қалап өтем мұнарасын.
1963 ж.

* * *

І, мейлі күндіз жұмыс бастан ассын,
Ал түнде өлең жазам таң атқанша.
Қиялым кезіп кетсе аспан астын,
Ұмытам қанша отырдым, сағат қанша.

Е, мейлі жұмыс біткен бастан ассын,
Кей түні алмайыншы көз шырымын.
Бәрі бір өлеңімді тастамаспын,
Өмірлік іздеп өтем сөз шырынын.

І, мейлі жұмыс біткен бастан ассын,
Отсуге еңбегімен ел керегін.
Сонда да қаламымды тастамаспын,
Әр іске өлеңіммен дем беремін.

1964 ж.

Қуанттың қимылыңмен құрсақтағы

Баладан ата-анаға аяулы кім!
Қуантар қимылымен құрсақтағы.
Сәбиім анаң тігіп жаялыған,
Тойыңа акын әке жыр сақтады.

Өмірдің тағы балын татқандаймыз,
Ойда сен жатсақтағы, тұрсақтағы.
Таласып қыз деп, ұл деп ат таңдаймыз
Қол босап, көңіл ауған бір шақтары.

Келші өзің дүниеге, болар атың,
Сөзде сен, өлең де сен бұл шақтары.
Еселеп ата-ананың махаббаттың,
Қуанттың қимылыңмен құрсақтағы.

1964 ж.

* * *

Қызықтап бар қылығын ертелі күн,
Көтеріп кейде нағыз еркелігін.
Әкеге жақсы болса ұл мақтаныш,
Жақсы болса сабиің жан серігің.

Көрген жан, тату көршің қойса мақтап,
Кетпейме көңіл шалқып әп сәтте-ақ.
Әкеге әкеледі сан қуаныш,
Тілі шығып сөйлесе ол, ой сабақтап.

Болысып әлсіздерге, күші кемге,
Жараса әділдікті түсінерге.
Әкеге болды дей бер ұл мақтаныш,
Қуантар сөзімен де, ісімен де.

Адалдық-адамдық

Адам адам болғалы-әлімсақтан,
Әркімнің ой-бұлағы әлінше аққан.
Адал жандар өтіпті дүниеден,
Өтіпті арамзалар арын сатқан.

Өсек итгі өсіріп, із кестеріп,
Жасайтын жақыны да төзбес қылық.
Адамдарды аз көрсем, ал адалды,
Қуанамын көбірек кездестіріп.

1964 ж.

* * *

Тұмандық алыс, шоқжұлдыз
Әрі не одан білдік пе.
Әлемді шексіз деп жүрміз,
Жер онда құйттай бір нүкте.

Жер шары құйттай бір нүкте,
Мен адаммын ойым кең.
Жетеді қолым биікке,
Ап-аласа бойыммен.

Ай деген қазір алыс па,
Олшемім болды жарық жыл.
Сыр бүккен Шолпан, Марсқа,
Ракеталар барып жүр.

Алысып хабар жырақтан,
Шешімін табар көп сұрақ.
Жылтырап тұрған шырақтан,
Тіршілік көрем топшылап.

Жылуын төккен жұлдыз-күн,
Болмыстың берген сыйыма.
Әлемді шексіз сиғыздым,
Тостағандай миыма.

1965 ж.

* * *

Ат қып мініп бұйдалап атан қылып,
Күресіп жығылған боп, жатам күліп.
Сыртқа шықсам ересің томпаң қағып,
Көршілерге балажан атандырып.

Жаныма жайғандай-ақ жаз құшағын,
Сүйсінтіп қылығыңа мәз қыласың.
Серігім боп келіп ең дүниеге,
Шабыт болып енді өлең жаздырасың.

1965 ж.

* * *

Мөлдірдің қайнар көзін аршымаса,
Кетеді балдыр сасып тәтті бұлақ.
Бәйге аты жығылады қамшыласа,
Қобыздың қылын үзбе қатты бұрап.

Көңіліңе ұялаған қызғанышка,
Жүреді дос күйініп, дұшпан күліп.
Шын сүйсең жан сезімін тежеп ұста,
Бір қыры махаббаттың ұстамдылық

1965ж

Қатыгездікке өртендін

(Рахым Шариповтың өліміне)

Басына қайғы төнгенде
Шыдаған жігіт нар шығар.
Қуаныш оты сөнгенде
Кеудеден жыр боп зар шығар.

Мойынға аркан оралса
Шынында дүние тар шығар.
Арадан асыл жоғалса,
Кінә да бізден бар шығар.

Өсектің уы алқымдап,
Орға да жықпай тұра ма.
Жүрмейді күліп жарқылдап.
Ортамызда бір аға.

Қуарып жасыл бәйтерек ,
Мезгілсіз сөнді шам -шырақ.
Жүрмейміз саған еркелеп,
Келмейміз енді жөн сұрап.

Өткенін қиын болғанмен
Жаксы еді-ау аға ертенін
Төрт жылдық оттан қалғанмен,
Қатыгездікке өртендін.

1974 ж.

Естірту

Сыздайды жүрек мұн шалып,
Ауыр ма қайғы мұншалық!
Күрмеліп отыр қызыл тіл,
Жұмсалмас жерге жұмсалып.

Келгенде жерге қаңтарлы ай,
Жапырақ солар жайқалмай.
Күрмеліп отыр қызыл тіл,
Айтатын сөзді айта алмай.

Қайғыға Сізді қия алмай,
Тізгінін ойдың жия алмай.
Қиналып отыр қызыл тіл ,
Қазалы болдың дей алмай.

* * *

О, туған жер, сенің арың маған да ар,
Сөзің менің суалады, көңілімдегі жырға толы тоғандар.
Алыс кетсем сағынышты жеткізер,
Сым көтеріп сап түзеген қаз мойынды бағандар.

О, туған жер, сенің даңқың маған даңқ,
Өңір жүгін өзің артқан, тартып келем табандап.
Алып болсам сені мактап өтейін,
Жамандалтпай туған жерді о, тәңірі басқа адамға жамандат).

О, туған жер, сенің арың маған да ар,
Сенде туған жүйрік едім, ретім жоқ шабандар.
Қадірінді кетірсер деп қорқам тек,
Үй күшік боп қалған кейбір жамандар.

О, туған жер, сенің бағың маған бақ,
Менің көрген қызығым болып жүрме саған қат.
Сен тұрғанда ап-аласа тау біткен,
Сен тұрғанда маған биік көрінбейді жаған жат.
1974 ж.

Бір-ақ сөз

Балқытар болатыңды, алмасты да,
Бір-ақ сөз қызыл шоқ боп жанған көмір.
Бір-ақ сөз өззілдсй жармасты да,
Бір ағым насыбайдан қалған көңіл.

Бір-ақ сөз намыстарға тигенінен,
Қылыштар суырылған қынаптардан.
Айырылып бір сөз үшін сүйгенінен,
Бейкүно талай ару жылап қалған.

Тауыспай тарыққанда төзім көзін,
Білген ғой сөз қадірін қазақ атам.
Орынсыз бір сөз үшін өзімді-өзім,
Әділ сот-ар алдында жазалатам.

1974 ж.

* * *

Білмеуші ем жамандықты, сен ойлаттың,
Ашынттын, қылығыңмен қан қайнаттын.
Арманның алға тартқан жолын кесіп,
Артыма қайра-қайра қарайлаттын.

Кеттін сен іштен шалып, сүріндіріп,
Сындырдың аңғалдықтың гүлін бүріп.
Көп екен маған деген арамдығың,
Қаламын бірін білмей, бірін біліп.

Қоюын іштарлықтың, қызғаныштың,
Өсекке ездің дағы тұздап іштің.
Көзіме көлгірсініп күле карап,
Жақынсып қолтығыма жүз жабыстың.

Ішіннен келіп тұрып жанжалдасқың,
Жақынсып қолтығыма сан жабыстың.
...Қас шалып аяғымнан, сүріндіріп,
Қадірін тағы білдім жан жолдастың.
1974 ж.

Күйші

Он саусақ аяндайтын, жүгіретін,
Он саусақ баяулайтын кідіретін.
Он саусақ ойнақ салып екі ішекте,
Көрсететін әуеннің құдыретін.

Ішектен есе шалқып үн шығатын,
Қос ішек үшін тартып тұншығатын.
Түн болып зарлы даусың еңсе басып,
Көңілімді үнмен күлімдеп күн шығатын.

“Саржайлау”, “Аксақ құлан”, “Айша қатын”
Шырын күй тамсандырып балша ағатын.
Тарттырып тоқсан күйді Қалдыбайға,
Қалың жұрт “ой пәлелеп” қол соғатын.

Ішінс караша үйдің симай қалып,
Бебеуін домбыранан қимай халық.
Ши төсеп отыратын көленкеде,
Бесіннен кеткенінше түн байланып.

...Сол күні кетті қиял өрге қашып,
Сол күні-ақ көргім келді перне басып.
Ал бірақ сезбеп едім күйшіменен,
Сонғы рет тұрғанымды дидарласып.
1974ж

(Төсеніннен аударма)

Ауылды шана, зырлайды шана зырласын,
Не жетем сонда қасында болса сырласың,
Соннан жел алдан жұп-жұмсақ-ау, қоңыр-ау,
Қырыққа жалаң келеді жүйіткіп қоңырау.

Ауылды шана құла атым менің қас көлік,
Алшұқайда үйеңкі билер мас болып.
О несі екен сұраймыз оған жетеміз,
Тынышканың әуенімен үшеуміз билеп кетеміз.
1975 ж.

Алып сатар азабы

Тыңқиларға онға сатам бірге алып,
Мен саяхаттан көрген емен құр қалып.
Армдықты келіп едім аңғартпай,
Сөзіңе кезде жүргенімді шырмалып.

Отырмын ғой машинаны сорға алып,
Нем бар еді қарап жүрмей «Волга» алып.
Баяғыда ат мініп те жүрмеді пе ең,
Шығын да аз ед мініп шығар жорғалық.

Тынысымды білмек дейді әр айлық,
Тыныс болмас «Волга» тұрар сарайлық,
Жер ұшынан жалғасқандар кешегі,
Нен сезді, жүре берді-ау бәрі айнып.

Осы қайғы ұмыттырып басқаны.
Үйқының да, күлкінің де қашқаны.
«Волгасы да», жорғасы да құрысын,
Ойлағаным осы күні бас қамы.

Мен адаммын

Бү басқа өмір шырқын бір күн бүлік,
Оң қолмен жауыздықты қылғындырып,
Сол қолыммен соқа ұстап, кірпіш қалап,
Мен адаммын жер басып жүрмін күліп.

Әр танда аяқталмай ұлы іс күтті,
Ұлы іспен тарихыма ырыс бітті.
Танктен тракторды көрер артық,
Мен адаммын аңсаған тыныштықты.

Төбемде болмай ашық кашанда аспан,
Ғасырлар сан соғыста сарсандатқам.
Қалды артта кателері сәбиліктің,
Мен адаммын, жігітпін алшан басқан.

Жігітпін ой толысып өсті білек,
Айға ұшам, тас балкытам, алмас күреп.
Сан елде, сансыз тілде сөйлесем де,
Мен Адаммын толғантар бір-ақ тілек.

Бұзбасқа өмір шырқын бір күн бүлік,
Он қолмен жауыздықты қылғындырып.
Сол қолыммен жер жыртып, кірпіш қалап,
Мен адаммын Жер басып жүрмін күліп.
1975 ж.

Мінбені бердік, сөз алындар ақындар
(Е.Жарылғапов пен А.Шалабаеваға)

Жаксылыққа ел де ділгер, жер ділгер,
Алатаудың жаңбыры мен шуағын ата келдіңдер.
Қонақшыл елдің мейманы болып төрлетіп,
Көкшенің жұпар ауасын жұтып сергіңдер.

Талғампаз жанбыз өлең таңдар, күй таңдар,
Бізді де сынап сыналып та байқандар.
Сусындап қалсын сөз қадірін түсінер,
Оқырман қауым малшылар мен дихандар.

Деп келіндер (дөп келіндер) шабыт туар шақтарда,
Ниет пен тілек жанадан ағар тапты арна.
Дамылдап жатқан даланың көркін көріндер,
Күз белгісі білінгендей ой менен қырда, бақтарда.

Қырқамызда тербелген егін бас жарып,
Тағы бір майдан кеткелі тұр ғой басталып.
Ақтылы қой мен ақ бидай күткен ерлерді,
Өлеңмен, жырмен көтеріп бір тасталық.

Сүтті мен сүттенген дәннен татыңдар,
(Көмштік болса уығты сөзбен атыңдар).
Нәтті колді сенің кезегің,
Аттың бәрлік, сөз алыңдар ақыңдар.
1975 ж.

О, қара жер

О, қара жер, анамсын сен әкемсің,
Тұяқпендік парызың жүк мойныма.
О, қара жер, дей алмадым бөтенсің,
Жіккелерді жасырсаң да қойнына.

О, қара жер, төзімдісің сен неткен,
Танк таптан, оқ тесуде жотанды.
О, қара жер, сенің қайғың үйреткен,
Көріңуды ші, қолдауды да Отанды.

О, қара жер, әрі шебер, әрі ұста,
Табиғатты жатсын салып тезіңе.
О, қара жер, ертен ұшсам Марсқа,
Арғы күні ораламын өзіңе.
1975 ж.

Жер

Өңүстікте көрмеген көп ақ қарды,
Солүстікте ол аяққа тапталды.
Шыныс әлі ұмытпаса ат үстін,
Минишесі малынан көп батыстың.

Бір жерде күн көтерілсе шыңды асып,
Басқа жерді жатар меніреу түн басып.
Біреулерге өмір қызық зор мақсат,
Біреулер жүр жоқшылықтан зар қақсап.

Біреу жатыр лашықты пана ғып,
Біреу жатыр қылыш тиіп қаны ағып.
Жара палы миллиардтарға келсең де,
Таппаштық пен әділдік болмады орнап жер сенде.
1975 ж.

Қонақ хақында

Қонақты күткен қадірлеп,
Қим жемей қазақ өзі үшін.
Қырықтың бірі қыдыр деп,
Сөйбеген соңғы қозысын.

Қымызын сарқып сабаның,
Аттанған қонақ сыйлас боп.
Меймандостығы бабамның,
Қалыпты бізге мирас боп.

Бағасын тарих бергенді,
Бабамның осы ғұрпына.
Шақыру төрге келгенді,
Мен үшін кешпес зор күнә.

Бос сөзбен қалай жағайын,
Демсеймін бір-бір бас тартам.
Жол түсіп келсең, ағайын,
Дәм тұзы дайын дастархан.

* * *

Соғады жүрек бір сен деп,
Жадырар жаным күлсең көп.
Қабағың түйсең ай батып,
Қайғыңнан көкте күн сөнбек.

Шарабым едің ішпеген,
Жемісім едің піспеген,
Бақытым болдың жеткізбес,
Байлықсың қолға түспеген.

Қылығың менен ісінде,
Мен емес басқа үшін бе.
Өнімде болмай қасымда,
Қинайсың келіп түсімде.

* * *

Біле ме ас қадірін ашықпаған,
Сұрандар жар қадірін ғашықтардан.
Қызығы бұл өмірдің жүйрік мініп,
Жыл өткен сайын бізден қашықтаған.

Қайсың бар кеш қыдырып, түн қатпаған,
О, жастық, қарт кеңесін тыңдатпаған.
Секілді қызық күндер базар нарқы,
Жыл өткен сайын бізге қымбаттаған.

* * *

Жыттыр білді көшіріп, қондырады,
Қыс болып суығына тоңдырады.
Жыттық шұқшаны мен күйін ала кетіп,
Ынтырақ қалдырыпты домбыраны.

* * *

Өңірдің сағынғанмен жазғы түрін,
Асығар емес мүлде жазғытұрым.
Көктемге қалдыр ақын жырларыңды,
Өңірше кіріспеге жаз да ұтырын.

* * *

Дос пен дос құдай ұрып ұстатқанда,
Сөз қиын ы жанға салар өшпес таңба.
Ір атым насыбайдан қалар көңіл,
Шайшыу сөз сараңдықпен ұштасқанда.

Қымастың отын көсеп жағысқанда,
Сөз берер тұла бойда ағыс қанға.
Сөз қуаныш жаныңды жай таптырар.
Дос пенен дос қайтадан табысқанда

* * *

Мекемнің бастығы болып тұрғасын
Көлер-кестер қонақ қалай құрағасын.
Ақшасы аздау болып тұр деп Әлекен,
Бұхгалтерге құлақ қағыс қылғасын.

Аулашы деп тіркеп оның жұбайын,
Күзетші деп қойды өзін Құбайын.
Бірін-бірі смеуріннен таныған,
Екі құды қосқан екен құдайым.

Өтежанға

(азіл)

Сен жазбаған елде қаншама жан қалды,
Ояңның жұрт шындықты аңғарды.
Ішкім деп майдаламай, жұмсартпай,
От ағыммен атапсың сен ышқыр баулы дамбалды.

Сен жазбаған ауылда адам аз қалды,
Ақсақты ақсақ, таз еді депсің таздарды.
Сұм соғыстың қатал қысын жылытып,
Солар еді жақындатқан жазды алғы.

Кездесіңіз ауылдаспен, көршімен,
Қиялыңмен қайта оралып құмдарына тер сіңген.
Санға костың Төбекөнді қайтадан,
Кейбіреулер жүруші еді жерсінбей.

Жырында жоқ асыра айту, айқаш - шу,
Өзінде жоқ өр астым деп дандайсу.
Екі жылда бітіріңіз бір сәбк,
Қырық жыл жазса «Шаһнаманы» Фердоуси.

* * *

Жігіт кейде күйіп кетер өсекке,
Арам пиғыл үстем болып бір мезет.
Осындайда жар керек қой елгезек,
Жұбататын келеді деп ер кезек.

Жігіт кейде сүрлеу таппай киналар,
Тұрмыста көп қалтарыс пен бұлтарыс.
Осындайда көмек бермес құр таныс,
Әкең болып ақыл айтса сол парыз.

Жігіт кейде сүрінеді, құлайды,
Өмір жолы тегіс деп кім айта алған.
Шанырағыңды көтерісер шайқалған,
Осындайда дос керек қой майталман.

Ақынға ауылдастарынан хат

Қалып едің қалам тартпай шабандап,
Қайтадан кеп қонған екен саған бак.
Деп отырмыз қаламақың “ас болсын”,
Жұлып жеген бір ауылды жамандап.

Көзге айтатын жандармыз ғой қатенді,
Шын сөз тәтті болса соны тат енді.
Біздің шалдар өлтіргендей көріңіз,
Қол көтеріп неміске өткен әкенді.

Жақын ирдің болмас бәлкім өлгенше із,
Қырт арттыр алғанда орын көрден сыз.
Атынның да үлкендерді кемсіттің,
Ат-атаны білмей өскен көргенсіз.

Оң көңдерде көңіл жоқты мұнарсыз
Аттан-көжең тамақ еді құнарсыз.
Сөжең шапқан ақ тарының талқанын,
Ұмытқаның... болғаның-ау шын арсыз.

Сен шірдір гой баққан сені панан боп,
Дыңгезенде бірі таз деп, арам деп.
Сен қығардың бір баласы талдап жұлып шашыңды,
Таруы отыр көзінді ойып алам деп.

Тарилетін кезең келді ойға анық,
Аяқ болып кетсе де ол бой қарып.
Тіл-жұртыңды көкөп-мұқап мал таппай,
Көтең жесең болмаушы ма ед қой бағып.

Көк мылжындау жырларыңа тақпайықшы бөтен
сың,
Бұл бір нарыз сыншылармен өтелсін.
Тіпті айтысаң жазғаныңды арамсын,
Тіпті жазсаң алаңғасар екенсің.

Жүгірмек ең бұрыннан да тілі ащы,
Жиғаныңды біз боп оқып бір ашшы.
Осы ауылдың дәм-тұзы атсын демедік,
Неке алдық та балалар мен Күләшті.

1976 ж

Шумақтар

Көңілім менің сырлы арал,
Өзеңнің бағы гүлдеген.
Жаңылып жатқан жырым бар,
Өзімнен басқа білмеген.

* * *

Қиялым айқай дауылым,
Көңілдің кең бір алаптың.
Төгілтер жырын жауынын,
Шабытым бұлты талаптың

Жазда аптап, қыста боран, көктемде өкпек,
Күзінде кара суык соғар өктеп.
Ақының көңілі дала, жыры желі,
Даланың тия алмассың желін “тек” деп.

* * *

Астына сия алмаған кең аспанның,
Қиялы құйқылжыған оғаш жанмын,
Жаныма сол қиядан табам да азық.
Отырам оңашада өлең жазып.

* * *

Жүр едім сусын жыр тілеп,
Мазасыз ойлар шөлдетіп,
Шабыттың бұлты күкіреп
Нөсрін төкті көддетіп.

* * *

Ой кезсе жыр-өңірдің атырабын,
Ұйқысыз талай таңды атырамын.
Қағазға жазылса да санаулы жол,
Кеудемде сарқылмайтын жатыр ағын.

* * *

Алдымда болашағым тұрсын күліп,
Ой түбі жеткізбейді, күрсіндіріп.
Жақсыға жаны құмар жас ақының,
Ала алса кесек жырдан бір сындырып.

* * *

Көктем кеп гүлге орады айналаны,
Бақшада бұлбұл құстар сайрады әнс.
Көктемі көңіліңнің кешікті ме,
Ақын-ау жаңа жырың қайда, кәне.

* * *

Түні бойы мойныма артып ақ білегін,
Сүйдін де, бал ерніңнен сүйгіздің де.
Сыбырлай айтып жаттың пәк тілегін,
Сырыңа куә болды жұлдыз-жеңге

Көңілде

Ақшаң ар жарық таң мен қоңыр кеште,
Бұдығың түсіреді өмірді еске.
Сөзі өмірде дос, жолдас арасында,
Ақшаңның бөп жүреді көңілде те.

Ақшаң мың барсаңда талмайды ақ,
Қысылсаң қолда барды қалмайды аяп.
Жұбайы жұбайыңмен тіл табысар,
Ақшаң-сіңілі жаңдардай-ақ.

Бір ауарға екі бел майысады,
Түп түп бірге дастархан жайысады.
Сөңде оның қызығына ортақтасып,
Қайығына қабырғаң қайысады.

Әр қору, әр кездесу тойдан артық,
Сөлемін мойныға қойған артып.
Жаныға туыстан да жақын тұрар,
Осындай бір ағаның болғаны артық.
1975 ж.

Таң самалы

Көктемнің тыныштығын түні сарқып,
Таң келеді еңбектің үні шалқып.
Ерте тұр осындайда дейді халық
Ерте тұрған еркектің ырысы артық

Қырканы жылы сәуле нұры шарпып,
Күн күледі мойныға мың іс артып,
Ерте тұр осындайда сенде жаным,
Ерте тұрған әйелдің бір ісі артық.

Ақшаң таңды бұр жарған тілер терек,
Бопорғай көкте шырқап жүр еркелеп.
Әр күні жылға азық бұл көктемнің,
Қарп бол, жас бол мейлің, тұр ертерек.

Жауынгері жиырмасыншы жылдардын

Қарақшыдай қанжарына қан қатқан,
Анталап жау ұмтылғанда жан-жақтан.
Қаһармандық қызыл туын құлатпай,
Өздеріңнің нұрлы өмірді орнатқан.

Жеңісі үшін Балға менен Орақтың,
Антанта мен самурайға оқ аттың,
Сенсіз соқпай заводтардың жүрегі,
Жапандарды жауып жатты, борап құм.

Ел тағдыры сынға түскен шақтарда,
Чапасв боп атой салдың ақтарға.
Лазо болып өртенсең де оттықта,
Дұшпан сенен бір осалдық тапқан ба?!

Ерлігің бар, еңбегің бар мәнді шын,
Сондықтан да арнайды елің алғысын.
Ұрпақтары тағзым еткен сен бүгін,
Ескерткішсің нағыз батыр, нар мүсін.

Революция жалынында шыңдалдың,
Жеңіс деген арман болған шыңды алдың.
Қызыл әскер атамыздың жас шағы,
Жауынгері, жиырмасыншы жылдардың.

* * *

Жемісі жетістіктің, қателіктің
Өмірге талай өлең әкеліппін
Онайма ма, жыр жазудан қиын ба сен?
Жолдары алда жатқан әкеліктің.

* * *

Ұйқасы өзің болып таптырмаймын
Жүректе жазылмаған өлеңім жүр
Өсекке құлақ салма бақты ұрлайтын
Жарым бол, махаббатқа бөле мың жыл.

Туған ауыл, туған ел

Біз соғыстың ұлдарымыз

Бәрі тарих қате жасап бір сұмдық,
Бұрыншадан қайғы таттық, күрсіндік.
Күзгі жолда көздің жасын көп көрген,
Біз соғыстың ұлдарымыз-бұл шындық.

Таңдыр тауып жоқшылықтан жолдасын,
Жанымызға жара батты, ол да шын,
Ы ең күйттай жүрегіміз сыздайтын.
Әкемізді көздеп атса қорғасын,

Ашма ібел ауырлықты қолдастық,
Ұқыт тұрған сол бір қиын белді астық.
Құныт қайтқан ағаларға қол болып,
Аяқсыз аяқ болып жер бастық.

Біз соғыстың ұлдарымыз, мақтан бұл,
Жеңіс келіп кеудемізге таққан гүл...
Ы дер терген масақтардың дөнінен,
Қиысметті нан пісетін ақ тандыр.

Біз соғыстың ұлдарымыз кешегі,
Тәтті күнде еңбек еткен еселі.
Сирә алтынның сынығы деу аз, бәлкім,
Сом алтынның біздер бір-бір кесегі.

1971ж

Біздерміз азаттықтың жауынгері

Түспейтін күндіз-түні қолдан ісі,
Түспеген еңбекте деп ар-намысы.
Көтерсе тауқыметін сол жылдардың,
Апалардың біз болдық алданышы.

«Бал аш»-деп келіндері қолға алатын,
Ұлдарын ойлап кейде толғанатын.
Ат қылып ақ сабауды жүрген бізден,
Аталар тапқан екен қолғанатын.

Қырық бес жыл қанды қырғын тоқтағалы,
Жүргендер көп бауырын жоқтап әлі.
Бір көру үшін бізді тірі қалса,
Болғанбыз әкелердің оқ қағары.

Еділден өткізбеген жауын бері,
Құр болмас қорғаушысы барында елі.
Жеңіс үшін қан емес, терін төккен,
Біздерміз азаттықтың жауынгері.

Мықты екенбіз, мықты екенбіз, ал неге?

Дей алмаймын шаш ал десе бас алдық,
Бірақ тылда көрсетпедік осалдық.
Ести, ести тек жамандық хабарды,
Болып өстік тек жақсылық жасарлық.

Бірақ тылда көрсетпедік осалдық,
Еңбек жырын жеңіске әкеп қоса алдық,
Үш бұрышты хаттар жаздық майданға,
Ағалары мақтанышпен тосарлық.

Ести, ести тек жамандық хабарды,
Аналардың қолаң шашы ағарды.
«Қара қағаз» алған, күйдің зарымен
Біздің бейқам болған күндер жоғалды.

Батын өлдік төк жақсылық жасарлық,
Батын өлдік триниттей қашалдық.
«Менің өлгенім, мықты өскенбіз, ал неге?...»
Өлгенім айтып көзімізге жас алдық.

Іыт шыт боп құлап түскен Рейхстаг

Үрпақтың қиындықты өскен біліп,
Ершімің-өл басына түскен бүлік.
Ершіміңнің басқаны білмес шақта,
Ершіміңнің кеудемізде өшпенділік.

Үрпақтың қиындықты өскен біліп,
Ершіміңнен сөз қиындық сескендіріп.
Үрпақтыңнан, мал бақтық қаршадайдан
Ершімің жоқ қолымыздан кетпен, құрық.

Көзінде Жәңгіс деген мынау ақ таң
Ершіміңнің көзі ашылды жылап аққан.
Іыт шыт боп құлап түскен Рейхстаг
Батынның біз жонған снарядтан.

Алдыңқы жеңіс күні түседі еске

Шығын ауыл, шалқар көл, балғын құрақ
Батынныңте ағарды сағым-бұлақ.
Сөзінде мамырдың маужыраған,
Батынның хабар жеткізді «ұзын құлақ».

Батынныңданмыз Берлинде немістерді,
Батынныңма айтты «бітті деп соғыс та енді».
Батынның ауылдың қой баққан баласымен,
Батынның үйдің төріне жеңіс келді.

Әжем жылап, сол кезде кемсеңдеді.
Еске түсті қазалы ұл бір сөнгені.
Шаттанудың орнына кетті зарлап,
Бауырына басты да жеңешем мені

Жеңешем менің күнәсіз періште еді,
(Жесір қалар жиырмада не істеді?).
Жұбата алмай келінін, балдағын ап,
Әкем тартты малына өрістегі.

Есейдік, армандарға қосылды арман,
Қаладық бейбітшілік тасын қолдан.
...Алғашқы жеңіс күні түседі еске,
Қайғысы қуаныштан басым болған.

1985 ж

Жаңа ұрпақтың үлесіне бермесін

Не істелседе істелетін білскпен,
Жеңіс деген, нан деген қос тілекпен.
Маңдай термен көз жасына суарып,
Ер еңбек қой бізді шыңдап түлеткен.

Қол орақпен егін орсак бел талып,
Сол еңбекте жүрді бізді ел танып.
Мал бакканбыз мінер мәстек табылмай,
Көк өгіздің арқасына ер салып.

Сиыр жегіп соқаменен жер өңдеп,
Қойды саудық қырда қозы көгендеп.
Бізді уақыт арқамыздан қақпады,
Бізге уақыт шаршадың-ау деген жоқ.

Түпті тәліпті ұрпақ тастап жылды ауыр,
Сөзін тәліпті өң жиду тартып тұрды ауыл.
Аян шір төрмен көздің жасы қоса аққан,
Төзін тәліпті өң жиду өңді бір дәуір.

Түпті тәліпті ұрпақ тастап жылды ауыр,
Сөзін тәліпті өң жиду тартып тұрды ауыл.
Аян шір төрмен көздің жасы қоса аққан,
Төзін тәліпті өң жиду өңді бір дәуір.
1984ж

* * *

Түпті тәліпті ұрпақ тастап жылды ауыр,
Сөзін тәліпті өң жиду тартып тұрды ауыл.
Аян шір төрмен көздің жасы қоса аққан,
Төзін тәліпті өң жиду өңді бір дәуір.

Қызыл өңді, ұлдарымыз ер жетуде
Жиритіміз немере де тербетуге.
Түпті тәліпті ұрпақ тастап жылды ауыр,
Сөзін тәліпті өң жиду тартып тұрды ауыл.

Ауылдığım туралы жыр

Ауылдарда тамырын жеп желкегінің,
Сөзін тәліпті өң жиду тартып тұрды ауыл.
Аян шір төрмен көздің жасы қоса аққан,
Төзін тәліпті өң жиду өңді бір дәуір.

Тыныштық сеппей бізге шұғыланды.
Сөзін тәліпті өң жиду тартып тұрды ауыл.
Аян шір төрмен көздің жасы қоса аққан,
Төзін тәліпті өң жиду өңді бір дәуір.

Қызыл өңді, ұлдарымыз ер жетуде
Жиритіміз немере де тербетуге.
Түпті тәліпті ұрпақ тастап жылды ауыр,
Сөзін тәліпті өң жиду тартып тұрды ауыл.

Тыныштық сеппей бізге шұғыланды.
Сөзін тәліпті өң жиду тартып тұрды ауыл.
Аян шір төрмен көздің жасы қоса аққан,
Төзін тәліпті өң жиду өңді бір дәуір.

Көңіл көлде жеңіс деп жүзді үміттер,
Тас жастандық төсек боп күзгі мүктер.
Көтерді елдің жүгін, нардың жүгін,
Елде қалған Құртқалар, Қыз-жібектер.

Білмейтін сол бір кезді кім барсындар,
Жазда да тоңып тұрды заңғар шындар.
Соғыстың суық қолы құда түсіп,
Телінді Ұлтан құлға Гүбаршындар.

Құмалақ сап бал ашты көрегендер,
Ұйқыдан қалды сәби бөлегендер.
Қосабасы Одер не Днепр боп,
Оралмай қалды талай Төлегендер.

Көмілтіп көк түтінге қолқаны ыстар,
Бес жылдай отын болды нар камыс, тал.
... Бірге күйік, бірсуге қуаныш боп,
Келіп жатты ажалсыз Алпамыстар.

Жауыңнан қайтарған мен талай кекті,
Қанша от лапылдайтын жанбай кетті.
Кеш көрдік Назымменен қол ұстасқан,
Қара қасқа ат мінген Қамбарбекті.

Сыяма өткен күннің жырға бәрі,
Көп болды көздің жасы құрғағалы.
Сол кезде туған қыздар осы күні,
Жеңге боп жүр сыңғырлап сырғалары.

Қысы өтіп тарихының жазы қалып,
Тұрсың сен бар қайғынды жазып алып.
Қыздарың екінші ұрпақ жігіттерге,
Жасайды шалбар киіп базыналық.

Құмдарда тамыры жел желкегінің,
Өзіңде өтті балалық-ерке күнім.
... Әлі де көрінесің әлемдей боп,
Тұратын батырлары ертегінің.

1976 ж

Тарихымак, молшылыққа жеткен біздер,
Сені біріккен көздерді еске алайық.

Арманна билділіктің ақталды ма,
Ат қыпшап шаба алмап-ек ақ талды да.
«Жиналғым» жостып жүрсектағы,
Қырық кой өгіз мінген шақтарды да.

Қиынға болғаншаққа үміт жайып,
Үмітін өткенді ойда суытпайық.
Қиынға көстем иыққа жарассада,
Қүні қиын жылдарды ұмытпайық.

1976ж

* * *

Қиынға бай-ақ қонақсыз күні қиын.
Сені көсе бесталардай ұлы жиын.
Қырық алтыр жолдушыны жатырқамай,
Сымылмет тастамаған киіз үйін.

«Дам үлкен» кестер ұғым сан ғасырға,
Дарыптар көшкі асын да, таңғы асын да,
Төлеумен қына қызыл шай ішерсің,
Құрып астында, құс жастық жамбасында.

Үлкеннен қазан мен мосы қалып,
Молшымен дос қой Жемдегі осы халық.
Қырық алтыр нән табақтан ет асайсың,
Тыстырып ашқанды көсіп алып.

Қырып өз төріндей баптанасың,
Төлеумен тағы да бар ақтан асын.
Жий жигып, жөн сұрасып, сыр алысып,
Қыс боп, қарын бөле, аттанасың.

1976ж.

Армысындар

*(Жарқамыс орта мектебінің
башыарғы мұғалімдеріне)*

Сені менің ұстаздарым, армысындар
Армысындар әлі де бармысындар?!
Үмітін болып сол бір он алтымда,
Сендерге айтпай кеткен алғысым бар.

О, менің алайларым, ағайларым,
Шау тартып, ағарды ма самайларың.
Жыл сайын бұрынғыдай жатама өтіп,
Алдарыннан талай жас, талай дарын.

Болғанмен бірін жұмсақ, бірін қатты,
Күтіндер баршаға ортақ білім-бақты.
Алмасын адалдықтың суарғанда,
Ізгілік кеуделерде күлім қақты.

Жаны да алтын, қолы алтын шеберсіндер,
Зерлерін адамдықтың төгерсіндер.
... Алдарыңнан таусылмай жатсын ұшып.
Талай-талай жас қыран, көгершіндер.

1976ж

Сағыныш саздары

*Доңызтау шошқа көлдің тиянағы
Дауысыңды мен танымын қиядағы.*

Халық өлеңі.

Біткенде тауқыметі жұмыс күннің,
Табылар табиғаттан тыныштығың.
Сонда мен Оқжетпеске өрмелемей,
Басына шыққым келер Жыбысқының.

Қызықтап кейде орынсыз қуасын аң,
(Әрине, аулақпыз ғой кінәсынан).
Сонда мен орта жолдан кейін қайтып,
Тасшидің тергім келеді жуасынан.

Кейде бір қиял қозғап бала құрақ,
Жыр жазсаң ой туады сараңырақ.
Сонда мен Бурабайдан шабыт алам,
Қасында болмағасын Қарақұлақ.

Ішінде дүйім жастың, дүйім шалдың,
Аулымның әнін айттым, күйін шалдым.
... Біржанның бейтіне бас игенде,
Еске түсті мазары Дәуімшардың.

1976ж

* * *

Бөлдері Байғаниннің күн қақтаған,
Өмірарым и ашым мені құндақтаған.
Атпамаң шырғым бар өтелмейтін,
Бармаң қалды сенде қымбат маған.

Бөлдері Байғаниннің күн қақтаған,
Өмір қиял қашып күнде ақтабан.
Құл жығы қатты келер құрдастардың,
Сөз мағам айтар сөзін қылжақтаған.

Жүремеде бір жанмын деп бағым жанған,
Үмәтін ты жеткізбейтін сағымға арман.
Тынап ишп Жем суы да қалды дейді,
Түр ұнан көптен көрмей сағынғаннан.

Бөлдері Байғаниннің күн қақтаған.
Жит бөлді кешегі сұнғақ балаң.
Тай мінген тақырыңды еске салар,
Мен тұрған қаладағы, сымбатты алаң.
1977 ж.

* * *

Умыт шырқ тастан аумап қалып,
Сөздерін сағыныштың қайрайды анық.
Атпағи ауылыңа ораласың,
Арман жылдар өтіп, айлар қалып.

Көңдерге қуаныштан жас іркіліп,
Жағды қой сойылып, бас үйтіліп.
Қирғтарға «кіріп шығып» үлгермейсің,
Көтерген шаңырағын жас үй тұрып.

Өмірлер құшақ жаяр шырағым дап,
Өмір құрдастардың сіре жұмбақ.
Көресің әрбір төрден қуанышты,
Танқалмай осы ауылдан тұратын бақ.

Атның көшіп қонған қонысы құт,
Танғы тойға мінер торысы нық.
Жарасқан бар қалжыңы кәрі, жастың,
Тір жан жоқ, қам көңілді-өңі сынық.

Қарттардың қара шашын қырау ұтып,
Естімес кейбірің құлағы түк.
Қол берген боз баланың бірін білсең,
Бірін білмей тұрасың шырамытып.
Жазылар жан сарайың дала көріп,
Жусан иісі бойыңнан алады ерік.
Баяғыдай бозарып атқан таңмен,
Ақтылы қой қотаннан барады өріп.
Бір-ақ түнде жылдарды артқа салып,
Кеткендейсің қайтадан бала болып.
1975ж

* * *

Сен Сахара мен сенің арабыңмын,
Мекенім, аптап сүйген дала күлгін.
Төсінде-ақ селеулер, шашын тарар,
Желі-қол, сәуле тісті тарағы күн.
Сен Сахара мен сенің туарегің
Көші-қоным құм шағыл, құба белің.
Жем өзен жатыр аунап құм үстінде,
Түсіп қалған қамшыдай жуан өрім.
Сен Сахара мен сенің бәдәуиің,
Панам болған төрт қанат жадау үйің.
Өтсездар өзінде өлсем деп жүр,
Сені көрмей көз жұму о да қиын.
1978ж

* * *

Жанымды жырға қандырған,
Даланың көкшіл таңдары.
Көңілімде күйлер шалдырған,
Самалдың алақандары.
Қиялға тыңды кездірген,
Тауыңның жақпар тастары.
Сұлулықты сездірген,
Өзектің өрім жас талы.
Сүйем деп елді кім күткен,
Үйреніп көлде қызғыштан.
Түтінмен шыққан түндіктен,
Арманым шынға бірге ұшқан.
Соқпасам қайтып жылда бір,
Қатардай көрем қанырап.
Мен өскен дала, нұрлы ауыл,
Мен туған қара шаңырақ.

Сүйек туралы

Бұтаны салсаң сен де ағарда айың,
Фанатың болса көп жердің қатал жайың.
Төсек жатыпты ең Сыр бойын арық қазған,
Батынса өзің Қашықта тигар байың.

Бұтаның өзі көдейлік қыспағынан,
Бос таңның, төңдік деген ұстадың ән.
Сыр өзі тақыр өдің өз жолыңды,
Үшкірдің тиргияның уставынан.
Мәктөбің байтып мен көрдім, мен білем деп,
Гүлдені деген ойға жеңдірем көп.
Нүсқаға алып ең алғаш атқа міндің,
Ана көзің алайларды көндірем деп.

Батынса өзің өң қийсарлық, жігерге сен,
Төңірің көп айтырлық түгендесем.
Қырық бірде шақпадың воснкомнан,
Қызылдың деп-майданға жібермессең.

Өртенің өмір деген баспалдақтан,
Сен көзде еске аламын тұспалдап мен.
Сұрпенің бір аяқпен бір қолыңды,
Төлкеде өртеніңнің қос балдақпен.

Батынса көзгі ерлерді әскерге алып,
Алғашқы кызыл-қалаш, жастар қалып.
Өртенің бітірмеген шар басыңа,
Қызылдық боп килікті басқармалық.

Түнде жанға оқ салған жара батып,
Ал күндіз жұмыс бітпесі мазалатып.
Көшіптің қиын халі жетімдердің,
Соның емес сұрайтын көже-қатық.
Соның сен қой да бақтың, қора салдың
Төңірің мирғау тарттың аласардың
Үшкірдің үстінен артқа тастап
Ірі болдың қажырлы кара шалдың
Болса ала өзі ұстаған жолға берік
Ауылға ақсақалдар ол да көрік
Ылмелдің ораза мен намазды да,
Мен ташпадың жұрты алдап, молда болып.

Дәм бітті бір түнінде қатаң күздің,
Әліде берер талай батаңды үздің.
Бар ауыл бар, азамат жүреді айтып,
Ақ пейіл жан еді деп Жәкең біздің.

Түйе

(Ақтабан шұбырындыға 250 жыл)

Алдыңда шексіз шөл жатқан,
Ауғанда ел Каспий жақтарға.
Қомында келін толғатқан,
Үдере көшкен шақтарда.

Ботасыз боздап боз інген,
Бұйдасын тартып тоқтаған.
Айрылып ана төзімнен,
Боздағын зарлап, жоқтаған.

Батыпты дүние бүлінген,
Онын да қабырғасына.
Көнінен таспа тігілген,
Садақтың адырнасына.

Жонғардың қайтып айбыны,
Жазсада уақыт жараны.
Көтсрген бөліп қайғыны,
Қадірле Ойсылқараны.

1978ж

* * *

Жүн шекпен киген ер казак,
Жасанған жауға тиіпті-ау.
Беліңді аша-ср қажап,
Табаның құмға күйіпті-ау.

Алдыңда алыс шөл жатып,
Артыңда биік қалып тау.
Арқаннан түспей түн қатып,
Бабамыз Балқан барыпты-ау.

Тарихқа сөзсіз нанасыз,
Ел көрген қасіретті қой.
Сәбиді қалған анасыз,
Сүтіңмен асырапты ғой.

1970ж

* * *

Мың шүкір тұрмысымыз дұрысталды,
Жинадык, кілем, күміс, хрустальды.
Қонақ та кетті білсем сиренкіреп,
Бұрынғы бей-берекет жүріс қалды.

Атты тап көлгенде дос арып-талып,
Март пен күлді екен анықталып.
Жылтанып, бөтен түгіл таңысын да,
Көрсе ұяға өсікті қағып барып.

Өмірбай не деп жатып, не деп тұрып,
Жүреміз тіршілікті медет кылып.
Тірмалық оның дағы байыбына,
Өнерін біра жатса әдет-ғұрып
1978ж

* * *

Сөімдерге сүйсулі,
Михаббаттың аспаны.
Сөң ұнатасын бірсуді,
Өң ұптар басқаны.

Сөімдермен гүлденер,
Михаббаттың алқабы.
Сәтін келген дәурен ол,
Өлде кімнен тарқады.
1978ж

* * *

Өмір рет көктеді тау бөктері,
Жөріме жеңіс келіп, жау кеткелі.
Тірік осы көктемді көре алмаған,
Төме шимыз Абдолла, Баубектерді.

Қылмыс өтті тарихта ар ұялар,
(Кінолі емес ал оған қариялар).
Бірақ осы көктемде қыдырмайды,
Қол ұстасып Мәншүк пен Әлиялар.

Аққар тау күнге төсеп төсін қарлы,
Өмір рет қарсы алды жасындарды.
Тыныштық көктемінде мазалайды,
Екі жара Бауыржан, Қасымдарды.
1975ж

Алындың ұлым әскерге

Алындың ұлым әскерге,
Барасың бәлкім басқа елге.
Екі жыл қайда жүрсенде,
Аталар даңқын қастерле.

Кез келді қару тағынар,
Бұйрыққа сөзсіз бағынар.
Көре алмай күнде кеңжесін,
Ауылда анаң сағынар.

Солдаттық тағдыр ол да ащы,
Болмассың бірден колбасшы.
Ойлама жалғыз бас қамын,
Қадірле досты, жолдасты.

Көрсенде талай қиындық,
Адалдық атты түйінді ұқ.
Жағынып алған шеніңнің,
Болмайды құны тиындық.

Алындын ұлым әскерге,
Барарсың болкім басқа елге.
Ағанның жолын жалғастыр,
Атаның даңқын қастерле
1989 ж

* * *

Дүниенің аштық есігін,
Айқайға бөлеп жер-көкті.
Жылытты сонда екі күн,
Бесікте жұмсақ жөргекті.

Жігіттік енді күшіне,
Кез жетіп қас пен дос табар.
Жақсылы жаман ісіңе,
Төреші болды қос жанар.

Қарады қимас жан күліп,
Жүрсктен жүрск нәр сұрап.
Қолыңа қонды мәңгілік,
Нұр шашып екі шамшырақ.

Өмірлік адам жылынар,
Шоғына екі жалынның.
Көздері ол өшпес нұры бар,
Ананың, қыздың, жарыңның.
1979ж

Кәрі қыз

Бөлінбей ұл не қыз болып,
Көп бала шықтық топталып
Жана бір ойын іздедік,
Аксүйск, асық, доп қалып.

Меже ғып көйлек көк шығты,
Жарыса кеттік бәріміз.
Біреуді сол күн өксітті,
Табанға кірген кәрі қыз.

Ессйдік елдің бағына,
Бәріміз үйлі-жандармыз.
Табылмай жұбы тағы да,
Қартайып келед әлгі қыз.

Сыр бермей күліп өткенмен,
Жалғыздық деген оңай ма.
Аяқтан тікен-кеткенмен,
Жүректе бар-ау шоғайна,
1974 ж

Қадакештің өліміне

Жүр едім ештеңе жоқ қаперімде,
Не айтармын бұл хабарға қапелімде.
Ер жігіт слуге де келмей кетсе,
Қиналар жақын түгіл, жат өлімге.

Арамызды не бары біржас бөліп,
Жүруші едік сыры ортақ құрдас болып.
Сол қызығын қызғанса дүниеге,
Аға іні болып та симас па едік.

Кездесіп бақытымыз жүрген тілеп,
Мен түзден, сен тауып ең үйден тірек.
Атадан әуелден-ақ аз болушы ек,
Өзіңсіз қалдық тағы сиренкіреп.

Айырылдым қатарымның біразынан,
Әйтсеуір тіршілікке разы жан,
Көңіл сұрғылт тартады, көңіл сұрғылт,
Ұлы құмдай күздегі құлазыған.

* * *

Армысың, аңсап келем Жарқамысым,
Сағынтып еспе құмың, нар қамысың.
Күніне жүз шомылған Жем суына,
Жүремін арманымның жалғап ұшың.

Армысың, аңсап келем Жарқамысым,
Қырыңнан гүлдер үзген қалқам үшін.
Далаңды бұрынғыдай күн қуырып,
Аптабың құм боратып, тартама ішін.

Армысың, аңсап келем Жарқамысым,
Мен үшін сағынышың сарқамысың.
Қалдыртып Көкшетаудың көк орманын,
Ұлыңды тағы өзіңе тартамысың.

1976ж

* * *

Салшы деп Көкшетаудан цейлон шайың,
Бір жеңгем қолқалайтын көрген сайың.
Тілегі бір жеңгемнің тіпті бөлск:
«Аман бол да, тезірек үйленші, айым».

Түсіндім, жалған айтпас маған арым,
Бірі мактап, бірінің табаларын.
Осындай да жеңге емес, жеңге болып,
Сөйлегендей өзімнің ағаларым

1979 ж.

Наурыз көже

Ала қардан еспе құмға ауып із,
Жеңілгенде қыс деген бір жауымыз.
Жыртық етік, жалбыр тонды тастатып,
Кеңшілік боп келетін-ді наурыз.

Жетпесе де жадау үйдің көпке асы,
Жабылмайтын аулалардың қақпасы.
Қарт әжелер отыратын бұл күні,
«Самарканның еріді, деп, көк тасы».

Жай жоқ еді тегін астан қашатын,
Тәкаптарда емес едік аса тым.
Жеті түрлі тағам қосып пісірген,
Бізді әр үйден наурыз көже тосатын.

Тамақ іштік, сындырмастан шөп басын,
(Ашан құрсак тоймай қалай тоқтасын).
... Таршылықта бал татыған көжені,
Токшылықта кімдер енді жоқтасын.

Жалған айтпай жарылғанда ағынан,
Болмыс сенің бар заңыңа бағынам.
Көжені емес, сол көже ішкен күндерді,
Өтіп кеткен балалықты сағынам.

1980ж

Туған жерге

Өзің үшін асайын белден, сан қырлан,
Өзің үшін қажет десен жан құрбан.
Ажалым бұқпай бетпе-бет келсе болғаны,
Жазым боп кетпей кездейсоқ оқтан қаңғырған.

Рахат табам хош иіс шашқан жусаннан,
Өзсінің, көлің самалды таңда бұсанған.
Осындай жерден өмірлік кетіп безгендер,
Анадан емес, туған шығар туса аңнан.

1979ж

* * *

Ие болмай өзгелер берген баққа әзір,
Жас түлегім еңбекте алғы сапта жүр.
Берлин мен қысқы сарайды алған ұрпақтың,
Ерлігін дайын қайталауға тап қазір.

Жылдардан кейін сонау бір отты туыпты ол,
Атаның жолын әкеден көріп қуыпты ол.
Қан жалатты қаракшының тұмсығын,
Даманскіге созылған шақта суық қол.

Оңтүстікте мақтадан ақ тау туғызып,
Солтүстікте мұздарды мәңгі жүр бұзып.
Тыңдарда түспей комбайнның үстінен,
Тайғаны кезіп кен-байлық іздеу бір қызық.

Ауырсынбай қиындықтың еш бірін,
Еңбек етіп жастайыңнан өсті ұлын.
Күндіз киген тастап жұмыс киімін,
Оқулыққа отырады кешқұрым.

Түгін, тартсақ майы шыққан жер семіз,
Ел жайымен ел байлығын өлшеніз.
Қолында бар шопан ата таяғы,
Депутат боп ел басқарар он сегіз.

Шаттық билеп көтерліп ең семіз,
Ұлы тойға тілекпен келдік сенсеніз.
Қан мен жасты көрмей өссін осылай,
Талай ұрпақ, талай-талай он сегіз.
* * *

Өншідей дайын тұрған шырқағалы,
Тұлпардай шабыс күткен бүр тағалы.
Шамданса өлең сөзбен шалып жығар,
Бар деуші ең осы інімнің бір қағары.

Қасына шақырушы ең төрді меңзеп,
Тойып ал дейтін едің дәмдіден жеп.
Сол інін бүгін сені қайыра көріп,
Қуанады тұрғандай бәйгеден кеп.
1977ж

Көкшетау

Орманы жерге жайған қалы кілем,
Ауасы жанға шипа дәрі білем.
Жалаңаш құздар сонау жүрелеген,
Таулардың шашы қашқан шалы кілем.

Қырда тас, еніс тепсең, ойы бұлақ,
Көкорай өзендердің бойы құрақ.
Көзінде қас сұлудың көлдерінін,
Сулары да көрінер қоюырақ.

Атқанда сәуле шашып нұр таңдары,
Шық аунар жапырақтан бір тамғалы.
Өлкесі қысы-жазы көккес бояр,
Шырынды қарағайдың қылқандары.
1977ж

* * *

Жоқшылық дәмін татқаннан,
Қалтаңда болмай көк тиын.
Қиындық түскен шақтарда,
Жан доссыз қалу көп қиын

* * *
Аттанған көшпө мұхиттың,
Үлгіні жаңа тал жолмен ғып.
Құрметпен сөз-жем шұқытып,
Өз ролін ойнап көркемдік.
* * *

Үлгіні шықпай отырдым да кешеден,
Жаппай өдім жан тебіренген бес өлең.
Таруында биспай қойды газетке,
Редактор көтермегір көсеген.
1978ж

Құтты болсын

Төңірік мұз жиген дағы қақжарылып,
Аттанған қысқы қардың ақ жалы құт.
Төңірік миллиард өскен мәрт даланың,
Мұз жиген жылшық жоны қар жамылып.

Өрмәндер үскірікке қалқан болған,
Сөздерді ойлап, балта ұстар қорқам қолдан.
Айымын игілікке шабылса да,
Шырындарды қол созған балқондардан.

Шырындар күміс күнге шаңқан қары,
Екі жыл қимас қонақ ортама өлі.
Сөзден столдарға жатыр көшіп,
Қызығын қызығының шамландары.

Шырындап «Союздарды» ғарышка атып,
Қыртқа тақ, сәбиге тал ұстатып.
Өткелі отыр еңбеккер тағы бір жыл,
Сөзге деген сұмдықты алыстатып.

Қызық мұз шығынасын қар жарылып
Аттанған қыс-қырқаның ақжалы құт.
Жетісеп алғы жақындап мәресіне,
Жетісеп болашаққа абзал үміт.
1976ж

Мұғалім

Үлгісі деп білесің,
Балалықтың әлемін.
Мақтан тұтып жүресің,
Шәкірттердің сәлемін

Есік ашық әр үйде,
Ешкімге жоқ жаттығын.
Алдындағы сәбиге,
Ұқсас адал ақтығын.

Әрбір танды қарсы алып,
Мандайыңның терімен.
Тұрғандайсың жар салып,
Болашақтың төрінсн.
1980ж

Біздің жақта өседі

Ерте көктем кезінде,
Алу үшін көшетін.
Біл жидек пен жемісті,
Біздің жақта өсетін.

Бауда алма болмаса,
Бағбан көңілі толама.
Керек тағы ырғай мен,
Шис, мойыл, долана.

Көк кілемдей төселмек
Құлпынай мен бүлдірген.
Алмұрт пенен алхоры ек,
Көп емес тек бір-бірден.

Қарлыған мен бүргеннің,
Тікені үшкіл қармақтай.
Танқурайдың олардан,
Жемісі ірі бармақтай.

Күзгі бақтың көркі ғой,
Шетен менен шәңгішің.
Жемісін жеп қаңтарда,
Құстар айтар алғысын.
1985ж

Таңқурай

Таңқурайдың не екенін,
Өсіргендер біледі.
Аңдамасаң тікенін,
Саусағына кіреді.

Жидегі кеш піседі,
Бірақ, риза алғандар.
Қайнатпасын ішеді,
Суық тиіп қалғандар.
1985ж

Құлпынай

Басқа жеміс-жидектен,	Жемісі өссін қызарып,
Ерте пісер құлпынай.	Жапырағын баспаймын.
Үйреді-ау тіліңді,	Бара жатса ұзарып,
Аузына салсаң шіркін-ай.	«Мұртын» кесіп тастаймын.

1985ж

Қарақат

Осы шағын бұтаны,	Себебі оның жемісі,
Бағбан қадыр тұтады.	Тұнып тұрған витамин.
Қарақаты еккендер,	Қалсаңыздар таласып,
Шынында да ұтады.	Қай қарақат жақсы деп.
Түбін өңдеп жыртамын,	Қызылынан қарасын,
Зиянкесті құртамын	Көремін мен тәттірсек.

1985ж

Қарлыған

Қолғап киіп бармасаң,	Жолақ-жолақ жемісі,
Қояр саған аяғызбай.	Кіп-кішкентай қарбыздай.

Жұмбақтар

Қатың әскер шаңдатып, Қойлы ауылға тақалды. Қол басшысы алдында, Қос мүйізді сақалды	Бұл не (Серке)
---	----------------

Көкке бойлап өсседе, Аяғын аттап баспайды. Жазда жасыл киініп, Қыс шешініп тастайды.	Бұл не (Ағаш)
---	---------------

Қоянға да ұқсайды, Құнанға да құсайды, Көріп едім батырды, Арыстандай ақырды	Бұл не (Есек)
---	---------------

Түйіскен жерде жермен көк,
Сәскеде ағар көлбендеп.
Осы өзеннің суыннан,
Әлі сшкім ішіп көрген жоқ.

Бұл не? (сағым)

1985ж

* * *

Жетерлік адамзаттың еске алары,
Жасады өлім себер кереметтер.
Атылмай оқтан босап дискалары,
Қалса екен музейлерде пулеметтер.

Бір оқтан отыз бір жыл бұрын тиген,
Қарт атаң әлі күнге қиналады,
Ұл болшы снбегімен елін сүйген,
Көрсен көр соғысты тек кинодағы.

1986ж

Халық әні

Құлыным ұйықтасын деп алаңдамай,
Салды да «әлдиіне» аням талай.
Жаныма етпен кіріп, сүтпен сіндің,
Аттырып кеудемде таң, санамдай арай.

Ес біліп оң мен солды танығалы,
Болыпсың көңіл қалап жан ұғары.
Бұлақтай таудан аққан мөлдір әуен,
Іше алмай келем сенен қанып әлі.

Өзіңсіз өмірімнің тойы өтпейді,
Қамықсам қайғылы сөз өбектейді.
Алыс кетсем оралам сені естуге,
Жолымда тұрсын мың-сан бөгет мейлі.

Көмейді жарып шығып шаттанғанда,
Қосылдың тұла бойда аққан қанға.
Қасымнан қолдаушым боп табыласың,
Қасқайып қарсы тұрсам ақпандарға.

Құрған үш жайлы, танымалы,
Қарған бар жаудан анық әрі.
Қарған қажықтығын көрсететін,
Қарған бәсең қалам халық әні.

1986ж

* * *

Ауына танымштықтың алыс әлі,
Ауына дәл-сал, көңілің әрі-сәрі.
Өзіңнің тағат таппай жол тосады,
Өзіңнен сұлу болып танысары.

Ауына бейжеткеннің атағы, аты,
Ауына төр болса шапағаты.
Ауының қыламынан туған өлең,
Ауының ойдың айырылмас махаббаты.

1987ж

* * *

Мен онда ұзын сирақ бозбала едім,
Ақынның басқа жастап тозған ерін.
Жағашыда көлеңкеде өзің келдің,
Көлеңкеде бір сезімді қозғап едің.

Ауына күрес шыттан гүлді көйлек,
Ауына қос бұрымың тұрды билеп.
Ауының қобелек те, жанарың от,
Ауының жылы ұшырып бұрды бүйрек.

Ауының алай алыс та, жұлыс та жоқ,
(Жоқ еді о баста да теріс тілек).
Ауында әлде қалай қолым тиіп,
Ауымынан соғып өттің келістіріп.

Ауының сол ұрысты кектемедім,
Кектемедім қасымнан кет демедім.
Ауының сені қыз ғып, мені жігіт,
Ауының келе жатты көктеменің.

Рас мен жүрек сырын тербедім,
Қанған жоқ махаббатқа шөлдеп ерін.
Тоқтаға алмай артыңаң карап қалып,
Түсіндім сендік сөзім өзгергенін.

Мол кеттін сол кеткеннен қайрылмадың,
Өмірдің бөлек өттік ой-қырларын.
Білдік те не екенін махаббаттың,
Мың шүкір білмегенбіз айну барын.

Уақыт өз міндетін өткереді,
Бакытты ерте келген көп көреді.
Бұр ашпай қалған солай жүректерде,
Алғашқы махаббатың көк терегі.

1976ж

* * *

Өмір атты майданда кескілескен,
Ұрысып та қаламыз ескі доспен.
Бәз біреуді уақыт зар еніретсе,
Бакыт тауып жатады өксіп өскен.

Бұл майданда көл болып қан ақпайды,
Тұрмыс жібін үзеді,... сабақтайды.
Қуанышың ұзартып ғұмырыңды,
Күндеріңді жатады тонап қайғы.

1977ж

* * *

Күнді астына алып түсті жер аунап,
Мүлгіп қапты алыста тау ... мынау бақ.
Қараңғылық меңдей берген аспанда,
Жұлдыздар тұр алаулап.

Пародиялар

Екінші Қожанасыр

Жүрісімнен әр жайдан сезікті етем,
Еркелесем келді оған төзіп мекен.
Қожанасыр кей-кейде өзім болып,
Есек мініп даламды кезіп келем.

Тұманбай Молдағалиев, «Жаз ортасы» (33 бет)

* * *

Қай кезде де ұтылмас есеп білген,
Есеп білмес жандарды өсекке ілген.
“Жигули” мен “Волгаға” кол жете ме?
Дұрысы ер-тұрмандап есек мінген.

Көлік жоқ тұяқты да одан асыл,
Көкпарға түс той болса ұлан-асыр.
Қалағанда артынан алтын теріп,
Құмалағын пұл қылған Қожанасыр.

Қайталанып бұл тарих жаңғырады,
Қылығымен қожалар таң қылады.
Біреуі ұнағушы ед шайхананы,
Ал мынау, сар далада қаңғырады.

1979ж

Мұрын керек

Жусан иісі шығады саусақтардан,
Уыз иісі шығады қозы-лақтан.
Жеңгей иісі шығады ағамыздан,
Сәби иісі шығады жеңгемізден.

(Қадыр Мырзалиев «Домбыра» 25 бет)

* * *

Далада қоймен бірге күй істедім,
Жігіт болып қызбенен сүйіспедім.
Жұлысатын кездерде-танау қағып,
Білісетін тұстарда иіскедім.

Иіскедім бие, інген, саулықты да.
Иіскедім орамал, жаулықты да.
Үстімде ерінімнің мұнара тұр,
Қызықтырар құс тұмсық таулықты да.

Ғылымда жоқ еді ғой тұрын дерек,
(Бұл ойым бәлкім оған қырын келед.)
Өтірік тіл, ұшқыр қиял өзге де емес,
Ақынға иіс білер мұрын керек.

Кешіріңіз

Кінәлідей кінәсі кешірілмес,
Өнешінде от тұтап өшірілмес.
Еден жалап еңсесі қуыстанып,
Жұмысының есігін ашады кеш.
(Иранбек Оразбасв «Өмір-өлең» 32 бст.)

Өнешімде пешім бар от маздаған,
Жұтқыншақпен қоямын көсеп-көсеп.
Жұмысқа да кешігу өтті аздаған,
Жібереме жылынған мамық төсек.

Жүруші ем бұрын жұрттан қуыстанып,
Еденді жалағасын еңсемменен.
Алдымда басқа жерден басқа жұмыс тауып,
Қоштастым кеш ашылар кеңсемменен.

От жақпаймын жерге де от жаққызып,
Иреке тиді солай кесіріңіз.
Болсыншы екеумізге ортақ қызық,
Күнәмді кешірілмес кешіріңіз.

Көңілім менің екі ұдай

Асауың қырдың тізгіндеп,
Даланың жолын таптадым.
Бақтардың гүлін үзгім кеп,
Көңілім сабыр таппадың.

Несібем жазып қаладан,
Тізбегі өтті көп жылдын.
Көңілім сонда даладан,
Қызғалдақ терсем деп жүрдің.

Неонды шамдар жағылып,
Қаланың күткен жайы бар.
Ауылымда мені сағынып,
Төрлерге төсек жайылар.

Жұпарын жұтып өңірдің,
Көгалда аунап қунайсың.
Көшесі шулы өмірдің,
Қызығын тағы кимайсын.

Бір сөзге таспап біріне,
Бір сөзге қиялді бұрылмай.
Бір сөзге менің екі ұдай,
Бір сөзге баққан бір ұлдай.

1979ж

Үстүз мерей тойына

Қыпшақты сәбиліктің бөлістіңіз,
Қыпшақты тегіліктің өрістіңіз.
Қыпшақтан білім деген қанып ішсек,
Ақылмен өзіңізге борыштымыз.

Қыпшақ жыл бір жолменен күнде өттіңіз,
Қыпшақ пен өмістің гүлдеттіңіз,
Ақылмен, ақпарат боп өссек біздер,
Өмір емес өзіңізге міндеттіміз,

Қыпшақ жылғы өміріңіз айтарға аңыз,
Өмір де жас келді деп жай қалмаңыз.
Үстүз мерей аяғыс деген сөз бе тәйрі,
Ақыл жо жетіп жығылмай, қартаймаңыз.

Ет

Өмірден басқа дәмді еске алмапты,
Ет жесе қызықандар ес қалмапты.
Қыпшақ тұғыл екі рет тоя жесе,
Қыпшақ ағылшын да «бесбармақты».

Ет болып табақтағы ас келеді,
Қайт сойып қарияға бас береді.
Қыпшақта күйеу келсе төс салынып,
Қыпшақты қабырғаның жас көреді.

Қыпшақты дастарханда жолыққасын,
Қыпшақты ұмытпауға тобық та сын.
Қыпшақ келсе жамағайын, жақсы көршің,
Қыпшақтың жегізеді омыртқасын.

Қыпшақты ел ет бұзарда балталауды,
Қыпшақты пышақ қаруы бар қалауды.
Қыпшақпен қара құстың жігін ашып,
Жыпшақты білетіндер ми палауды.

Шағылса желінген ет жан басына,
Қазақтар талайды алар жамбасына.
Кеш түгіл қоңыр үйде қонып қалсан,
Тоңазыған ет келер таңғы асыңа.

Қонақ келсе бар ісін тастай салып,
Қазан асар ел жайын жасқа айталық.
Тек солар ұмытпасын дәстүрін деп,
Үлкендер бата жасар, ас қайтарып.
1979ж

Тобық Жармағамбетовтың қабірінің басында

Қайғы басты тауын, құмын бұлағын,
Самал жел де шығарғандай жылап үн.
Қабырғаны қайыстырып қазасы,
Тапты боздақ туған жерден тұрағын.

Жарқамысқа төніп келген долы құм,
Берді оған етегінен орынын.
Жылап аққан Жемнің ащы суы да,
Шомылдыра алмас енді Тобығын.

Өзі өткізген көп жылдарын, көп айын,
Жатар көріп ойын, қырын, тоғайын.
Алматы мен Ақтөбеде қала алмай,
Сендерді аңсап оралды ол, ағайын.

Ел ұмытпас, жер ұмытпас ерлерін,
Қаза батып шөгіп қалды белдерін.
Қаламыңа қанат берген осы аймақ,
Жылап келген қабырыңа сенің кейіпкерлерің.

* * *

Қайтеміз қайғы күйін шерте беріп,
(Ол да рас ұмытуға ерте делік).
Махамбетше Жем, Сағыз суын жырлап,
Бір талант ерте кетті, ерте келіп.

1977ж

* * *

Өректін, қайта түсіп сабасына,
О, көңіл қалауыңды табасың, ә!
Таныстық пен достықтың басы болып,
Бір белгі барады ұшып ағасына.

* * *

Әйелің де шығарып жүйке бүлік,
Жатқанда ыдыс-аяқ төңкеріліп.
Үстінен түйе өтседе мыңқ етпейтін,
О да бір керек нәрсе көңгерілік.

1986ж

Ашар саған қақпасын

Қарағанда биіктен,
Орман кара құйқадай.
Бөлек таудан тиіп тұр,
Сен баратын шипажай.

Бағытты жүрер тапқасын,
Түсе бер таудан сырғанап.
Сонда ашар саған қақпасын,
Жеті этажды ғимарат.

1995ж

Қағып тұр тереземді сары шамшық

Мызғата алмай орнынан «Үш дінгекті»,
Ашулы жел шатырды дүрілдетті.
Боранда жолда қалған жандарды ойлап,
Бір түнім қорқыныштың үстінде өтті.

Сәскеде орман мен тау бәрі тыншып,
Ойнады тентек аяз беттен шымшып.
Ашыққан соң жем сұрап күндегідей,
Қағып тұр тереземді сары шымшық.

1995ж

Бар демалыс осылай

Ұстап жүрміз тамақты,
Сілтімен майдың буына.
Шомылғанды жараттың,
Майбалықтың суына.

Жағынамыз досым-ай,
Балқаш сордың ылайын.
Бар демалыс осылай,
Өтсе дейміз ләйім.

Қымызайдың ауылы
Шаршайсың ақты аңсайсың,
Ем қабылдап күн ұзын.
Сонда ішіп таңдай тамсайсың,
Қымызайдың қымызын.

Мақсат емес тек тою,
Сұйықсыз болмас қуатың.
Семіресің қоп-қою,
«Қымызайдың» шұбатын.
1995ж

Күн бар көрер ертең де
Барар жерім баршылық,
Бірақ көңілім соқпады.
Күтіп қалды маршрут,
Қарлы орманның соқпағы.

Естілгендей құлаққа,
Тас сарайдың күңгірі.
Күтіп қалды, бірақта,
«Кенесары үнгірі».

Жерінде өскен сирек түп,
Қарағайдың баланы.
Аттам жерде тұр күтіп,
“Абылайхан алаңы”.

Барар жерім баршылық,
Көкше деген өлкемде.
Қалмас қызық сарқылып,
Күн бар көрер ертең де.
1995ж

Бала болдық бәріміз

Ертелі кеш қар таптап,
Жүгіреді біреулер.
Көлде ойыққа қармақ сап,
Бүгіледі біреулер.

Тау аралап құздарға,
Бара жүрер біреулер.
Көз қиығын қыздарға,
Сала жүрер біреулер.

Курорт қайта түлеткен,
Құтындайды кәріңіз.
Бейғамдықпен күні өткен,
Бала болдық бәріміз.

1995ж

Табиғат сенен сұраймын

Тілегім жолды оңғарсын,
Етегіңдемін шомбал шың.
Қасымда шипажайменен,
Қарағайлы орман сен барсың.

Сен барсың тағы көл айдын,
Ылғалды бұлт пен арай күн.
Ем-домым болшы ең басты,
Табиғат сенен сұраймын.

1995ж

Болған соң Бурабайдан тұрақ менде

Сырқатым созылмай-ақ өтсе деп ем,
Жабысып қалмай қойды жетел деген.
Еріксіз бойды жайлап, ойды байлап,
Ауырым болды бұрын көтермеген.

Жатқысы келмесе де сұлап төрде,
Ажалды алыстатса сұрап пенде,
Бұл жерде су да дәрі, ауа дәрі,
Болған соң Бурабайдан тұрақ менде.

1995ж

Дамылдат мені Сандықтас

Таулардың басын бұлт құрсап,
Біртіндеп төмен шөгеді.
Дөңкиген тастар тоқ құрсақ,
Жолымды жүрер бөгеді.

Үйренген жаннан көшеге,
Альпинист шығып жарытпас.
Мүк пенен қарды төсе де,
Дамылдат мені, Сандықтас.

Көкшетау Оқжетпеске қарыздар ма?

Осы тау қойтастардан үйілгенмен,
Кең етек бірте-бірте сүйірленген.
Басына шығып алған «мүйіztұмсық»,
Түсуді жерге қайта «қиын көрген».

Осы тау ел аузында шын делінген,
Жетсе алмас биігіне кім көрінген.
Әр тасы сансыз жұмбақ, сырға толы,
Баяғы жаугершілік күндеріннен.

Селт етпей сан ғасырлар сан ызғарға,
Осы тау желі болған аңыздарға.
Біржан сал жер шоқтығы деп шырқаса,
Көкшетау Оқжетпеске қарыздар ма?

1995ж

Көл үстінде екеуміз немесе Жұмбақтас неге ұқсайды?

Қарағайлы орман тұр сынсып,
Көл бетін қалың қар басқан.
Жұмбақтас-кемпір біз тұмсық,
Қолымен мұзға жармасқан.

Аңсатар үнін бұлбұлдың,
Тоқылдақ басса тықылға.
Жұмбақтас-сұлу қыр мұрын,
Көктемді күтіп отыр ма?

Айналып тасты қысқасы,
Кемпір мен қызға теңедім.
Сеніңше болды ол нұсқасы,
Кішігірім кемеңің.

1995ж

Жаздың күні болатын

«Шың басында жатқан пілдің құлағын,
Бес минөтте жетіп барып бұрадым».
Деп мақтанды қасындағы бикешке,
Серуен құрып жүрген жігіт бір кеште.

Сүйенбесен тілің менен жағыңа,
«Ерлігіңді» қайталай ғой тағы да.
Жігіт айтты «бөгет боп тұр борасын,
Ал ол кезде жаздың күні болатын».

1995ж

Сібір

Екеуміз екі жеміс бір ағаштан,
Ортақ күн төбемізде бір-ақ аспан.
Төскейде малшы қазақ тіл қатқанда,
Еністе егінші орыс құлақ асқан.

Екеуміз екі жеміс бір ағаштан,
Бірге өстік дауылдарда құламастан.
Ашықсам үзім нанды бөліп бердің,
Сен үшін сойылыпты құла қасқам.

Бір келіп сұлу көктем гүл ашады,
Қыс пен күз бірге амандық сұрасады.
Басталған Сарыарқадан ойдым ағаш,
Тайганның орманына ұласады.

Бір қонды көлдерге үйрек көк алаты,
Білмедік жерді бөлер шекараны.
Кең жазық кәрі Алтайдан жүзіп шығып,
Қазақтың даласында жоғалады.

Бір тұста байлығымыз, ендігіміз,
Ол да ұқсас ұлан асыр кеңдігіміз.
О баста ақыл-ойдың түрмесі болып,
Басталды Октябрьден теңдігіміз.

Бабамыз білім нәрін үлесіпті,
Ғылымға ашып ортақ бір есікті,
Омбыңнан Шокан оқып ғалым болып,
Циркінде Қажымұқан күресіпті.

Сібір не, жер ұйық не, жер құты не,
Байлығына бұл күнде ел жұрты ие.
Жаяу Муса жер ауып жапа шеккен,
Путевкамен барамыз Үркітіне.

1979ж

* * *

Күтеді мені қарт адам,
Санап бір өткен ай күнді.
Қашан мен оған айта алам,
Ассалаумағалейкумды.
Атымның басын бұрар ем,
Оңғарса тағдыр жолымды.
Алдына барып тұрар ем,
Ұсынып екі қолымды.
Күтеді мені қарт адам,
Күтуден жаны ауырды.
Таба алмай қойдым картадан,
Құмдағы сол бір ауылды.
Тұрама самай ағармай,
Жылдарға берік тас қана.
Жүргенім оны таба алмай,
Ауылдың аты басқа ма?

Сабылтып қылды-ау сар табан,
Тіршілік-қыстың түтегі.
Жаныма жақын қарт адам,
Келед деп мені күтеді.

Дүниеге тоймай құлқыны,
Жүргем жоқ жайсыз сөзге еріп.
Ұлыңды қартым бұл күні,
Кеткен-ау демс өзгеріп...

* * *

Үстінде қара теңбіл көк күрсініп,
Шынығып жатса солып көп тіршілік.
Көз қорып қитпаз-қатпаз кара тасты,
Шынығып жатса жылғыз тал шөп тұр шығып.

Қызылорда Сұлтаннның тебіренісі

Қызылорда байлап ас құйып,
Қызылорданың басқа ұрып.
Қызылорданың игі жақсысын,
Не қылды-ау ырылдастырып.
Жерімді алды шұрайлы,
Қызылорда алмақ шырайлы.
Қызылорда беріп қолынан,
Не қылдып халқым шыдайды.
Қызылорда жоқ бүгін тағында,
Алтыншыды билік сағымға.
Мойыныға түскен бұғалық.
Тарыны түсер шағында.
Қызылорда жаным күйгесін,
Қызылорда пағша тигесін.
Қызылорда орыс басқарса,
Қызылорда қазақ билесін.
Жерім жоқ жетіп шағынар,
Жыным жоқ жатқа табынар.
Қызылорда қару ұстасам,
Қызылорда қосылағындарда табылар.
Қызылорда семсер найзасын,
Жыным түсер жай-жасын.
Қызылорданың шақта қорғайтын
Ұлы аруақтар қайдасың?!
Қызылорданы ой мен қырымды,
Қызылорда елді бұрынғы.
Ал жылтын тартар күн туды,
Қызылорда көр баба ұлынды.

* * *

Қызылорданың болған аты аңыз,
Қызылорда талай атамыз.
Қызылорданың соқпақ тарында
Қызылорданы қалған жатады із.

Өлеңім сенсің табиғат

Жер ана жаңа оянып жатыр түлеп

У да шу алып кеткен аспан астын,
Төбеде айға шомған қасқа бас күн.
Тондырып төңіректі атады таң,
Ызғарын өткен қыстың тастамас түн

Самалмен желбіресе жас жапырақ,
Сауысқан шыкылықтап бас қағырад.
Жер ана жаңа оянып жатыр түлеп,
Түренмен төңкеріліп бос топырақ.

* * *

Көр мына табиғаттың мұңды шағын,
Жүгірмей көкжиекте тыңды сағым.
Саф ауа саябырсып салқын тартты,
Ай туып аспан жақты түнгі шамын.

* * *

Ашқанда табиғатқа май құшағын,
Қырқада көкшатырын жайды сағым.
Кең дала көрерменсіз эстрада,
Аянып айтпай калар қай құс әнін.

* * *

Далада қызық, дала шу,
Төбеде жерге құштар күн.
Ойпаңға толған кара су,
Мекені болды құстардың.

Қызғалдақ басқан қырканы
Соқпайды боран мұң шалып
Қарсы алар атар ақ танды
Бозторғай шырқап ән салып

Бұлдырап алыс сағымнан,
Еседі баяу майда леп.
Сәулені жылы сағынған,
Бүршігін жарды бәйтерек.

1976ж

Бес қонақ

Циклон ызғар айдап алыс жақтан,
Үзілді жас жапырақ таныс бақтан.
Қайтадан қар жамылып қалды дала,
Көктем қайда өлкемінен қоныс тапқан?

Жел жыртып көкте бұлттың орамалын,
Салалы бұрынғыдай боран әнін.
«Бес қонақ» қиындық боп күтілмеген,
Ойлантты кей бастыққа қора қамын.

«Шал өтті, кемпір өтті, жігіт бүгін,
Қыз келсе жылылықтан үміттімің».
Жоруы кәрілердің шынға айналып,
Бес күннен соң жер тонын жібітті күн,

Қыраулы қыс, тоңмойын, өктем неме,
Бүлдірмей тек кетпейді кеткенде де.
Тапжылмас табиғаттың заңын бұзып,
Айналып соғады екен көктемде де.

1986 ж

* * *

Май сұлу қызғалдақты қырларымен,
Май сұлу ақындардың жырларымен.
Май сұлу шуағымен шайдай ашық,
Аспаны тыстағандай былғарымен.

Май сұлу мандай термен, табан етпен,
Май сұлу көк майсамен көбелекпен.
Май сұлу күміс күнді көкке өрлетіп,
Май сұлу жұпар жанбыр себелеткен.

Май сұлу сүйрік атқан астығымен,
Май сұлу көктемімен, жастығымен.
Қос-қостан қыз жігітті кеттің бөліп,
Май сұлу махаббаттын бастығы ма ен?

Май сұлу қайта оралған жыл құсымен,
Май сұлу сәбилердің күлкісімен.
Май сұлу қалаларда ту ілдіріп,
Жайлауда шұрқырасқан жылқышымен

1986 ж

Бурабайда

Бауырын күнге төсеп жадағай жар,
Қолдарын көкке созған қарағайлар.
Сөйлердей шежіресін осы аймақтың,
Бүлкілдеп көмекейі бала қайнар.

Сыбдыры көк орманның ой тастар үн,
Мүлгиді жағалауда қой тастарын.
Бір өзім бір қайықты жеке мініп,
Армансыз айдынында ойқастадым.

Өрмслеп көсе тасқа, толқынды есе,
Мен жеттім Окжетпеске ок жетпесе.
... Төменде мөлдіреген көл тұнығын,
Су емес болады екен меруерт десе.

1967ж

Көкек

Міндетін табиғаттың өтеп беріп,
Наурыз кетті, орнына көкек келіп.
Қаңтарда құз-кияға тығылған қар,
Көлкіп жатыр су болып, етекте еріп.

Жыл-шана, айлар-тартар жстек берік,
Наурыз босап, жегілді көкек келіп.
Үстінен түйдек-түйдек бу атқылап,
Қыр-көйлек жатыр күнмен өтектеліп.

1985ж

* * *

Қыс кетті қарын жстелеп,
Қалдырып артта ызғар-дақ.
Дала бір бейне текемет,
Оюы қырда қызғалдақ.

* * *

Орнағып қырға көктем иран бақты,
Далаға кілем жапты қызғалдақты.
Төскейден бұлақ құлап бұрандаған,
Табиғат асылдарын қызғанбапты.

Көктем кеп гүлге орады айналаны,
Бакшада бұлбұл құстар сайрады эне!
Көктемі көңіліңнің кешікті ме?
Ақын-ау жаңа жырың қайда кәнс?!

Елжіреп күннің көзі қарай қапты

Жеріме көктем келіп гүл көрікті,
Қызғалдақ қырды жауып үлгеріпті.
Алыста ақ бурадай шөккен таулар,
Сағыммен көтеріліп, түрегеліпті.

Сапарын жолаушы өзен қайта бастап,
Тау толқын тас жағамен тайталаспақ.
Мақтаншақ көкек қақсап ши түбінде,
Бақшада бұлбұл әнін айтады асқақ.

Жұпар жел аймалады бар аймақта,
Сілкініп талай арман, талай бақты.
Тұрғандай тамашалап төңіректі,
Елжіреп күннің көзі қарай қапты.

1967ж

Қалдырмай ақын жанды ескерусіз

Көктемде көркін көрсең даламыздың,
Құба тал бұрымындай бала қыздың,
Табиғат аямайсың асылыңды,
Төскейге бұлақ бердін-бал ағыздың.

Ойнатып күн шуаққа жас сәбиді,
Кәрі әже о да шығар тастап үйді.
Алыстан сан мотордың оркестрі,
Тыңдатар асқақ әуен, басқа күйді.

Бауырын қызғалдақты қырқамыздың,
Аударып трактормен жыртамыз тың,
Қалдырмай ақын жанды ескеміз,
Алдында ақ қағазға жыр тамыздың.

1967ж

Көкшенің көркі осындай

Көлдерін көркем жыр қылып,
Бере алмай кетті қанша адам.
Басына таудың тырбанып,
Шыға алмай талай шаршаған.

Көгаты кара мақпалдай,
Жисктей келді төссген.
Шыңға өскен орман, қапталды,
Жанбырдың бұлтын көсеген.

Тасында тарғыл мүк таңба,
Қойнауы толы гүл-масақ.
Ауасын жұпар жұтқанда,
Қаласың кеңіп, бір жасап.

Шарласаң нудың арасын,
Қол созар бұтақ досыңдай.
Бір көрмей қалай қаласың,
Көкшенің көркі осыңдай.

1978ж

* * *

Биіктеп күннің көзі карады асқақ,
Өр өзен мұз құрсауын ала қашпақ.
Қар да жоқ, көк шөпте жоқ тебіндеген,
Кеткендей жерді біреу жалаңаштап.

Таң атса тоң ериді-дала батпақ,
Күн батса ауа суып кара қатқақ.
Еңсеріп әкете алмай жатыр көктем,
Жыл оны жіберген бе шала баптап.

Өңірдің сағынғанмен жазғы түрін,
Асығар емес мүлде жазғытұрым.
...Көктемге қалдыр акын жырларыңды,
Әзірге кіріспеге жаз да ұтырын.
1978ж

* * *

Ақ тамшы алды-артымды орап тағы,
Төбеме кара бұлттар қонақтады.
Көктемнің мысы басып көрі қысты,
Бұрқағын бұрынғыдай боратпады

Тентек жел айрылыпты ызғарынан,
Аяз жоқ саусақ шымшып, жүз қарыған.
Фабрика секілді осы көктем,
Су жасар өткен қыстың мұз қарынан.
1985ж

Жазғытұрым

Енксімей енді күн көкте,
Төбеге қарай ұмтылар.
Ақ қырау басқан дінгектей,
Ағараңдап шың тұрар.

Үйренген қысқы мінезін,
Табиғат қалай тастайды.
Жиналған сулар жылғада,
Бесінде ката бастайды.

Сәскеде қайта мұз еріп,
Жылғалар ағар жарысып.
Жүз тіріліп, жүз өліп,
Қыс жатыр жазбен алысып.
1968ж

* * *

Сәулелер қолмен жып-жылы,
Бетінен сипап жатқанда.
Жылғада сулар жылжиды,
Арнасын құяр тапқан ба?

Тамшымен шашын тарады,
Шатырға тұрған мұз сүнгі.
Қарлы қыс қашып барады,
Паналап шатқал, күз, шыңды.

Көруге дала көктемін,
Құтқарып қаңтар кәрінен.
Атады жерді көкте күн,
Жарықтың фотондарымен.
* * *

Аспанда бұлттар жабағы,
Қатулы күннің қабағы.
Әлде бір жандай қам көңіл,
Жаңбыр-жас мөлт-мөлт тамады.
1968ж

Түнгі нөсер

Ақ жауынның алғашқы тамшылары,
Бұрқатып дала шаңын қамшылады.
Аспанда асау бұлттар ұрыс салып,
Найзағай найзадайын шаншылады.

Ми батпақ аяқ бассаң жаншылады,
Бетіңе өші бардай тамшы ұрады.
Табиғат бұлт көрпесін серпе жауып,
Ай бағты, жазғы түннің шамшырағы.

Жауынмен қалдым түнде жеке жалғыз,
Екеуміз бір мінездес тете жанбыз.
Жел-шабыт, найзағай-ой, бұлт-қиял,
Түнгі жауын секілді жыр тамшылар.

1970ж

* * *

Сүймейтін шуды, айқайды,
Даланың түні байсалды.
Бұлттарды-шөпті жайпайды,
Сермеліп көкте ай-шалғы.

Шілделік сыртта үн қатса,
Ұйқыны бұзбас байырғы ән.
Аспаның өріс күн батса,
Үйірлі жұлдыз жайылған.

1970ж

* * *

Алыста үкі кемпір «апыраулап»,
Төбеде сан жұлдыздың оты лаулап.
Бір тілім қауындай ақ желінбеген,
Туған ай көк аспанда жатыр аунап.

Жылқылар бет түзесе койнауға әлі,
Шегіртке түн қызығын тойлауда әлі.
Күлкісі күндіз-түні бір тынбайтын,
Жүгірер бала бұлақ-жайлау нәрі.

Айдында әжім тастар түн самалы,
Бұзатын тыныштықты үн шамалы.
Күнгірт жарық ұзамай қойылды да,
Көкжиек қараменен тұмшаланды.

Ел жатты оттар сөніп жер ошақта,
(Бұл сурет қайталанбас сұрасақ та?)
Қалдырып өзімді-өз ғып көл басында,
Қиялым қыдырады болашақта.

1979ж

Жалғыз қайың

Жазында жайнап гүл шығып,
(Қыста да қыбыр тіршілік).
Жаланап жатқан жазыққа,
Қадаған қай жан бір шыбық.

Жұпары қолқа шымшыған,
Бұлбұлы салған күн шыға ән.
Бір кезде осы далада,
Болды ма орман сыңсыған.

Құшақтап өскен жерді сыз,
Қайыңның жайы белгісіз.
Жаңбырдан көзге жас алып,
Боранға тонбай қасарып.

Жылменен бірге қартайып,
Жылменен бірге жасарып.
Желегі желмен сырласып,
Ұйқысын таңмен бірге ашып.

Жапада жалғыз қайың тұр.
Ауылдан шықсан қырды асып.
Жалғызбын деп тайынбай,
Болсаң бол осы қайыңдай.

1975ж

* * *

Су-қызымызға көл атты, шара толмай,
Сайлар әлек тоқтығын тарата алмай.
... Бұр жарған бір бұтаққа қонып алып,
Сайрайды ерте келген қара торғай.

Көлснже басса жер бетін,
Қолдарын бұлтқа күн артып.
Көк орман тосып желге өтін,
Көкжиек кетер мұнартып.

* * *

Бұлттардың айдап отарын,
Найзағай көкті қамшылар.
Көз жасындай ботаның,
Үзіліп түсер тамшылар.

1980ж

Этюд

Мінезі табиғаттың аса қызық,
Тентек жел жапырақты қашады үзіп.
Сәл бұрын төбеде күн тұрса күліп,
Жылайды енді көзден жас ағызып.

Аспанның «бозінгені» сағатта иіп,
Көшеді қою бұлттар кабак түйіп.
Қарт емен қала берді қак бөлініп,
Қамшысы найзағайдын ағат тиіп.

1980ж

Нөсер алдында

Қотаннан дәндей төгіліп,
Өргендей бейне қой қаптап.
Көк жиектен тебіліп,
Шығады бұлттар ойнақтап.

Төбсден төмен күн құлап,
Сәулесін бұлтқа теледі.
Найзағай көкті бұрғылап,
Қаңарын шашып келеді.

Қозғамай аптап қияқты,
Жым-жырт боп алқал қалды эне.
Дала бір сәби сияқты,
Таңырқатқан әлде не.

1980ж

Нөсер

Ботасын алды бауырына желіде інген үбектеп,
Қақ тұрды аттың сауырына, құйғанда жаңбыр шелектеп.
Кешігіп келіп көктемі еріді ме екен көкте мұз,

Аспан мен жердің арасы тұтасып жатқан көк теңіз.
Қол созым жер көрінбес тамшыдан тұрған тұманнан,
Сыздықтап суды жатырма құйып төбеде мын-сан құманнан.

1986ж

Нөсерден кейін

Шалғынға моншақ-шық тұрып,
Тақырда шалшық-қақ қалды.
Бұлттарды дауыл бұқтырып,
Тамшының селі тоқталды.

Бұйығып қалған жотаның,
Сайрады қайта шымшығы.
Бүрсеңдеп тұрған ботаның,
Жусанға тиді тұмсығы.

Қырқада селеу аунайды,
Толықсып самал желменен.
Әжемнен дала аумайды,
Ыстық шай ішіп терлеген.
1986ж

Тал түсте

Күйдірген күннің ыстығын,
Косыла жырлап шілделік.
Түндіктен ашық түсті күн,
Түрілді түгел іргелік.

Тастамай жырдың ұштығын,
Бір кетті ойлар бір келіп.
Сұңқылдап көкек мақтаншақ,
Манайдың алды мазасын.

Балбұлақ шабар аттан сап,
Суының қимай тазасын.
Көлсеңке түсер шақты аңсап,
Көңілсіз жырлар жазасын.
Жарқамыс, 1960

* * *

Сәуленің созылғанда саусақтары,
Малыңды қызыл нұрға тау шатқалы.
Сыбанып ақ білсін таң келеді,
Қара түн қабырғасын қаусатқалы.

Қаранғынын жарыққа үлесі ауып,
Женгей жүр түндік ашып, бие сауып.
Жылқыға жусап жатқан жөнелді ағай,
Бедеуге белдеудегі міне шауып.

Күн шығыс түн пердесін алды түріп,
Өреді жатағынан жанды түлік.
Сыбанып ақ білегін таң келеді,
Таң келеді жайлауға жан бітіріп.

1961ж

* * *

Ақ төкмет-акша қарды жинап таудың басына,
Түкті кілем-көкорайлы жайды көктем асыға.
Аспан асты кең отауды күн отымен жылытып,
Қызу берді кен даланың суына да тасына.

Тау самалында

Ілінбей қармағыма «алтын балық»,
Отырдым табанымды салқын қарып.
Қып-қызыл төңірскі нұрға малып,
Күн шықты көкжиектен жалқынданып.

Сол таңда сені көрдім алғаш рет,
Тұрғансың иығыңды жарға сүйеп.
Көрісу, түсінісу түйін болып,
Қос жібі көңілдердің жалғасып ед.

Аялап төбемізде еңселі көк,
Толқында қайық есіп теңселіп ек.
Жалғасқан көңіл жібін кетті қиып,
Қылпыған уақыттың семсері кеп.

1979ж

... Көп келсе көл басына қармақ алып,
Көп тұрам сен сүйенген жарға барып,
Жазғы таң екеумізді жарастырған.
Есімде ұмытылмай қалғаны анық.

Көкшетау

(Халық өлеңдерінің ізімен)

Көкшетау, күміс көлді көк орманың,
Талайдың жетеледі көп арманын.
Ат басын ара-тұра тірегенде,
Қуанам табығандай жоғалғаным.

Көкшетау, биігінді мұнар басқан,
Көремін қашалғандай шын алмастан.
Үстінде үздік-создық бұлт көшеді,
Біздердей ол да саған құмар ма, аспан.

Көкшетау, аққу жүзіп, елік қашқан,
Өр қиянда қырандар қалықтасқан.
Мөп-мөлдір саған деген махаббатым-
Қайнарындай шығатын жарып тастан.

1979ж

Жазғы жанбыр

Аспан асты ала бұртқан,
Дауыл қағып дала шанын.
Жерге тартқан қара бұлттан,
Тамшы тіні-алашаның.

Жазғы жанбыр тоқиды өрмек,
Найзағайы қылыш болып.
Қырға алаша төселінбек,
Егін болып-ырыс болып.

1979ж

Оқжетпес

Қаланған пирамида ол сандық тастан,
Күмбездей төбесінде орнықты аспан.
Төсіне қарағайлар барады өрлеп,
Альпинисше шаршап бір, шалдықпастан.

Биігінде жетпейтін жебе де, оқ та,
Тас жатыр ұқсап піл не бегемотқа.
Сыртында аңыздағы қалмақ қыз тұр,
Махаббатшыл өмірін қиған оққа.

Ақылбай асуынан жол құлатып,
Бауырыңда Бурабай толқын атып.
Оқжетпес көкке қарай ұмсынады,
Шыңына көшкен бұлттан жөн сұратып.
1987ж

Алтын орман

Ертеңгі тұман қытықтап кеуде, колқанды,
Толқынын тасқа жатқанда жанып Шортанды.
Қармағын алып, қалбырын салып қайыққа,
Балықшы біткен кетеді тастап ортанды.

Болсаң да мейлі рахатын жердің көп татқан,
Көкшенің таңы таңдантпай кімді тоқтатқан.
Орманға кірген сауықшыл топты көресің.
Шығатын тауға жалғыз аяқ соқпақтан,

«Алтын орман» алдырмас жауға қорған да.
Ұқсайды іші қарулы қолға толғанға,
Жауынгерлер-туристер шығар жорықпен.
Біреуі тауға, біреуі сіңіп орманға,

Көкжиектің балтырын жыртып қанатып.
Тұманды түрер қызара бөртіп таң атып.
«Алтын орман» жатады сонда оянып,
Күлкі менен қуаныштарды таратып.
1987ж

* * *

Тізбегі төбемізден үзілмеді,
Аспанға қалғандай-ақ құс байланып.
Көрігін уақыттың күз үрледі,
Қара жер балқып қатты мысқа айналып.

Женге көл не береді көрімдікке,
Сарыдан киім киді сол қайындар.
Кешегі тұрна қонар егіндікте,
Дуадақша жортады қомбайндар.

Сары егін, сар жапырақ, сарғыш дала,
Қара күз деп бұл кезді кім атаған?
Қиялым өткен жазға барғыштама,
Күз бен жаз екі сұлу бір атадан.
1980ж

* * *

Қанат қомдап отырғандай құс аппақ,
Қайың тұрса қара жерді құшақтап.
Сөл ішем деп қан ішеді кейбіреу.
Дәл өзіңдей жан иесін пышақтап.

Көкпенбек боп көктен ойып алғандай,
Балаң шырша бойын түзеп алғанда.
Бір-ақ күндік қызық үшін қырқылып,
Не кінәсі бар еді оның солғандай.

Бойлап өссе терек пенен қарағай,
Қалама оған балта тісін қадамай.
Қалың-қалың шок ағаштар шабылды,
Орманды алқап жерге айналды жадағай.

Бұл табиғат құтты көршің адамдар,
Ізгілікті ісің, болса о да аңдар.
Қажетіңе алу үшін бір шыбық,
Қара жерге екі шыбық қадандар.
1979 ж

Кесілген қайың

Бұзықтың болмады ма еш ермегі,
Немесе қол көтерген есер ме еді.
Әлдебір көзі түсіп сұғанақтың,
Сорлының тарылды ма өсер жері.

Тұрмайды ол күнге төсеп өрен төсін,
Түсірмес шалдыққанға көлеңкесін.
Мезгілсіз құлап жатқан ақ қайыңнан,
Дұшпан тиген бір елдің көрем көшін.

Төбеде құстар шошып кикүласқан,
Қап-қара қиянаттан қорқулы аспан.
Қайғылы адам болып өксиді жел,
Келмеске кеткендей ақ бір қимас жан.

Бұзық па табылмаған еш ермегі,
Болмаса ақылы аз, есер ме еді.
Кімде болса тірлікке балта салған,
Арам қолды білектен кесер ме еді !

Күзгі дала

Айналаң сап-сарала жапырақтар,
Кеткендей араласып күміс, алтын.
Тұнжырап тұрар тоңып атыраптар,
Қарашаның таңы мен түні салқын.

Қыз-қайың көк көйлегін шешіп тастар,
Ақ төсін қымсынбастан жалаң ұстап.
Көсем-қаз қайтқан құстың көшін бастар,
Көлін қимай артына қарағыштап.

Айтылып махаббаттың талай әні,
Жаз кетер уәдеге берік болып.
Танаптар түрен түскен қараяды,
Жер жатыр жаңа астыққа жерік болып.

1988ж

* * *

Зымырап шалқар көлге түспей барып,
Ұшып өтсе барма екен құстарда айып.
Ойда егін, қырда да егін- сарғыш масақ,
Күзгі дала кеткендей мысқа айналып.

Шашылып бытыралар сыңар ортақ,
Атса да қайтқан құсты сұғанақтар.
Бункер жемсау бүлкілдеп дөңге толып,
Жайылар комбайндар-дуадақтар.

1988ж

Қызыл ағаш

Ырқына уақыттың дала көнді,
Қырқалар бурыл тартып барады енді.
Жазыққа селеу өскен қарайды астам,
Қайындар ақ балтырлы, қара мөнді.

Боз, жусан, бетеге мен ұсақ талы,
Өңірдің өн-өрнегін жұтатпады.
Қайыңның көрінеді қып-қызыл боп,
Айырылған жапырақтан бұтақтары.

Бұрын- соңды көңілім көп алданды,
Осы күзден таптым ба жоғалғанды.
Ақ деп жүрген қайыңым қызыл екен,
«Қызыл ағаш» дейді жұрт шоқ орманды

Біреуге ұнар көктем, біреуге күз,
Қыстың да ақша қарын тілеудеміз.
Басынан жаз дәуренім өтті демей,
Қып-қызыл кайың болып түлеуде түз.

Күз көрінісі

Қалыпты қалың шөптің сояулары,
Қара күз жасыл жазды тықсырғалы.
Бұлттардың кеткен бе оңып бояулары,
Ағы жоқ, қарасы жоқ сұп-сұр бәрі.

Ақ жауын толастамас күндіз-түні,
Жыры сол табиғаттың білер жатқа.
Жалғасқан күз бен жаздың жалғыз тіні,
Құстар да барады ұшып жылы жаққа.

1989ж

* * *

Көк өзен, сарғыш егін, жасыл нулы,
Алқап жоқ бұрынғыдай ала-шұбар.
Әкелген атта қыстың жаңалығы,
Суы-мұз, ауасы-аяз, даласы қар.

Ағаштың жапырағы ақ қыраудан,
Ақ қырау ақшақарға жарасты да.
Бұлақтар жалыққандай шапқылаудан,
Ұзамай сіңіп жатыр қар астына.

1989ж

Ата қыс

Жамылып жұмсақ көрпе жалаң тасы,
Қар бүркеп күзгі ластан тазарып бак.
Күн сөніп қалғандай тек қоламтасы,
Сұр бұлттан көрінеді бозамықтап.

Алыстар жап-жақын жер таяқ тастам,
Бала аяз тәрбиесіз беттен алып.
Аңдамай сүрінесін аяқ бассаң,
Қар толып тегістеліп кеткен арық.

1962ж

Абайды оқығанда

Табиғат сырын ашқан қай балаға,
Мәнісін түсінбептіз ештеңенің.
Қарасан ақын көзбен айналаға,
Е, бәсе, осы екен ғой қыс дегенің.

* * *

Қыс дегенің асау боран-күштілік,
Қызыл шұнақ аяз қысың үскірік.
Қыс дегенің саятшыға несібе,
Қыран бүркіт қызыл түлкі түссе іліп.

Қыс даладан талай қызыл табарсың,
Қыста мұздан әшекейді тағар шың.
Қыс дегенің көбік қар ғой көктемгі,
Қыс дегенің жана астықтан хабаршын.

Беттен алар тентек неме қыс деген,
Шамаң келсе арпалысқа түсте жең.
Қыс дегенің табиғаттың қиыны,
Азаматты сынау үшін істеген.

1962ж

Кешіккен қыс

Жайты боп жаз бен күз дағы,
Қамбаға толды тұз дәні.
Жыл бойы күткен қыстың да,
Ерінге тиер тұз-дәмі.

Тоқталса дағы қостағы ән,
Көктемді дикан тоспаған.
Сабанын жиган танапка,
Сүдігер жыртып тастаған.

Даламның мынау байтағы,
Жайлаудың әнін айтады.
Шопандар әлі отарын,
Төскейге жайып қайтады.

Көрпесін қыстың сырмаққа,
Жетіспей қойды-ау қар мақта.
Қарашанын көркі бар,
Желтоқсан келген аймақта.

1975ж

* * *

Орманға қыс тұр үйлесіп,
Жарық таң, жарық кешімен.
Тоқылдақтары сөйлесіп,
Морзенің әліппесімен.

Бораны соқпай ақ берен,
Бұтаққа қонып ұлпа қар.
Баурайын қоңыр, ақпенен,
Жолақтап алды қырқалар.

Ашандау тартқан шыңдарға,
Ақбурыл бұлттар оралып.
Атжалды асау құмдарда,
Тыншыды аққа оранып.

Қыраумен талдар безенді,
Бойыңда мың-сан сәуле ойнап.
... Жалтыр мұз басқан өзенді,
Қаз кетіп қарсақ жүр жайлап.
1987ж

ҚЫС ҚИСЫНДАРЫ

Таң атпай тұра алама жылжымай түн,
Күз өтсе қыс қала ма сабыр сақтап.
Ол заңы табиғаттың бұлжымайтын,
Мұз қатса қақ суына қабыршақтап.

Ақша қар жауып өтті жапалақтап,
Күз желі қалды соқпай қалт аңырып.
Таулардың шашы да аппақ, сақалы аппақ,
Көрінер бұрынғыдан қартанырақ.

Ата қыс қызық ермек тапты еркеге,
Бала аяз шимайлайды терезені.
Айқара оранды да ақ көрпеге,
Бұйығып ұйықтап кетті дала өзені.
1987ж

Бұрабай таңы немесе курорттағы алғашқы күн

Таңнан жыту күткенмен,
Жимапты аяз айылын.
Ауа қою ... қосқандай,
Қарағайдың шәйірін.

Аллеяның жолдары,
Елестетер арықты.
Көк теректің қолдары,
Қар уыстап қалыпты.

Тоқылдағың-балташы,
Қағып жатыр тақтайын.
Ақ қыраудың аркасы-
Ашаң тартар тоқ қайың,

Күн ұяла жылыстап,
Шың басына сүйкенді.
Жанға шипа тыныштық,
Сыйпайды кеп жүйкеңді.

1987ж

* * *

Самсатып шатырлардан мұз сүңгіні,
Жұмсарып сала барды қыстың күні.
Әлі алда жатқан жоқ па ақпан, қаңтар,
Өткен ай бұл маусымның үштен бірі.

Қысында көктем туды жайма шуақ,
Мезгілдің алмасуы алмасу-ақ.
Әлде бұл қатал қыстың жасығаны,
Бола ма жоққа мәзір, барға сынақ.

* * *

Шатқалға бейне қорғанға,
Әскері қардың толғанда.
Сауысқан билік жүргізер,
Сирексіп қалған орманға.

Ақпанға тиіп ер кезек,
Сөйлейді боран тіл безеп.
Ақ қоян болып жүр шауып,
Шілдеде туған сұр көжек.

Бурабай қысы

Соқпайды мұнда боран-күт
Төгілер көктен құйын қар.
Бұтақты алтыбақан ғып,
Өткеншек тебер тиындар.

Жел тұрса қарлы сол көшер,
Құздардың алып төсімен.
Тоқылдақтары сөйлесер,
Морзенің әліппесімен.

Аязға өлең айттырып,
Түн конса таудың өрінс.
Ай-сері жүрер салт мініп,
Шындардың құлагеріне.
1989ж

* * *

Қаңтардын қатаң мұз, қарлы,
Таңы мен кеші ызғырлы.
Ерсілсу ойнар аязы,
Бетінен шымшып қыздарды.

Астары әппақ, тысы әппақ,
Көрпеге күртiк ұксап қап.
Сұп-суық қолды үскірік,
Алқапты жатыр құшақтап.

Бактарда тұрмай гүл көктеп,
Әйнекке түсер өрнек боп.
Қырқада байыз таппай жүр,
Жаланаңш қайың дiрдектеп.

Дала жоқ жазғы жыр құмар,
Жел тұрса-ақ боран жұтқынар.
... Шiлдені еске салады,
Тебiнде жатқан жылқылар.
1983ж

Көктемгi жауған қар

Жауды да жапалақ қар жүйдемелеп,
Маңайды тастады аппақ «гүлге» бөлеп.
Бұтаққа өсіп қайта жапырақтар,
Түсіпті біз білмейтiн күйге бөлек.

Көктем келдi қыс деген жалған атпен,
Серуендеймiз «гүл атқан» алма бақпен.
... Бәрiне де қызыққа балатар мәз,
Шана сүйреп жүгiрген жаркабақпен.

* * *

Өрмелеп қия тасына,
Тынығар шыңның қасында-ай.
Даланың бұл тау басы да,
Қара орман сақал-шашындай.

1989ж

* * *

Тәулік кітап жаңа бетін аударды,
Табиғатқа жайды дағы таң құшақ.
Дастарханда-көк аспанда ай қалды,
Желінбеген жарты таба нанға ұқсап.

* * *

Жалаң салған шарбы бұлттан шәлісін,
Қарт әжеден айнымады кәрі шың.
Бала бұлақ- немересін ізсәйді,
Көзбен тінтіп жықпыл-жықпыл тал ішін.

* * *

Желмен шашын тарайды,
Қарағайлар сып-сидан.
Ай төбеден карайды,
Оңдық шамдай сықсиган.

* * *

Күз келмеген қай алыс, шалғайың бар,
Шау тартып сарғайыпты сал қайыңдар.
Егінді қыр-теңізде ұлан ғайыр,
Жүзеді кеме болып комбайндар.

* * *

Қарағай басын күн шалып,
Бұтақтан ұшса ақ қырау,
Жазды ойлап жаны жұмсарып,
Көсіліп жатқан бақ мынау.

1990ж

* * *

Тимеген әлі жүзі ұстараның,
Мұртындай бозбаланың көк тебіндер.
Айтқызып атар таңға құстар әнін,
Қарсы алып жатыр өне көктемін бел.

Қысқы тан

Төгіліп сәуле арайлы,
Зерленді шыңның күмбезі
Сығалап көкпен қарайды,
Қып-қызыл мысық күн көзі

Орман да, тау да тым тырыс,
Жыл де жоқ қозғар қияқты.
Малынған нұрға күн шығыс,
Ауа да күрең сияқты.
1990 ж

Бурабайға келу

Болмай-ақ ертегінің Қойқаптары
Кенде емес күз-қияғы жол қапталы.
Құрметті қарауылда сап түзейді,
Кіл бойшаң қарағайдың солдаттары.

Дайын тұр қыз-қайыңның білектері,
Жыл-жігіт аймаласа дір еткелі.
Шошайып жалғыз-жалғыз шың өркештер,
Таулардың шөгіп қапты үлектері.

Толтырып қымыз-суға көл шарасын,
Найзағай пісер бұлттың нән сабасын.
Қой тастар жорықтағы жауынгердей,
Жата-жата кетіпті шаршағасын.
1967ж

Кім күткен келеміз деп тоқырауға

Өлеңімнен көріп білсін өзімді

Азды көпті қызмет пен мансап бар,
Азды-көпті жалакым бар жан сақтар.
Жұрт алдында қамсыз болып көрінсем,
Онашада маңдай терім моншақтар.

Арым болса абыройымды сол сақтар,
Ешкімге мен бола алмадым қолшоқпар.
Жұрт алдында жуас болып көрінсем,
Онашада менен артық кім сотқар.

Еңкейгеннің аяғына құлаймын,
Шалқайғанға заңар шашып тұр айбын.
Жұрт алдында қара сөзден жаңылсам,
Онашада қара өлеңге құдаймын.

Күнде естіп жүргендер бар сөзімді,
Күнде сынап жүргендер бар төзімді.
Солар мені жүрсе әлі түсінбей,
Өлеңімнен көріп білсін өзімді.

1989ж

Желтоқсан уақиғасын естігенде

Сұмдық қой мынау, сұмдық қой,
Шөлмектей быт-шыт сындық қой.
Не болғанын біле алмай,
Сілтідей іштен тындық қой.

... Сейіліп сөздің мұнары,
Шындықтың шығар күні әлі.
Әділ сот тарих алдында,
Жауабын берер кінәлі.

1986ж

‡

* * *

Өмірге деген көзқарас,
Сыймайды жоспар сепке.
Ден қоймай кейде сөзге рас,
Қаламыз сеніп өсекке.

Қымбатты іздеп ылғи біз,
Алтын деп таптық жез кесек.
Мақтауға басты шұтғимыз,
Бетке айтқан сынға төзбесек.

1986ж

Тәтті емес балдай шындық та,
(Өтірік болмас о да ащы).
Араздаспай тындық па,
Түсінбей досты, жолдасты.

* * *

Ақ алмас түспегендей ссрмеліп көп,
Жыр тынды ой-бесікте тербеліп көп.
Достарым жиі-жиі мазалайды,
«Газеттен өлеңінді көрмедік» деп.

Бакытты ошак басы, үйден күтпей,
Жортамын ханға ерген төлеңгіттей.
Жыл-жарым қалам тартпай кеттім білем,
Тынымсыз тұрмыстағы күйбең бітпей.

Қиындық тасқынындай көшкін қардың,
Жеңсем деп еңбек еттім, өштім-жандым.
Мені ұстаз тұтар казір бес мың бала,
Мойнымда тағдыры бар бес мың жанның.

Бұлт болып бойда суын көлге себер,
Ұстаздық ол дағы бір өлмес өнер.
Достарым түсініңдер көптен бері,
Газеттен өлеңімді көрмесендер.

1987ж

Менде өзгедей тірі пенде болғасын

«Аптасына тер төксеңде жеті күн,
Түземесің тұрмыстың кем-кетігін.
Жолға шықтың жылы пима табылмай,
Аяғыңда күзде киер етігің.

Бойды күту мойын бұрмас іс пе еді,
Не жадаулық жеңдірмейтін күшпе еді?
Шолақ тонды сілкіп кесе өз теңің,
Иығыңнан ескі польтон түспеді.

Еркіміз ед: ерте келіп, кеш кеттің,
Еркін күндер жиі түсер еске тым:
Студенттік кезден қалған әдет пе?
Бес жыл бойы өзгермепті бешпетің.

Аптасына бейнеттенип жеті күн,
Толтыра алмай тұрмыстың кем-кетігін.
Жүресіңдағы қиянатқа жоламай,
Менгермесің мал табудың тетігін».

Осылай деп айтып салды жолдасым,
Түсінгенге ретті сөз-олда сын.
Кемшіліксіз бола ма деп ақталдым,
«Мен де өзгедей тірі пенде болғасын».
1987ж

* * *

Ойлатпас өлім жайлы өнер деген,
Бір күні шамшырағым сөнер демен.
Батар сол, өзім үшін жазылғандай,
Папкада жағып талай көнерді өлең.

Көп алып қалам ақы кенелмеген,
Белгісіз жырларыммен кемелденем.
... Кетемін кімге оны сөніп тастап,
Бір күні шамшырағым сөнерде мен.
1988ж

Жұптасып сендер келгенде

Қарамын ба әлде, ақпын ба?
Балықтай қармақ қаптым ба?
Арамдық менде жоқ еді,
Ақкөңілдіктен таптым ба.

Не кейіс мейлі салғылас
Болар іс болып тынды рас.
Қолпаштап жүрген ағайын,
Бірі жоқ қазір, жым-жылас.

↳ Тарылып дүние, төр менде,
Қайғыдан камшы өргенде.
... Жадырап сала бердім ғой,
Жұптасып сендер келгенде.

1989ж

Жақсылық жаса өзгеге

Жаспысыз әлде картпысыз,
Өзіңше мырза, мәртпісіз.
Жақсылық қылсын өзгеге,
Көңілден шықсын қалтқысыз.

«Жан досым, үстем болсын мерейін»

(Ән сөзі)

Қаламадым мерейдің үстемдігін,
Пайда жоқ қой шен-шекпен күштен бүгін.
Піспей ме алма болып сары күзде,
Бұтақта көктемеде өскен гүлін.

Демейін үстем болып жүр мерейім,
Мендағы өзгелерше күн көрейін.
Жазғы түндей қып-қысқа мына өмірде,
Айтарымды айтып тек үлгерсейін.
1990ж

* * *

Жүрсен дағы малынып,
Үлде менен бүлдеге.
Отырасың тарынып,
Жетпейтіндей бірдене.

Басып жүріп, жақсы аға,
Жалпағынан жалғанды.
Берерің жоқ басқаға,
Ұнатасың алғанды.
1995ж

Ресторанда

Шидиген қамыт аякка,
Кең балақ шалбар қол-ақ қой.
Осында айдап әкелген,
Көктұқыл қойған коньяк қой.

Сигарет қысқан саусағың,
Басқаға одан олақ қой.
Тырнағың ұзын болғанмен,
Байқаймын ойың шолақ қой.

Айнаға қарап әсемсіп,
Ерін мен қасты бояп қой.
Қисалаңдап биге шық,
Бар білгенің сол-ақ қой.
1995ж

* * *

Ақшаның аты ақша ғой,
Мың мыңдап оны тапса ғой.
Тырсыйып қалтаң толғанда,
Көңілің гүл бақша ғой.

Ақшаның аты ақша ғой,
Сарқылмай судай ақса ғой.
Алыс пен жақын үлесіп,
Қылығын жұртқа жақса ғой.

Ақшаның аты ақша ғой,
Алтыннан алқа тақса ғой.
Сар сазандай сұлулар,
Қармақтай көріп қапса ғой.

P.S. Ақшаның аты ақша ғой,
Қалталарды қақса ғой.
Жауыздықтың көзі деп,
Жинап ап отқа жақса ғой.
1994ж

Робот

Қасқа бас, шүңірек көз, қонқақ мұрын,
Жұқа ерін, кең маңдайы ат шаптырым.
Орта бой, еңкек жауырын, етті саусақ,
Суреттеп бұл бастықтың айтсақ түрін.

Мінезі тартымы жоқ суық, сырдаң,
Қит етсе жауласуға жуық тұрған.
Бір беткей, бітімі жоқ, қыңыр-қырсық,
Өшіккенін өсірмей қуып тынған.

Он жылдай ел билеген, көш бастаған,
Тізгінін кезені жоқ бос тастаған.
Айырып жатпай шындық, өтірікті,
Ешкіммен сыр ашысып достаспаған.

Жеке үйде екі кісі ерлі-байлы,
Түнде де бар әңгіме жұмыс жайлы.
Шаршамай қызметке жанын салған,
Бұл кісі Роботтан айнымайды.
1994ж

Тоқырау кезіндегі жиналыс

«Сынға салып талайды талқылайды,
Әйтеуір болмасыншы арты қайғы».
Деп күткен жиналыстың нақ төрінен,
Бір жылтыр бас айнадай жарқырайды.

Біреу шығар мінбеге шұғыл басып,
Біреу жатыр көршімен сыбырласып.
Кіші бастық сөйлесе он бес минут,
Үлкен бастық бөседі елуді асып.

Жетістік деп бір шешен мақтанады,
(Президиумде бір қатын баптанады)
Айтарын тура айтпай бүтежектеп,
Бір шешен әлденеден сақтанады.

Сылдыр сөз залда жұртты тозғындапты,
Біреулер шешіп әлек сөзжұмбақты.
Бүгінен түсіп біреу жатыр ұйықтап,
Айтуы «түні бойы көз жұмбапты».

Жиын бітті, жұрт кетті сабылысып,
Әзіл-қалжың көргендей сағынысып.
Зал неге күңгірт тартты әлде жарық,
Жалтыр бастан тұрма еді шағылысып.

1993ж

* * *

Ашынумен өтсе дағы көп күнім,
Бір жанға да тілім тиген жоқ бұрын.
Өксімісн жасты адамды сөгеді,
Лауазымға қолы жеткен бокмұрын.

Қың етпестен кесілсе де қоң етім,
Мінезім бар әділетке көнетін.
Төзім судың төкті соңғы тамшысын,
Лауазымға қолы жеткен дерекін.

Кім бар жұртқа жанжалменен жағатын,
Сөз қаруым тиіскенді қағатын.
Өлер жерге өзі келді өңмендеп,
Лауазымға қолы жеткен даракын.

Қызметтің тауып биік, жайлысын,
Көрмеген соң қиындығын, қайғысын.
Шен-шекпеннен басы айналып кеткен-ау,
Ақылы мен сабыры жоқ байғұсын.

Әйелдер патшалығында

Әлде неден ұшындым не ұшықтым,
Ауыру келіп тұла бойды ысыттың.
Талмаусырап қалғып кетсем түсімде,
Көп әйелдің ортасына түсіпшің.

Жоқ ағайын, жоқ туыс пен жақындар,
Тұрып жаттым жалғыз еркек атым бар.
Бағыныштым баж-баж еткен әйелдер,
Бастықтарым білгішсінген қатындар.

Өсек айтып жатыр бірі сүйрендеп,
Данышпансып бірі менен үйрен деп.
Шөптін басын сындырмайтын сабаздар,
Жүргенге маз бой көрсетіп, күйбендеп.

Біреуінің көтерілсе етегі,
Ол әңгіме талай күнге жетеді.
Түймедейді түйедей ғып қолпаштап,
Түйедейді кейде көрмей кетеді.

Ұнамаса ішкені мен жегені,
Өздерінше уайым-қайғы шегеді.
Әр уақытта біліп айтар халықтың,
Осы екен-ау қатын-калаш дегені.

Адал жанға кейде жауып жаланы,
Алжасады кейде ақ деп қараны.
Шуылдаған шұнақ қарлар ішінде,
Шайқалды ғой көңлімнің шарабы.

Сылдыр сөзден тапқандарға ермегін,
Қолтығыма жабысса да ермедім.
Жалықтырды патшалықтың жай-күйі,
Бәріне де қолды бір-ақ ермедім.

«Саусақтарым әлде неге малынды,
Әлде қандай естимін үң, сарынды.
Көзімді ашсам кесені ұстап ұлым тұр
«Әке төгіп алдында ғой»-деп-дәрінді».

1993ж

* * *

Жүр едім ғой бұрындағы жан сақтап,
Қол жетпей ақ азды-көпті мансапқа.
Өлең менен, мен өлеңнен алшақтап,
Көкірегім бұлан-талан, қонсақта.

Қолыма ұстап тұрмасамда күн, айды,
Кейбіреулер көрер менен «құдайды».
Билік айтпай жыр жазатын шұрайлы,
Қара болған кезім маған ұнайды.

* * *

Жан едім кеудеде жыр, ән сақтаған,
Неге мен кінәлідей сонша ақталам.
Көтерем болса айыбым өз мойныммен,
Жерім жоқ жалған айтып, тайсақтаған.

Жан едім кеудеде жыр, ән сақтаған,
Қалайша ақ қағаздан алшақтанам.
Толғанса төгіп салар өлең емес,
Жараспай жүрген шығар мансап маған.

Жан едім кеудеде жыр, ән сақтаған.
Көңіл бар қиянаттан қаусап қалған.
Ұқсаймын айдалада жалғыз үйге,
Алыс қап, қара жолдан жан соқпаған.

Жан едім кеудеде жыр, ән сақтаған,
Еңбекте маңдай тері моншақтаған.
Ел аман жүрг тынышта қылыш тиіп,
Қалжырап қалғандаймын қансоқтадан.

1987ж

* * *

Жан күтсем аз-маздаған айлықпенен,
Не алсын судай шашар байлық менен.
Сонда да Қожанасыр көңілім бар,
Мырзасып даяшыға шайлық берем.

Қабандай күркіреген қараңғы үйден,
Музыка жалықтарды-ау жалаң бимен.
Рокке жынданғандай жұлқынысып,
Сілтеп жүр талай бикеш банан киген.

У-да шу, ойран-асыр, азан-қазан,
Түрі бар көп кідірсең кестер мазан.
... Осы мен қызықпын-ау коньяк ішпей,
Отырып ресторанда өлең жазам.

Бір түнгі қызығымды байлық көріп,
Келіп ем сол ойымнан айнып берік.
Отырып коньяк ішпей өлең жазып,
Кеттім мен швейцарға шайлық бсріп.
1989ж

Аудандық «Дала дидары» газетінің
шығуына орай

Жамылтқан ақша қарға құба белді,
Жаңа жыл ел мұқтажын ұға келді.
Кезінің қайта құру куәсі боп,
Ауданда жана газет шығады енді.

Қызыл тіл-өнер алды, сөз қажетің,
Қалмайды тілін болса, жерің жетім.
Ардагер аға ұрпақ та, жас өрен де,
Қарсы алар қуанышпен өз газетін.
1991ж

* * *

Дәстүр ғой кетер әріге,
Үлкенді халқым сыйладың.
Оқып бер үйде кәріге,
Жаздырып «Дала дидарын».

Сәбиің ұқса бағына,
Бабаның терме, жырларын.
Оқып бер оған тағы да,
Жаздырып «Дала дидарын».

Бетбұрыс кезі келді елге,
Жастар көп асар шыңдарын.
Оқыңдар алып сендер де,
Жаздырып «Дала дидарын».

Жіктеліп ұлтқа, суыспай,
Достықпен өтсін жылдарын.
Оқыңдар жерлес, туыстар,
Жаздырып «Дала дидарын».
1991ж

16-17 желтоқсан 1986 жыл

Жадымызда:
Қыздардың сабалғаны,
Жастардың қамалғаны,
«Қазақ» деп айтқандардың,
Ұлтшыл боп саналғаны.

Жадымызда:
Бостандықтың болмағаны,
Әділдіктің сорлағаны,
Билікті қодар күштің,
Шындықты қорлағаны.

Жадымызда:
Адалдың алданғаны,
Арамның малданғаны,
Бос сөзге сенгендердің,
Адыра қалған армандары.

Жадымызда:
Халықтың намысты еске алғаны,
(Әрине, аздап кеш қалғаны)
Сол күндердің суығынан,
Қазіргі жылылық басталғаны.
1992ж

Абайды орысшаға аударып жүрген

жігітті көргенде

Өзге тілдің ең болмаса бірінде,
Сөйлей алсаң көптік етпес білімге.
«Қазақ болса сондай болсын» дейтұғын,
Бауыржан да жазған орыс тілінде.

Туғызса ақын қай тілде де ойлы өлең,
Ақ жолына тұрмас ешкім көлденең.
Әл-Фараби қалам тартса сол тілде,
Пайғамбар мен сақабалар сөйлесен.

Ниетіне риза болдым қарағым,
Қайтпасын тек таудай мына талабың.
Ұлы Абайды өзге тілге аударған,
Ең бірінші қазақ болсаң жарадың.

Нарықтың жолы қиын-ды

Базарда

Сол ма еді бар мақсаты көздеп келген,
Орынын әурс болмай іздеп төрден.
Қазақта сағыз ұстап қатар отыр,
Базарда қауын сатқан өзбектермен.

Дүниені ұсақ-түйек самсап тұрар,
Көңіліміз керек затты алсақ тынар.
Саудаға, соза бермей, үйрен достым,
Аңқаулық түбінде бір сан соқтырар.

1993ж

Үй салса хан сарайын тұрғызады

Көбсиді кілең жылпос, кілең сотқар,
Түрі жоқ, ақыл, кеңес, заңға тоқтар.
Қос-костан иномарка мініп алды,
Ебін тапқан делдалдар, коммерсанттар.

Жандар бар пайда десе өліп өшкен,
Баратын бар іске де жеріместен.
Қиналып, қары талып еңбек етпей,
Келетін байығысы бизнеспен.

Ойламайтын бар ау деп басқа жандар,
Басқа жандар-жоқшылық қыстағандар.
Үй салса хан сарайын тұрғызады,
Биліктің тұтқасынан ұстағандар.

1993ж

Көшіп жатыр

Жерімізде болған емес қоныс тар,
Жетер байлық қол табылса оны ұстар.
Жоқшылықпен тапшылыққа шыдамай,
Көшіп жатыр Ресейге орыстар.

Халық едік көңілі дархан даладай,
Халық едік ашық мінсз баладай.
Кешкі шайды бірге ішетін көршілер,
Көшіп жатыр алды-артына қарамай.

Нарық мынау болды емес пе көпке сын,
Шыдамаған басқаларды сөкпесін.
Қазақ деген пейілі кең халыққа,
Басқа халық айта алмайды өкпесін!
1993ж

Бүгінгі дала

Өлең жазсам шабытты сен берген едің,
Қырында күзде тұнатын тербелген егін.
Жататын сенде тоқтық пен байлықты сомдап,
Күстенген қолмен кезерген срін.

Кесіліп кеткен отынға ағаштардан,
Айрылып енді сұрқын бар жалаңаш қалған.
Ақ бидай түгіл ақ селеу өседі сирек,
Белінді басты қау қурай додабастанған.

Бүгінгі ауыл

Үдерс көшіп еліне орыс пен неміс,
Жадау тартты бұрынғы көрікті қоныс.
Басқа ұлт түгіл ауылға тұрмайды қазақ,
Қалалық болу бәріне болған ба борыш.

Қотаныңды тастамай, ерсі ме қалсаң,
Бірақ мысың құриды баса алмай алшаң.
Өту керек бес-алты қираған үйден,
Жазатайым ең жақын көршіңе барсаң.

Кезі жоқ бомба болмаса снаряд түскен,
Аулақпыз тағы қақтығыс-кінаратты істен.
Бейбіт күнде қаншама қирады ауыл,
Нарық деген аямас, ғаламат күштен.
1995ж

Бар байлық-ұлт-ұлыстар татулығы

Бұл нарық ала келді бейнетті елге,
Өткенді аңсатады күйректерге.
Бес-алты ай шаруаға жалақы жоқ.,
Тимейді зейнетақы зейнеткерге.

Отын-су таппай біреу қаққан безек,
Біреулер отыр нанмен жалғап өзек.
Бір үйде жалаң аяқ екі бала,
Киеді ескі етікті алма-кезек.

Сенс алсаң бұл өтпелі кезең дейді,
Түсінген қиындыққа төзем дейді.
Бар байлық-ұлт-ұлыстар татулығы,
Біреуге береу мылтық кезеңбейді.

1996ж

Мұңымды жалғыз ғана саған шақтым

(Ағзам Тастеміровке)

Болған жоқ іске шорқақ, тілге шабан,
Жұмыста жанын салып жүрді осы аған.
Көңілдес, сөз түсінер жан болған соң,
Мұңымды саған айтпай кімге шағам.

Қытымыр тағдыр тартып мүлде саран,
Жете алмай дегенімен жүрме шаман.
Заманның зәрлі суық дауылынан,
Қисайып құлауға шақ тұр босағам.

Қалды артта қызық кездер әр тұстағы,
Той-думан, тайталас пен тартыспағы.
Ұқсадым жұртта қалған жер ошаққа,
Жеткенде ағалыққа алпыстағы.

Бұл кезде тиын санар халде қалдым,
Демс сен осыны айтып кімге бардың.
Жүруші ем қамын ойлап ғаріптердің,
Енді өзім ксбін кідім кембағалдың.

Қамшылап қырық екі жыл бейнет атын,
Келгенде рахат табар күнге жақын.
Сағымдай бірте-бірте алыс тартып,
Қолыма тимей кетті зейнетақым.

Ойыммен ойға шабам, кырга шабам,
Кей-кейде өтірікті шынға саям.
Деген бар көңіл кірі айтса кетер,
Қиярсың уақытыңды бір босаған.

Қысқа өмірде тұрқындай қаламсаптын,
Өр мінезді аз, қарасаң жарамсақ мың.
Мені де көптің бірі деп ойлама,
Мұңымды жалғыз ғана саған шақтым.

1998ж

Осы мен неменеге қиналамын

Мейілі мадақтасын, мазақтасын,
Ешкімге құл болмайды азат басым.
Қинар тек көмек күткен қарияның,
Өзіне бере алмауым өз ақшасын.

Мейілі мақтасын, не жамандасын,
(Әрине, халық айтса әманда шын).
Қинар тек жауап таппау сан сұраққа,
Келгенде сырласуға замандасым.

Олай десін болмаса, бұлай десін,
Бәрі бір қонар жерге барар көшім.
Осы мен неменеге қиналамын,
Алатындар өзімнен мың алды өшін.

Төрт тағандар

Мың алыс та мың беріс,
Сағат сайын өзгеріс.
Кіріп кеттік саудаға,
Не істетпейді күнкөріс.

1996ж

* * *

Қапшығымыз аркада,
Тиын-тебсн қалтада.
Тснге болса неміз бар,
Доллар мснсн маркада.
1996ж

* * *

Қабырға не жер демей,
Дүние жайдық тергемей.
Біздің көше қарасаң,
Кіші көрім көрмедей.

Зейнеткердің зары

Көрем бе деп ем зейнетті,
Таптым қайта бейнетті.
Тиын-тебен қадірін,
Мына заман үйретті.

Жетпес ақшам бәріне,
(Көп керек пе еді кәріге?)
Арзан емес ішер ас,
Удан қымбат дәрі де.

Нанмен жүрек жалғайсың,
Тағдырыңды қарғайсың.
Мардамсыз зейнетакынмен,
Өзінді -өзің алдайсың...

1996ж

Коммерсанттар туралы бірқакпайлар

Тауысқан соң отарын,
Базарда жүр шопаның.
Жұмыс таппай көбейтті,
Саудагердің қатарын.

* * *

Алма, алмұрт, пістемсн,
Алдында тұр үш теген.
Үш тегеннің иесі,
Аупарткомда істеген.

* * *
Саудада сала көп,
Алмасаң да қарап өт.
Ұсақ-түйек ұсынар,
Бір кездегі педагог.
1995ж

Нарықтың жолы қиын-ды

Білеміз тура жолдың мәңгі емесін,
Шатқалға керуен-тарих салды көшін.
Қарапайым шаруа тіліменен,
Нарық асу айтады әңгімесін.

Нарық берген бағытпен

Барма сенен біздей көнбіс, жайсан халық,
Көрмеген не қиналып, не шамданып.
Жарығы электрдің берілмесе,
Кеш түссе отырамыз майшам жағып.

Тапшылық келе берер кезегімен,
Жаңдармыз бәріне де төзе білген.
Газ да жоқ, көмір де жоқ деп жыламай,
Қазан астық сиырдың тезегімен.

Құбыр жоқ су әкеліп, қандырған шөл,
Қыстада үй жылымай тоңдырған сол.
Малымыз ала жаздай қақтан ішіп,
Жаримыз ауыз суға жанбырдан соң.

Әр кімге кетіп жатқан бар ақымыз,
(Біз емес дау шығарар дарақыңыз.)
Күтеміз берілер деп әйтеуір бір,
Үш-төрт жыл алынбаған жалақымыз.

Ұл жұмыссыз, қызымыз коммерсант боп,
Нарық берген бағытпен баратырмыз.
1995ж

Далама тартып жусанды, бозды, шағылды,
Есейіп міне болдым ба десем сабырлы.
Есейгендікті қартайғандық деп ұғынып,
Шал дейтіндер де табылады.

Өмірдің маған түспеген шығар бар мейірі,
Сондықтан бәлкім бетімді әжім әрлейді.
Көре тұра ақ шалмаған шашымды,
Жүгірмектер шал дейді.

1995ж

Қанағатсыз басшымен

Тек өз қамын ойлап жүрср ерте-кеш,
Басшыларға не істесе де ерсі емес.
Сонын бірі мүсе тұтпай “Волганы”,
Кенсе алдына қаңтарыпты “Мерседес”.

Табыс тауып жүрсе дағы көлдетіп,
Түгелденбей тұрмыстағы кем-кетік.
Тағы бір миллионға үй салғызып,
Миллионға жатыр оны оны жөндетіп.

Анқаулық па, әсеріме жастықтың,
Қомағайлау болды ма әлде бастық тым.
Орнын сипап отыр, міне, бірсуі,
Ақша бермей делдал алған астықтың.

Пайда түсср жерді шолып, байқаған,
Ақыл беріп көмекшілер май табан.
Жекешелеп алған үйін бір бастық,
Мекемеге сатып кетті қайтадан.

Алыс-беріс, дүние бейне қан базар,
Біреу байып, біреу болды нанға зар.
Кім-кімге де ынсап керек кезінде
Қанағатсыз басшы болса ел тозар.

1996ж

Ескі жылмен қоштасу

Көк орманнан ауып қонған шыршалар,
Зал біткеннің төрлерінен сыр шалар.
Жаздың иісін шайыр иісін аңқытып,
Әрбір үйде орай соғып тұр самал.

Жыл-жүйріктің жақын қалды көмбесі,
Таң атқанша мереке оты сөнбесін.
Ішімдіксіз дастарханға айып жоқ,
Дәм мен тұздың жетіп жатса өнгесі.

Құды қыс көңілге үміт бір ыстық,
Қалын қары болармысың ырыс-құт.
Жаңа жылға кіре берсін жалғасып,
Өтер жылым ортақ болған тыныштық.

Өмір өркен жатыр сыйлап жақсылық,
(Әлде неден көрдік бәлкім тапшылық).
Өтер жылым біз атқарар міндетті
Кетсең болды жаңа жылға тапсырып.

Біздің ұран: шапшаңырақ, тезірек,
Осы ұраннан бір жаналық сезілед.
Жаналықты жаңа жылым құп ал да,
Өтер жылым тарих қартқа тәжім ет.

Адамзатқа ақ, сары не қара өнді,
Көрсетпесін соғыс деген пәлеңді.
Тыныштықты тарту етіп ұрпаққа,
Ескі жылым тарихқа еніп қал енді.

1984ж

Салауаттылық шумақтары

Туған күнің, жалақың ба алғашқы-
Бар қызыққа ортақ арақ «албасты».
Талай-талай стол шырқын сол бұзып,
Тойдың арты төбелеске жалғасты.

1993ж

* * *

Салтымызға еніп алды жат ырым-
Ішімдікпен сыйлар қонақ, жақынын.
«Арақ іштім» деп мақтанса бозбала,
Арақ оның ішіп жатыр ақылын.

* * *

Тәтті сөл мен шырын іштей тамсана,
Неге іңкәр көп ащы суға соншама?
Сол суменен сөніп оты ошақтың,
Тірі жетім болған сәби қаншама!

* * *

Арақ атын шығарып ед қай елдің
Ол келгенде қотаныма дау ендің.
Көріп жүрміз (мас еркегің таң емес)
Шарап ішіп шашылғанын әйелдің.

* * *

Әйел жолы жінішкелеу емес пе,
Жеңе алмайсың арақпенен егеспе.
Жарымжан боп қалмасыншы құрсақта,
Дүниеге келетұғын нәресте.

* * *

Омыртқаға шақырылған халық көп,
Соғымыңды айтпас ешкім арық деп.
... Сорпа барда басқа сұйық не керек
Дастарханнан арағыңды алып кет.

* * *

Іш-іш деп қыстыма сен уыңды бұл,
Мен үшін шарап та бір жуыңды бір.
Жегенше арақ қосқан жал-жаяңды,
Жұтайын, шын көңіліңмен суыңды бер.

↓ * * *

Емессің көзге қораш, күшке кенде,
Қолың да сұнақты екен іс дегенде.
Жігіттің сырттаны деп аталар ма ең,
Арақты іздеп жүріп ішпегенде.

* * *

Қазақ бабам қызық болса қалмаған,
Күй де шертіп, домбырамен салған ән.
Той думанда қымыз ішіп қызса да,
Ішімдікті аузына да алмаған.
1984ж

Бұралқы иттер немесе мен көріп білген
бір ауыл туралы

Еліміздің болашағы десе де,
Нарықпенен көгермей тұр көсеге.
Байқамасаң балағыңды жыртатын,
Бұралқы иттер қаптап кетті көшеде.

Жер лайсаң табаныңнан сыз өтср,
Жүрер жолды кімдер оңдап, түзетер.
Шатыры жоқ ғимараттың қаңқасын,
Үнірейген терезелер күзетер.

Қатар салған гаражы мен саунасын,
(Жақсы жайға кімнің көңілі аумасын).
Қазақ алып үйін кеткен немістің,
Қурай басып жатыр әне, ауласын.

Шындық па әлде қауссет пе тараған,
Рэкет шыққан жолаушыны тонаған.
Бұл ауылда тауық пенен қаз түгіл,
Сиырыңды әкетеді қорадан.

Еліміздің болашағы десе де ,
Нарықпенен көгермей тұр көсеге.
Біреуінің құны жетпей бір окка,
Бұралқы иттер қаптап кетті көшеде.

1994ж

Тек тезірек болса екен сол жиналыс
(Қабкен Қанафинге)

Болмаса да қорамызда артық мал,
Қоймамызда азын-аулақ астық бар.
Алыс жақтан алушылар келер деп,
Дүйсенбіде жиналады бастықтар.

Делдалдарын бетер қазір жаудан да,
Тайынбайды қорқытудан, даудан да..
Өтеу жайлы өткен жылдың қарызын
Сейсенбіде кеңес өтсе ауданда.

Тұяқ ксіміп, босап жатыр базалар,
Бүйте берсе жүдә малдан тазарар.
Шошқа санын алғаны үшін азайтып,
Бір-скі адам сәрсенбіде жаза алар.

Бәрі жетпес, бәрі де жоқ, киналыс,
Молшылықтың қонған көшіп аулы алыс.
Еңбек ақы берер ақша табылмай,
Бейсенбіге хабарланар жиналыс.

Болса дағы президент, не директор,
Жоғарыдан ақыл кеңес керек бір.
Жұмаға да шақырылар көпшілік,
Бір жаңалық әкелер деп селлктор.

“Күнде шабыс, кетіп еді берекем,
Шақырмауы бүгін бізді жөн екен.”
Деп ырза боп жүрсе Қабан Байтөсте,
Сенбі күні істемепті телефон.

Жиналыстар алты күнде бітпеді,
(Бірсулер аз, ал бірілер көп деді).
Жексенбіде сөйлеп қара телефон,
Қара “Волга” қара жолға беттеді.

1996ж

Уа, Замана

(халық ақындарының ізімен)

Уа, Замана, долысын,
Алаяқтардың қолысын.
Орнынан опа таппаған,
Аударып жатыр қонысын.

Уа, Замана, долысын,
Жөнсіздіктердің жолысын.
Халықты жатсың сұрыптап,
Азайтып неміс, орысын.

Замана бізді биледің,
Нарықтан мына күйді ерін.
Ауылдың тонап бар малын,
Қиратып жатсың үйлерін.

Уа, Замана дүлейсің,
Момындарға үрейсің.
Қазақтың мүшкіл жағдайын,
Жалқаулығына тірейсің,

Уа, Замана бұзықсын,
Тарихтың сенін бұзыпсын.
Өтпелі шақтың азабын,
Майдайымызға сызыпсын.
2000ж.

Шығармашылық кештегі беташар өлең

Кенде емес елдің іші өнерден де,
Өнер боп табылмай ма өлең де ерге.
Қолқа сап көпшіліктің сұрауымен,
Бір ақын жыр оқымақ көрерменге.

Қанықпай үлкен кіші атына да,
Атанбай жүрме әлі ақын аға.
Жыр сүйер бар қауымның ықылысын,
Көрсем деп шығып тұр ол сахнаға.

Отыз жыл өлең қуып ой кешкелі
Жоқ екен оқырманмен сөйлескені.
Сол ақын бірінші рет алдарыңда,
Қош көріп қабыл алшы жерлестері.
1995ж.

Ренішті сәттерім

Бұлт басады аспандағы нұрлы айды,
Күміс күнде мәңгі күліп тұрмайды,
Таза аспанын көңілімнің қалқалап,
Тұман болып орап алды, мұң, қайғы.

Деген бар ғой ат шаптайды бап шабар,
Ал бапсыздық жан дүниесі дақ салар.
Тағдырымның қысы келіп жазы өтіп,
Ет-жүрегім мұз боп қатты-ау, бәтшағар.

Дүниеде менен сорлы жоқтай-ақ,
Сүйенішім болғандай тек ақ таяқ.
Нысанаға алып мені қас дұшпан.
Атпағандай мені аямай, оқты аяп.

Уға айналып бал татыған тәтті ерін,
Өмір маған қимағандай нақ төрін.
Мандайыма сызат тастап өтеді.
Дәл осындай ренішті сәттерім.

1988 ж.

Құрбан айт дастарханында берілген бата

Дастарханда айтпаған
Жарамас тілек айтпаған.
«Есесін ала жеткізсін»
Қарызың болса қайтпаған.

Кешелі бүгін, ертең де,
Денсаулық керек үлкенге.
Табыскер болсын жастарың,
Шексізден зиян бір теңге.

Аулаққа салып іргесін,
Тапшылық бізге келмесін.
Жоғалмай малдар өрістен,
Қораға ұры кірмесін.

Ешкім де бейнет кешпесін,
Татулық оты өшпесін.
Заманның қиындығынан,
Алысқа көрші көшпесін.

Арнадым тілек біршама,
Айтылмағаны қаншама.
Құрбан айттың дәмінде,
Батам бір осы баршаға.

2000 ж.

Шығармашлық кештің соңында оқылған өлең

Ой көшін өлең деген салып ізге,
Бір кешті тарту еттім бәріңізге
Тыңдаған көңіл қойып ықыласпен,
Рахмет жасыңызға, кәріңізге.

Елемей бұл кезеңнің қиындығын,
Болғандай көңіл толар жиын бүгін.
Бұрыннан жағтығы жоқ өздеріңе,
Мен енді жырымменен сиымдымын.
1995ж.

Қалағаңмен тілдесу

Үзілмей қыс пен жаздың тізбектері,
Тоғыз жыл болып қалды Сіз кеткелі.
Жаман сөз содан бері естімедік,
Жоқ екен шәкіртіміз бізге өкпелі.

Қалаға тез кеттіңіз тұра тұрмай,
Қалды ғой алдыңызда жыр оқылмай.
Тоғыз жыл өзіңізсіз өткен кезең,
Бұрынғы тоқсан жылға тұратындай.

Тарихтың кемесімен жүзген өрге,
Айналды Отанымыз іргелі елге.
Бекінген бостандықпен ұмытылды,
Алғашқы жылдардағы дүрбеленде.

Түзеліп кетпегенмен тұрмысымыз,
Баршылық басқаларға үлгі ісіміз.
Қайтадан, қолымызға жатыр қонып,
Ана тілі дейтұғын бір құсымыз.

Теріліп тарихымыз, өткеніміз,
Оралды жоғалған мен кеткеніміз.
Бұл дағы соған куә бір іс шығар,
Алыпты атыңызды мектебіңіз.

Нарық кеп тиген кезде дауылдайын,
Ұлықтар ойламады ауыл жайын.
Соққыдан әлі есін жимай жатқан,
Шаруаның халін айтып шағынбайын.

Халықпыз төзер қайғы, төзер мұнға,
Қиындық басқа түскен өтер бұл да.
Қараймыз болашаққа үмітпенен,
Елбасы отырған соң өз орнында.

Бірліктің бұзылмаса қаймағы әлі,
Басшының дұрыс жолдан таймағаны.
Жатырмыз дайындалып осы күзде,
Елдіктің он жылдығын тойлағалы.

Қатары ағалардың ортайғанда,
Ұқсаймыз өзіміз де қартайғанға.
Сіз келген жасқа жетіп қалды қазір,
Мұратбек, Әбілғазы, Сартайларда.

Көнермес аға дәстүр, аға ғұрып,
(Сыйлаған аруакты о да білік).
Қалаға біразырақ әңгіме айттым,
Келген соң басыңызға бата қылып.

2000ж.

Көп екен тарихымның «ақтандағы»

Жасқанып бомбамыздан әрі ығысқан,
Өзгенің деп ойладық бәрі дұшпан.
Қорығы ұлы Абайдың жатты ойран боп,
Қырық жыл тоқтамаған жарылыстан.

Тың жырту борыш болып жетеледі,
Отыз бес жыл оны да «өтегелі».
Қыртысын темір түрен тырнамаған.
Қазақта бел қалды ма бетегелі?

Болса да дән өсірер жер тоқ әлі ,
Бір күдік көңіліне жол табады.
Тұз ссуіп жатқан жоқ па егістікке,
Аралдың қаңсып қалған сор табаны.

Даланы жайылатын қыста малы,
Отыз жыл ракета оты ыстағалы.
Тағы да түсініксіз сол даладан,
Ғарышқа бір жігітте ұшпағаны.

Өткеніне бұрын кім мақтанбады,
Сол мақтаннан аз, бәлкім тапқандары.
... Ішінде қайғы, күдік, сұрақ та бар,
Тарихымның көп екен «ақтаңдағы».
1987ж.

Неге біз?...

Қаға білсе еменге енер шегеміз,
Қағам десек балға бола аламыз.
Бәрі қолдан келіп тұрып неге біз,
Қалайыдай майырылып барамыз?

Жағам десе сексеуілдей шоқтымыз,
Жаққың келсе жалын бола аламыз.
Бәрі қолдан келіп тұрып тіпті біз,
Қоламтадан күлге айналып барамыз.

Мақтанғанда байлықты айтып тасамыз,
Ұшам десек ғарышқа да асамыз.
Бәрі қолдан келіп тұрып неге біз,
Ана тілін ардақтаудан қашамыз?
1987ж.

Жылдарды жылдар жетелеп...

Тіл туралы толғаныстар

Тілден тілдің болған емес кемдігі,
Содан әрбір халықтардың теңдігі.
Бұл шындықты кеш түсінсең, азамат,
Тіл ұстарту болсын мақсат ендігі.

* * *

Болды ғой деп қатарынан қалмаса,
Балаң үшін жасағаның-далбаса.
Қаншама жыл оқытқаның не керек,
Өз тілінде хат та жаза алмаса?

* * *

Үйрет ұлға түсінбесін, білмесін,
Құрбылары “шаласың” деп күлмесін.
Өз тілінде оқи да алмай, жаза алмай,
Білімі бар “сауатсыз” боп жүрмесін.

* * *

Әйел заты тірлік көзі саналар,
Әйелменен ел де, жер де жаңалар.
Ана тілін білу үшін сәбилер,
Баба тілін ұмытпасын аналар.

* * *

Ата-анасы өз тілінде құйса нәр,
Бала өскенде өз халқым деп күй шалар.
Осыны ұқпас жұбайлардан сескенем,
Есейгенде үйренеді дей салар.

!

* * *

Басқа тілден өзінде жоқ асыл тап,
Өз тіліңнен кетпе бірақ тосырқап.
Толстойды мақтан тұта алмайды,
Әуезовты оқымаған жас ұрпақ.

Бізді көрсе Махамбеттей бабамыз.
Шапалақ жеп жыртылар ма ед жағамыз,
...Тіліміздің төмендесе беделі,
Түскен ғой біздің дағы бағамыз.

1992ж

Жіктемейік онсызда аз қазақты

Тілін мынау аз-ақ қалған құруға,
Ділің мынау зәру болған жылуға.
Алты алашқа бірлік керек кезінде,
Аз қазақты бөлмейікші руға.

Өзгерісті байқа мейлін, байқама,
Ел қамын жер ерлер шықты ортаға.
Ұлттық сана жаңа оянып жатқанда,
Аз қазақты бөлмейікші тайпаға.

Болашақтан үмітіңді үзбе де,
Тілім, дінім қайта оралар бізге де.
Оңтүстік деп, солтүстік деп таратып,
Аз қазақты бөлмейікші жүзге де.

Зейнет көрмей тартқан талай азапты,
Мадақ емес көп естіген мазақты.
Ерте туып кеш ержеткен ел едік,
Жіктемейік онсыз да аз қазақты!

1993ж

Анаға тілек

Топшысы катайғанда қанатының,
Өмірден ала ала ма алатының.
Өсер ме ол өз халқының ұлы болып,
Бесіктен естімесе ана тілін

Деп жүрміз ұлтымыздың күні туды,
(Әрине білген де жөн ұлы тілді).
Жазбасын сәбиіне өзіне ұқсап,
Жасынан баба тілін ұмытуды.

Айналсын сенім бекіп тас түйінге,
Түсінсін бар шындықты жас күнінде.
Халықтың халықтығы өз тілінде,
Халықтың халықтығы дәстүрінде.

1993ж

Жеңіп шықты әділдік пен парасат

(Республика егемендік алғанда)

Бабамыздан мирас болған жерде өстік,
Жасамадық көрші жатқан елге өштік.
Өз билігін өзі алатын кезді айтып,
Талай ұрпақ аңсап еді дербестік.

Қазақ атам жауына атқан жебемен,
Ел тағдырын шешуге мен бөгелем.
Ақ найза емес ақылымен ұлдардың,
Енді бүгін болып алдық егемен.

Жаңа тарих басталды енді, иә, сәт,
(Болған іске баяндылық жарасат)
Қодар күшпен қорқытар көп болмай-ақ,
Жеңіп шықты әділдік пен парасат.

1991ж

Керуен тарих кідіrmес

*(Еліміздің егемендігі мен тіл туралы
заңына қарсылардың біреуіне)*

Өз ойымен бізге өмірді өлшетпек,
Қорқытпақшы, қаласа күш көрсетпек.
Он сан ұлттар мекендеген жерімді,
Кесіп-пішіп жібермекші бөлшектеп.

Тілім жайлы сүрсеңсіз сөз салтайды,
Айта алмаса аузын неге бақпайды.
Білем оған он-сан ұлтты елімнің,
Егемендік алғанды жақпайды

Тиісуге қара іздеген сотқар-ай,
Жанжал тауып құймақшы ғой отқа май.
... Ит үрді деп керуен-тарих кідірмес,
Болашаққа тарта берер тоқтамай.
1991ж

Жұтып тұрсың тәуелсіздік ауасын

(Республика тәуелсіздігі жарияланғанын естігенде)

Қасым ханның қасқа жолын ұмыттық,
Есім ханның ескі жолын ұмыттық.
Өткені мен болашағын қазақтың,
Жалғап жатты жіп-жінішке үміт-жіп.

Қанішер деп сөктік барлық хандарды,
Биді сөктік ұнатад деп алғанды.
Қойбіреулер «Көшіп жүрген қазақта
Мемлекет болмаған» деп сандалды.

Айырмаған шындық пенен жалғанды,
Гүлденді деп Қазақстан салды әнді.
Қос қазақтан туған бала бұл кезде,
Өз тілінде сөйлеуге де арланды.

Болып шықты атты деген таңы түн.
Қатал болды тарихының заңы тым.
Екі жарым ғасыр бойы езілдік,
Тастай алмай отаршылдық қамытын.

Билеушінің түстік талай тезіне,
Сендік оның ісіне емес сөзіне.
... Үміт жібі үзілместен жетті де,
Өз тізгіні тиді елдің өзіне.

Жасамайтын ешкімге де қастандық,
Халық едік күтетұғын достан құт
Екі жарым ғасыр тастап араға,
Қолымызға қайта тиді бостандық.

Өзіндікі өзен, орман, дала, шың,
Көре алмастар қызғанышпен қарасын.
Ей, азамат, көкірек керіп демінді ал,
Жұтып тұрсың тәуелсіздік ауасын.

1991ж

Ана әлдиі

Балалық дәурен кешерсің,
Жігіт болып өсерсің.
Талай таудан асарсың,
Талай суды кешерсің.

Місе тұтпай сағаны,
Тайыз ғой деп табаны.
Мұхиттарда жүзерсің,
Тастап туған жағаны.

Түсіп талай жарысқа,
Жәһер күнің алыс па?!
Тар көрініп жер беті,
Жол шегерсің ғарышқа.

... Ойыннан шаршап талдың ба?
Шешіне де алмай қалдың ба?
Ұйықта, жаным, ұйықтай ғой,
Осының бәрі алдыңда.
1992 ж

* * *

Айран ішкен құтылған,
Қаспақ жеген тұтылған.
Ұтамын деп ұтылған,
Бұл тұрмыс неткен шытырман.

* * *

Өмір өзен таба алмай абзалды арна,
Табан ізін қалдырдым көп жолдарда.
Сапарым талай-талай сәтсіз болып,
Түнедім пристань мен вокзалдарда.

Сүрініп қате деген тораңғыға,
Тоқтамадым жолсызда, қаранғыда.
Сапардың тағы бірі сәтті болмай,
Қолымнан қоя алмадым анамды да.

Құлшындым қиындықпен белдесуге,
Сол үшін тура келді жол кешуге.
Бөгеліп пристань мен вокзалдарда,
Әкемді шак үлгердім жерлесуге.

Жүре бердім тек алға дем алмадым,
Ізледім бұл жалғанның көгал бағын.
Көрмесімді қырық рет қайта көріп,
Қимасыма айналып соға алмадым.

1989 ж

Қасапшы

Қазақтың болған емес басқа заңы,
Той болса оттан түспес ас қазаны.
Ту қойдың буылыпты төрт аяғы,
Қасапшы селебенді тасқа жаны.

Жок екен бізде азық, қойда жазық,
Тағдырын қойған шығар жазып тойға.
Кәніки орып жібер бауыздаудан,
Шұңқырын қан құйылар қазып қой да.

Жануар бірден дұрыс жығыла ма,
Көтер басын айналдыр құбылаға.
Тамақтан шапшып аққан қызыл сұйық,
Қан емес таңертеңгі шұғыла ма.

О, адам, ас арқау боп туып таңың,
Сол үшін кейде айуанға жуықтадың.
Тірлік үшін тірлікті құрбан қылып,
Сен отырсың пышақтың жуып қанын.

1978ж

Хоккей немесе теледидар алдында

Ұмсындырып көрермендерді көпті алға,
Он адам бейне түскендей дырду көкпарға.
Он жігіт емес мына адамдар ұқсайды,
Стволдардан атылып шыққан оқтарға.

Клюшкалары наркескен қайқы қылышта,
Ертегінің батырлары түскендей қырғын ұрысқа.
Әлсіздер жоқ әлдіні-әлді кей-кейде,
Кеудесімен соғады бортқа-бұрышқа.

Жасанды мұзды конькилер қарс-қарс айырып,
Қарулы қолдар қағады шайбы қайырып.
Қарысқан жақтай айқаса қалса білектер,
Төрешілер алады әрең айырып.

Осал жерді, тосар жерді сыналап,
Ұшады шайбы, шайбы емес бейне снаряд.
Жанкүйерлердің тоқтамас бір сәт айқайы,
Әлдекімдерді қолпаштап, әлдекімдерді кінәләп.

Көк аспандай көгілдір мұз, жалтыр мұз,
Сол аспанда ағып жүр түспей он жұлдыз.
Жұлдыздар алыс, біз экран алдында,
Намысқа шауып жатырмыз.

1977 ж

* * *

Өмірде тағы бір сын өзінбісің,
Кездестіңбе білуге төзім күшін.
Екеу емес кеудемде жүрек жалғыз,
Жауап осы түсінсең сөзімді шын.

* * *

Ойларды ауру тастайды кейде меңдетіп,
Жатады толмай туар жырдағы кем-кетік.
Өлеңім де ойсырап қалған секілді,
Қасымнан жаным сен кетіп.

Қаладан шығар шаратарапқа сан жолдай,
Немесе Бату бастаған мың-сан моңғолдай.
Аңдыздап шауып қиялым отырмын бір сәт мұңайып,
Қасымда жаным сен болмай.

Өрекпіп жүрек, өзінді іздеп сабылса,
Тоқтау сап кейде өзіме-өзім сан ұрсам.
Көңлім бей-жай орнына түсер секілді,
Қасымнан жаным табылсаң.

1978 ж

Жұп туралы жолдар

Аяқ екеу, көзің екеу, екеу әне қолында,
Екі сілем күнде жүрер жолында.
Махаббатым-әнім жұпсыз болмасын,
Екіншісін жаным өзің орында.

* * *

Асты қатты, үсті босаң домбыраның шектері,
Бірдей болса күйдің сәні кеткені.
Жұмсақ келсем кемшілігім емес ол,
Өзің маған қатты болсаң жеткені.

* * *

Ат беліне ер салғызар қос айыл,
(Жігіт пен ат оны да жұп деп қоса біл).
Айырылысу қанша қиын болғанмен,
Сағынышты бөліп тартсақ несі ауыр.

* * *

Тіршілік жоқ аққу құсқа жұбынсыз,
Жан жарына жақпаған жан басқаға да
жұғымсыз.

Семьяның шырқын бұзған қылықтың,
Байыбына барыңызшы бүгін сіз.

* * *

Арағымен жұп болады маскүнем,
Арамдықпен жұп болады қаскүнем.
Махаббатпен жұптасады жас кілең,
Отыз бесте отасқансың жоқ әлі
Кеудеңдегі жүрек емес тас білем.

1993 ж

* * *

Бармайық қолтықтасып пүтіш баққа,
Ойда жоқ кінә тауып ұрсыспаққа.
Бейтарап боп өтуге бекінгенде,
Жанарыммен жанымды қылыштатпа.

Көрсемде сені жап-жас бала ғана,
Болдым ба жүрегіңнің қалағаны, ә?
Бейтарап боп өтуге бекінгенде,
Жанарыңмен жанымды жаралама.

Көрсем де нәркес көзді талай әсем,
Жанарың өзгеше екен, карама сен.
Бейтарап боп өтуге бекінгенмен,
Сыздайды жанға түскен жара бәсен.

1994ж

Ауруға мойынсұну жараспайды

Көңілің бұрынғыдай тасымайды,
Жыр жазбайсың жұлдыз бен қосып айды.
Қолыңа қалам алмай дәрі уыстап,
Құл болдың ба ауруға басыбайлы.

Жантайдын ба өмірден шаршап барып,
Бара ма әлде қызығың алшақ қалып.
Не де болса басыңды көтерместен,
Ақ төсекте жатасың сарсаптанып.

Жоқтығы денсаулықтың рас қайғы,
Қайғы есігін кім жауып, кім ашпайды.
Айтары бар еліне азаматқа,
Ауруға мойынсұну жараспайды.

2000ж

* * *

Көрмеген қызығым көп, құштарым көп,
Ұмтылам қалаулымды ұстағым кеп.
Санына жете алмасам дос-жаранның,
Сеніңдер сен деп айтар дұшпаным жоқ.

Біреуге дән біреуге қауыз демей,
Дос іздеймін адамнан жау іздемей.
Жамандыққа тілім де күрмеледі,
Сыйлы сөзге жаралған ауыз-көмей.

Құдайдың ұлы емес деп шешіп атам,
Еңкею-еңкейгенге алған батам.
Құрметім бірдей үлкен кішіге де,
Таспен атқан кісіні аспен атам.

Жықпайтын өрге салып, ойға сүйреп,
Қасымда көңілдес көп, жолдасым көп.
Ал өмір тартады алға қиындығын,
Қысылсам сол достарым қолдасын деп.

Достық туралы

Тараса ол құрлық асып құрлықтардан,
Тау біткен құптап басын шұлғып қалған.
Қақпасын қапастардың быт-шыт болып,
Бұғаулар түсе берген сырғып қолдан.

Тараса ол мұхиттармен, теңіздермен,
Бостандықпен екеуі егіз келген.
Достықсыз бола алмайды бейбітшілік,
Бақыт та, еңбекте оған негізделген.

Сөз алғанда ол шешен боп сұнғылалы,
Табылған араздыққа шын кінәлі.
Қылыштар қынабына қайта түсіп,
Мылтықтың тасқа ұрылар ұнғылары.
1985ж

Күдік пен үміт

(Әнін жазған А. Тошкенов)

Көктемі өтіп өңірдің,
Күзі қалған секілді.
Көбі кетіп өмірдің,
Азы қалған секілді.

Қара судың тұйығы,
Өткізбейтін секілді.
Арманымның биігі
Жеткізбейтін секілді

Кең аспанның көк түсі,
Өзгермейтін секілді.
Қуаныштың күлкісін,
Көз көрмейтін секілді.

Аққу қазым айдынга,
Қонбайтұғын секілді.
Бакыт түгіл, қайғым да,
Қалмайтұғын секілді.

Бірақ мәңгі бұл әлем,
Тозбайтұғын секілді.
Сезімімді бір әуен,
Қозғайтұғын секілді.

Сынған бұтақ гүл жарып,
Сембейтұғын секілді.
Үміт деген нұр жарық,
Сөнбейтұғын секілді.

2000 ж

Әйелдер күніне арналған әзіл

Асынбай бес қаруын, жүйрік мініп,
Қол жимай елді-жұртты дүрліктіріп.
Әр үйде қан төгіссіз төңкеріс бол,
Әйелдер шыға келді билік құрып.

Елгезек елестетіп қолбаланы,
Еркектер енді құрдай жорғалады.
Жөнелді жүгірісіп көше жаққа,
Қолдарында торы менен дорбалары.

«Болмайтын қыздарменен қастығымыз,
Өтті ғой сол бір дәурен жастығымыз».
Деп қойып жеңгемізге сыйлық іздеп,
Өңкендеп дүкенде жүр бастығымыз.

Шай қой десе тыңдамай отасқаны,
Бір досымның қарадай шатасқаны.
Әйелдер бюросында сөгіс алып,
От жағып жатыр енді ет асқалы.

1992ж

Біз білетін жырлардан, ертектерден,
Бес қаруды аз шығар ұстап көрген.
Ал бірақ наурыздың есгізінде,
Биліктің кетері рас еркектерден.

1990ж

* * *

Тірліктің таянышын жақпай отқа,
Сүйеніп жүрсін сен ақ таяққа.
Көңіліңнің қалағанын келін, бала,
Таныйды қабағыңнан айтпай-ақ та.

Ұйқы емес тамақпенен бар кәсібің,
Сөзінде салмағы бар тау тасының.
Ішкі ісін осы ауылдың сен шешесің,
Мүшесі ақсақалдар алқасының.

* * *

Қош келдіңдер қадірлі көршілерім,
Жоқ шығар отырысты ерсі дерің.
Мен бүгін мемлекет басшысымын,
Әр елдің қабылдаған елшілерін.

Қонаққа толған шақта сіресіп үй,
Адам боп шыға келдім ресми.
Қалжың ғой менен басшы қайдан шықсын,
Столға Клара атты иесі би.

Жақсы аға, жайсаң жеңге, қартың, жасың,
Бүгін бір жылы жүздер жарқылдасын.
Деген бар достың асын қасыңдай жс,
Мына дәм алдарыңнан артылмасын.

Бұл кешті естен кетпес жиын қылып,
Берейік ән мен күйге бүгінге ырық.
Толассыз жатсын тағы тост айтылып,
Жақсы тілек жаныңды сүйіндіріп.

Қош келдіңдер қадірлі көршілерім,
Жоқ шығар отырысты ерсі дерің.
Қойдыңдар міне мені президент қып,
Ал сендер құрметті елшілерім.

Болғаны тек жоғалтпаса өз тілін

Тарих қыстың соқты дағы бораны,
Отыз үште естілмеді дала әні.
Үштің бірі опат болды нәубатта,
Ажал сұмның ашылды да араны.

Елдің ішін төрт жылдан соң алды мұң,
Орындадық «күн кесемнің» жарлығын.
Қолдан бердік «халық жауы» скен деп,
Таланттар мен дарындардың барлығын.

Кез де болды бомба түсіп, ок ұшқан,
Айрылған көп ата-мекен қоныстан.
Мәңгі құшып Европаның тау тасын,
Мың сан боздақ қайтпай қалды соғыстан.

... Тарих-қыстың соғар талай ұрпағы,
Алдымызда нелер күтіп тұр тағы?
Болғаны тек жоғалтпаса өз тілін,
Мәнгүрт болып бар қазақтың ұрпағы.

1992 ж

Қазақша оқыт ұл- қызыңды мектепте

Қазақшаға жаттықпаған құлағы,
Сөйлей қалса «Қ» - ны «К» деп тұрады.
Дәл осындай жігіттер мен қыздардың,
Қала түгіл ауылда бар тұрағы.

Болашағы болса тілдің үрейлі,
Себебін жұрт бір пікірге тірейді.
«Ата-аналар орысша оқып баласы,
Үлкен бастық болса екен деп тілейді».

Тілсіз ел жоқ десем болмас жаңсағы,
(Елден кеткен ана тілін аңсады)
Дихан менен малшы құр ма атақтан,
Тілді ұмытса құрып кетсін мансабы.

Біздің ұлтқа ар мен намыс жетпеп пе,
Уа, ағайын, өзіңді өзің шеттепте.
Сүйіп өссін өз тілі мен өз елін,
Қазақша оқыт ұт-қызыңды мектепте!

1992ж

* * *

Шабиттың арғымағы кейбір шақта,
Терлемес той-думансыз босқа шауып.
(Қиялын құбылса да не бір саққа,
Таусылып басқа қызық, басқа сауық).

1992ж

* * *

Қаламның бұрынғыдай жоқ қаруы,
Столға салмақ болар қол артылып.
Жыр берер көңілінің көк дауылы,
Соға түсіп осылай қалар тынып.

* * *

Қайғының көрген смен қара түнін,
Бұзбады азап-тентек өмір шырқын.
Сонда да алмағандай алатынын,
Елендер әлде неге көңіл шіркін.

Кейде мен өленімді тарта жаздым,
Көрініп көсем желіс, жаяу салбаң.
Жанымды жанамалап жортады азғын,
Сенімсіздік жырыма қаяу салған.

1976ж

* * *

Қиындық салсадағы сан салмағын,
Қабак түйіп көзіме жас алмадым.
Ал, бірақ қуанышты сәттерде де,
Домбыра ұстап қолыма ән салмадым.

Домбыра болса да үні сабакталған,
Үзіліп қала берді сағақтағы ән.
Жабылып бөрі болып ларингит,
Талтүсте тамағымды тамақтаған.

1976ж

* * *

Жүйкеңде кикілжіңнен қажып біткен,
Не қалды ссізімталдық, нәзіктіктен.
Талайдың шалып жүріп аяғынан,
Жығыларсың орыңа қазып кеткен.

Жаңа жылдағы тілек

Қаншама ұнатқан мен оңашаны,
Бас қосу осы кешке жарасады.
Жасанып жас арудай шырша тұрса,
Көрсетіп теледидар “Тамашаны”.

Қызықтың болсын бүгін орасаны,
Сөнбесін ауыл, аймақ, қала шамы.
Басында дастарханның тос айтылса,
Болады жыл тойының о да сәні.

Қалдырып желтоқсанды, қарашаны,
Келуге ақпан, қаңтар таласады.
Жартысы жайлы болған мына қыстың,
Жалғассын дәл осылай болашағы.

Таң атпай бүгін кімдер тарасады,
Шаршағанға төсейік алашаны.
Пәтердің тарлығына қарамайды,
Жиналған жолдас пенен жора саны.

Шырқалсын жаңа жылдың жаңаша әні,
Бастан хал өткізейік мәре-сәрі.
Төрінде әр столдың аман болсын,
Алғашқы сөз айтатын кара шаты.

Бұл тілек дәрі емес қой татар емге,
Айтуға жарайды оны қара өленде.
Тыныштық болсын ошак от басына,
Тыныштық тілейінші бар әлемге.

* * *

Жөнсіз сынға жауап таппай жарылуға шақ қалам,
Әділ сынға кейде бір сөз айтып бос ақалам.

1988ж

* * *

Қарның ашпаса, тамақ қадірін білмессің,
Қайғырып көрмесен, қалайша күлмексің.

Қонақтарға

Күн сенбі жұмыстан қол босағасын,
Көрсетіп біздің үйдің босағасын.
Бірге ерулік, біреуге соғымнан деп,
Клара алдарыңа тосады асын.

Өз төріндей еркінсіп көсілiндер,
Сыйластықпен мерейдi өсіріндер.
Ықылас көңіліміз көл дария,
Ал дәмнен кемдік болса кешіріндер.

Отырыңдар жетпессе сұрап қойып,
Тост айтылса тыңдаңдар құлақ қойып.
(Жақсы айтылса жүрмендер жылап қойып)
Кезегін ән мен күйдің күткендер бар,
Құлағын домбыраның бұрап қойып.

Бір іс бітсе тұратын бір іс дайын,
Бір түнге ұмытайын жұмыс жайын.
Ішінде ойын қалжың, ақ тілектің,
Өзіл жүрсін қылыпқан қылыштайын.

1988ж

* * *

Інілердің бәрі ішпейтіндер қатарына қосылмай,
Келіндер үлкендер бар деп тосылай.
Ағалар тәкәппарсып паңданбай,
Оқыс бір сөз айтылса жентейлер шамданбай.
Көңілсіздікпен көлденең ойды бойға дарытпай,
Бір кеш өткізейік.

1988ж

Елу жас

(Балташ Айдархановқа)

Елу жылда ел жаңа адамдар іс,
Жаңар адам, сен дағы шаман келсе.
Елудегі достарды жасартар ем,
Табиғаттың билігін маған берсе.

Елу жасың үйдегі отағасы,
Елу жастың орыны төрдің басы.
Қауарланса қарусыз қамал алған,
Қазақ айтқан елуің ердің жасы.

Елу жасың иіскетер немерені,
Немеремен қызыққа үй кенеледі.
Халқына қалтқысыз қызмет еткен,
Ақылына елудің сенер елі.

...Елу жылда ел жана, адамдар ше,
Ой толықтыр елуде шамаң келсе.
Елудегі досымды жасартар ем,
Табиғаттың билігін маған берсе.
1989ж

Тілек

(Ермек Сыздықовқа)

Ұл туды жақын, жекжат келсін көріп,
Ұл туды бауы берік болсын делік.
Ұл туды бес апаға іні болып,
Күтгіріп ата-ана күрсіндіріп.

Қазақпыз тартатұғын бауыр, қанға,
Жақын іздер қаладан, ауылдан да.
Ұл туды айталатын алғаш тілек,
Батыр болсын ұқсаған Бауыржанға.

Адамбыз ұмтылатын кіл асылға,
(Қит етсе ұлтқа бөлу кінә сірә).
Ұл туды айтылатын тағы тілек,
Ақын болсын ұқсаған Расулға.

Көп сөздің қысқасы ма, төтесі ме?
Бір тілек тағы қоссам қатесі не?
Көркімен тартып туса мамасына,
Ұқсасын жігіттігі әкесіне.

1981ж

Бір ауыз сөз айтпақпын тірісінде

*(Тыныштық Шаменовтың
шығармашылық кешінде оқылған)*

Қайғысын, қуанышын, әр ісінде
Білгесін талай толғам жүр ішімде.
Халқына таныстырып бір дарынды,
Бір ауыз сөз айтайын тірісінде.

Өзі елі, өзі өскен жері жазатыны,
Ақыл ой түсінгенде ғажап үні.
Көре алса ұрпағына сүйсінерме ед?
Көкшеснің Шал, Орынбай, Шөже ақыны.

Әнімнен құйғандайын нұр жанына,
Тындаушың алдыңдағы ырза мына.
Тыныштық, тыныштық па әлде бәлкім,
Қазақтың қайта оралған Біржаны ма?

Еңбекте тұрмағанымен асығы алшы,
Жасынан марғаулыққа жаны қарсы,
Ауылда туып осы азамат.
ӨЗІ ҰСТАЗ, ӨЗІ ДИХАН, ӨЗІ МАЛШЫ.

Тоқтамас қол жеткеннің бәрі де аз дер,
Айтпайды тоқпейіл деп кәрі көздер.
Жігіт ол жеті өнер де аздық еткен,
ӘРІ АҚЫН, ӘРІ ӘНШІ, ӘРІ САЗГЕР.

Кетпеген дүние боктың шылауында,
Жан күйі домбыранын бұрауында.
Сел төгер қара бұлттай шабыттанса,
БІР ӨЗІ АЙТЫСКЕР ДЕ, ЖЫРАУЫҢ ДА.

Қайғысын, қуанышын әр ісінде,
Мен білер бір дарын жүр ел ішінде.
Өмірін өнерлінің паш етем деп,
Бір ауыз сөз саптадым тірісінде.

* * *

Өзің өскінін, арызшының,
Күйді екен соңғы жазған хатында кім?
Кездейсоқ істес болдық нағыз шыным,
Келмейді столына жақындағың.

Самал да сүйе түс деп күбірлеуде

(Маратқа бірінші қалжың)

Бармадым өзің үшін Шағанғада,
Жайым жоқ ренжитін соған бола.
Сайран сап Саяхатта жүрген көптен,
Көңілім бұра тартты саған ғана.

Білмедім ұнады ма күлкің ашық,
Өзіңмен кетті міне бір түн асып.
Оралдың сен ұсынған кілтіменен,
Көрейін жүрегіңнің құлпын ашып.

Құрбым-ау қара көзді, қасы киық,
Құба тал тұрма бізге басын иіп.
Қарайды құшақтасқан екеумізге,
Жайықтың жағадағы тасы биік.

Ыстық дем тұрса ерінді шарпып қалып,
Қарайды төбемізден ай сұқтанып.
Қызықтап су ішінен мойнын созар,
Ақ жайық айдынында шоршып балық.

Құрбым-ау жұмсақ дене, жұмыр кеуде,
(Болама сұлулыққа сүйінбеуге)
... Қосылып қос жүректің дүрсіліне,
Самал да сүйе түс деп күбірлеуде.
1975ж

Майралар туралы

(Маратқа екінші қалжың)

Жайын бар ма үйде жатып жайланар,
Бар уақытың семинармен байланар.
Сонда біздің қасымызда жүреді,
Бірі кетіп, бірі қалып Майралар.

Мейлі жазда, мейлі қыста, көктемде,
Солар қуа басымыздан өткенге.
Деп ойлаймын бізге таныс қыздардың,
Барлығы да Майра болып кеткен бе?

Түн жамылып жүрмейтінбіз шалкып көп,
Бірақ бірде әлденеден балкып көп.
Айтып салдың Майралардан пайдасыз,
Танымайтын Мариялар артық деп.
1975ж

Тойдағы қалжын

(Тұрлыбек Әділжановқа жазылып берілді)
Алпыстан асқан әкеден туған бір нұсқа,
Көрікті емес, шешен де емес, тілге ұста.
Ресторанға атпен кірген бұзық ед,
Бадиға қалай шықты екен бұған тұрмысқа.

Төрт класс оқып күрес қуды бекер,
Достары келсе, отырысты гүлестер.
Бес бала бағып бұл тентектің қасында,
Бадиға қалай ширек ғасыр жүрді екен.

Бір әзіл айттым табылып ойдың жүйесі,
Шынында бұл той екі адамға да тиесі.
Бүгінгі күннен дәл жиырма бес жыл өтіп,
Бадиға мен Қуантай болсын иесі.

2001ж

Қызыметтес екеуі де менгеруші

(Тыныштық Шаменовке)

Бар ма деп бізді өзінен кем көруші,
Бар ма деп келер бізге тең келуші.
Бойында Шат өзеннің екі ақын жүр,
Қызыметтес екеуі де менгеруші.

Жүрген бар киім таппай, нансыз қалып,
Мүгедек, жалғыз басты, әлсіз, ғаріп.
Алдына біреуінің келсе солар,
Шығады пенсиямен қамсызданып.

Жыр оқып, өлең жазса әу басында,
Қазір ол музыкаға жалғасуда.
Жиырма бес әнін салып беруі жүр,
Машина-тракторлар ауласында.

Бар ма деп бізді өзінен кем көруші,
Бар ма деп келер бізге тең келуші.
Бойында Шат өзеннің екі ақын жүр,
Қызметтес-екеуі де менгеруші.

Хасеновтердін ансамбілі. 1989 жылы

Қасымжанның шілдеhana тойында
айтылған тілек

Тату боп көрші жамағат,
Шықпасын елге жаманат.
Сараңның қолы ашылсын,
Ынсапсыз тапсын қанағат.

Соғымын берсе қатал қыс,
Жаздың да дәмін татармыз.
Жақындағылар көріссін,
Алыстағылардан хат алғыз.

Ойын бер қамсыз балаға,
Көктемі келсін далаға.
Қызбалау болмай інілер,
Ұстамды болсын аға да.

Берер жоқ бөліп ағайын,
Жөн бата беріп жағайын.
Қыз болып өсіп, бой жетіп,
Әйгерім тапсын Абайын.

Ән сүйген жандар жайсаң кіл,
Өнермен жұртты тамсандыр.
Қыздар мен ұлдар қосылып,
Ұлғая берсін ансамбль.

Сараңдық болмай сәлемге,
Татулық көлі терсеңде!
...Денсаулық берсін бәріңе,
Тыныштық болсын әлемде.
2000ж

Мәңгілік шапсын дер едім талант тұлпарын

(Төлеген Қажыбаевқа)

Өмірі бәйге, өмірі бәйге аламан,
Таланты тұлпар, таланты тұлпар жараған.
Ғұмыры жетпес, мәңгілік бітпес жарысқа,
Ақын ол бапкер ат қосып, жолын қараған.

Ұмтылмас алға додаға түскен қай дарын,
Қалады артта жылдар деп атар айналым.
Үздік-создық созылған топты паралап,
Уақыт қазы жатады айтып, байламын.

Табылар бір сәт, қиялай шауып ұтқандар,
Табылар бір сәт, қара үзіп алға шыққандар.
Ұрпақтан ұрпақ жанкүйер қауым алмасып,
Азаймас бірақ ақынның жанын ұққандар.

Төрт мүшел жастың атқызып тағы бір таңын,
Үстінде тұрсың елу деген қырқаның.
Тауына жүздің шыға алмай қалсаң түк те емес,
Мәңгілік шапсын дер едім талант-тұлпарын.
1994ж

Кішік бол ұлық болсаң

(Гүлбарам Абсаматоваға)

Жүрмедік жас екен деп бала санап,
Жастық кез лауазымға жарасар-ақ.
Тыңдадық ол сөйлесе ырза болып,
Сөйлеуге болмасақ та орашолақ.

Бойымен ортадан сәл аласарақ,
Тұрғандай бәрін көріп тамашалап.
Айтқанын қағыс қылмай жүрміз тындап
Шәкірттей алып жатқан жаңа сабақ.

Түссе де қиындықтың тозағына,
Кепіл ол қызметтің азабына.
Алдына келген жанға мейірімді,
Кемсітіп қарамайды қазағына.

«Сөзі мен көзі қандай өткір еді,
Бетінен жарылқасын көп тілегі».
Өзіне қояр оның талабы бар,
«Кішік бол ұлық болсаң» деп біледі.
1987 ж

Сен жазған әндер шырқасын
(Амангелді Тошкеновтың ағартушылық
қызметіне 25 жыл толуына)

Жүрекке жылы құйып қан,
Тыңдаған жанды ұйытқан.
Ойнай бер әссем әуснді,
Баяның түспей иықтан.

Шәкірттен өнер жасырма,
Солар да қымбат, асыл да.
Ұстаздық жолың ұзарсын,
Тағы да ширек ғасырға.

Ән мен күй қусаң жасыңнан,
Табылған үлгі қасыңнан.
Үзеңгілесіп бір жүрсін,
Өнерпаз ағаң Қасымжан.

Бірлікті болып жанұя,
Жақсылық берсін жаныңа.
Домбыра шертсең бір мезет,
Қобызын қоссын Әлия.

Төбені шыққан маз көрме,
Шыңдарға ұмтыл әр кезде.
Уақыт атты төре би,
Бағасын берер сазгерге.

Әуенге жақсы інкәрсің,
Шабытың ойға үн салсын.
Сахналардан әрқашан,
Сен жазған әндер шырқалсын.
1994ж

Құттықтадым бес алты шумакпенен

*(Жасұлан Рахмановтың 60 жылдығына А.
Сатиевке жазылып берілді)*

Әуелден жыр жазуды парыз көріп,
Келесіз осы жолды әлі ізденіп.
Жеттім деп жер ортаға жасымайсыз,
Жүрссіз «жаңа туған» тәрізденіп.

Жарасып ұл-қыз анау қатар өскен,
Жапырлап немерелер ата дескен.
Таралған Рахманның ұрпағына,
Алтын қазық Сіз десем қателеспен.

Сөз айттық ақ тілскті үйіп төге,
Өзгеше пікір қоссам айып деме.
Асқар тау емес Жәке алпысыңыз,
Жүзге жетер жолдағы биік төбе.

Жүйріктей жабыларды басып озған.
Тағы өтсін қырық жыл басыңыздан.
Бақыттың төбенізден бұлты аумасын,
Табылсын бар жақсылық қасыңыздан.

Құдасыз, бір жағынан ағасыз да,
Ағалық ақылменен жағасыз да.
Інішек әдемі сөз айтып ең деп,
Таңертен арқамыздан қағасыз ба,
Болмаса ұрсып-ұрсып аласыз ба?

Құда деп, аға деп те сыйлап келем,
Сіз жайлы әлі талай жырлап берем.
Ал бүгін лайық деп ақын жанға,
Құттықтадым бес-алты шумакпенен.

1993ж

Токсанның төрін жайламай...

(Қосби Мизанбековке)

Тағдыр бұл таудың соқпағы,
Білдиы құз да, өрі мұз.
Табаның егер тайса бір,
Босаға болар төріңіз.

Біріміз аға болғанда,
Іні боп келдік біріміз.
Сөз айтар жерге келгенде,
Бірге де шықты үніміз.

Алпыс деген жас па екен,
Алшаңдап басып жүрініз.
Тоқсанның төрін жайламай,
Солмасын өмір гүлініз.

1998 ж

Ұстаз аға

(Қали Хадесовке)

Аз болар білімдігің, зеректігің,
Ұстаздық үлесі екен жүректің.
Ұқтырды өзін айтқан ақыл-кеңес,
Ұстазға да ұстаздың керектігің.

«Ер болсаң елің сенен ұлы іс күтед,
Ұй болсаң түтініңді дұрыс түтет».
Қаладан бес жыл оқып келген біздер,
Алдыңнан таптық тағы институт.

Көзге айтып кемшілігің, осал жерің,
Қуандық көріп шәкірт төселгенің.
Тынымсыз өткен жылдар зейнетіндей,
Жарасар омырауда қос орденің.

Дәл бүгін болмасаң да дана кәрі,
Талай шоқ сен тұтатқан жанады әлі.
... Алдыңнан тәрбие алып отырғандар,
Шәкірттің шәкіртінің балалары.

1988 ж

Той бастар немесе кенже ұл үйленгенде

Осы кеш менің көптен күткен кешім,
Осы кеш болашақ пен өткенге сын.
Өмірде бар мақсатқа жеткендеймін,
Ұй қылып отбасының сүт кенжесін.

Сонда да бұл пендесі біте ме арман,
Бақытты болса деймін осы қарғам.
Іргесі жанұяның шайқалмаса,
Шыққанда қиыншылық күтіп алдан.

Сабырым кетпегенмен мүлде менен,
Ой-ойлап түн ұйқымды күнде бөлсем.
Қазақтың қара сөзін қадірлеуде,
Өзімнен асса деймін бір немерем.

Көлбедеп жатар ағып ғұмыр-сағым,
Есейер талай-талай құлыншағым.
Айтарын өлең сөзбен өрнектеуде,
Өзімнен асса деймін бір ұрпағым.

Жатқанда қайта ел боп, жаңа түлеп,
Оғаш деп сөкпессіздер мына тілек.
... Келдіңдер ортақтасып қуанышқа.
Ағайын баршаңызға рахмет.

1991 ж

Уа, ажал, нең бар еді жастарда...

Улы газдан қаза болды қыз бала,
Қара көзден қанды жасын үзді ана.
Жан дегенде жалғыз еді бір үйдің,
Осы болды-ау сұм тағдырдың сызғаны, ә?!

Бұл қара жер қанша алса да тойды ма?
Тағы да бір жігітті алды қойнына.
Өмірімен жиырмасында қоштасты, ол,
Қыл арқанмен тұзақ салып мойнына.

Сөлем түзу, көңіліміз адал-ды,
Қыз көрікті, бозбала да ажарлы.
Қос көршіме батқан қайғы найзасы,
Менің дағы жүрсгіме қадалды.

... Болмыс заңы құмға айналса тастар да,
Төбе болса құзар шынды асқар да.
Жұмағыңа көріні алсаң болмай ма,
Уа, ажал, нең бар еді жастарда?!

1991 ж

Мерейтой

(*Меркен Исинге*)

Сау болса азаматтың қара басы,
Жетпісің ақыл тоқтар дана жасы.
Сыйлаған өзін-өзі, өзгені де,
Мерейтой өткізеді ел ағасы.

Мерейтой өткізуде бір ағамыз,
Ағаны білмей қалай жүре аламыз.
Талай-талай күлкілі әнгімені,
Мекең айтқан деп әркім қылады аңыз.

Жан емес жеке қонып, қалған көштен,
Қару ап жиырма жаста майдан кешкен.
Қағменен көздің жасы қатар тамған,
Сол жылдар шықпасын дер тойғанда естен.

Келелі сөз айта алар жиылғанға,
Қарсы емес шишалардан құйылғанға.
Әлі ішер соғыстағы жүз грамын,
Өзгелер тақуа боп тиылғанда.

Халқына қызметке жарағасын,
Ешқашан ойламаған қара басын.
Елу жыл терін төгіп еңбек еткен,
Тағы да құттықтайық ел ағасын.

* * *

Таңдарым көп алда атпаған
Күндерім де көп батпаған
Мені ұнатқан болса да адам жетерлік
Жандарым да бар жақпаған.

Қызығым да көп әлі көрмеген
Арманым бар құлашын алға сермеген
Сәттілік деген айға қарай домалап
Шаршап та жүрмін қиындық атты өрде мен

1999ж

Еске алар үш жігіт

Келермін қайтып, келмеспін
Көрермін енді көрмеспін
Алматым менің астанам
Өзінде өтті он бес күн

Астанам менің бүгінгі
Көрмедім жазғы гүліңді
Ортасы болмай ақпанның
Көктемнің демі білінді.

Астанам менің қазіргі
Құрысқан бойым жазылды
Қасымда болып үш жігіт
Сүйетін әнді, әзілді

Жақсы ғой үлкен бола алған
Үлкенмен кіші оналған
Кішіге кеңес менен де
Інілік қызмет олардан.

Сый көріп көңлім маркайды,
Қоштасу сәті сәл қайғы.
Есіме сатар осы өлең,
Курста болған жарты айды.

Достықтың білсең бағасың,
Сағыныш отын жағасың
Есіне алар үш жігіт
Көкшелік ақын ағасың.

1991 ж

Астанам

(әні Қасымжан Хасеновтікі)

Сарыарқаның бөлінен,
Орын алған астанам.
Жаңа тарих төрінен,
Көріне алған астанам.

‡
Көпшілікті тойымен,
Тоғыстырған астанам.
Ел басының ойымен,
Қоныс құрған астанам.

Алтын ұя ән-жырға,
Болып тұрған астанам.
Бас қала боп бір жылға,
Толып тұрған астанам.

Сенің көркөм қалпыңды,
Айтсын ұрпақ ән-кылып.
Қазақ деген халқыңды,
Қуанта бер жаңғырып.

Қайырмасы:

Астанам, астанам
Жаңа қалам бас қалам
Астанам астанам
Ыстықсың сен басқадан
1998ж

* * *

Білімнің нәрі болсын саған жыл азық,
Өзіңмен өз боп тұрудың жайын біраз ұқ.
Мен сені тастап Алматыдан кеткенде
Көңілім қалды-ау құлазып.

Әкенің көңілі балада, көңілің қайда ал сенің,
Ата-ананың үмітін атқарсың деген бар сенім.
Астанада оқып азамат болып шығар деп,
Тұрғандай күтіп барша елің.
1986ж

* * *

Қол бостық жіберседе зеріктіріп,
Бойына алсадағы желік кіріп.
Курортта ұмыттағы конягіңді,
Коктейль іш көпіртіп көбік қылып.

Болса егер жүйке, жүрек тозғаны анық,
Емдеп ал суға салып, сазға малып.
Еркектің есерлігін үйде қалдыр,
Бұл жерде жасап жүрме бозбалалық.

* * *

Тоқтадык суға бойлап ортан белден,
Шыңымен қорқамысың Шортан көлден.
Болайын қайығың да, ескегің де,
Жағадан келсейші ұзап қалқам бермен.

Ұнадың ерке қылық, ерке үніңмен,
Күлкіңе көңіл ашар елтідім мен.
Көл суын малтып өтпес мұхит көрсең,
Тереңнен алып шығар дельфиніңмін.

Табанды қытықтатып бел түгіне,
Болмаса кетейінші «жер түбіне».
Суға емес жалаңаш тән салқындасын,
Төгілген қолан шаштың желкіліне.
1986ж

Қызғанамын

Басына ағаштардың от өрмелсіп,
Айналса сары алтыңға күзгі алабым
Бірге ұшып махаббатын кетер ме деп,
Мен сені қайтқан құстан қызғанамын.

Ақпан қыс- ағайыны қайта келген,
Тік тұрып күтіп жатса түз қонағын.
Сыбырлап әлде бір сыр айта берген,
Мен сені кешкі аяздан қызғанамын.

Жылы жел, жас жапырақ күбірлесе,
Көктемде өңір қайта жаңарғанда.
Мойныңа оралар деп қоңыр кеште,
Қызғанып жүрем сені самалдан да.

Өзіннен көрмесем де, оғаш қылық,
Сырына кім жетеді қыз баланың.
Кетер деп қалыңында адастырып,
Жаз келсе жасыл батқан қызғанамын.

Тағы алдап скеумізді қосқан арман,
Кеудем бұл махаббатқа толмаған ба?
Қызғанып келем сені басқалалардан,
Қасымда өзін, жаным болмағанда.
1987 ж

* * *

Өлсеңнің тоқымына тер сінгелі,
Тұлпар көңіл басқаны жерсінбеді.
Сөз қуып Алматыға кетер кезде,
Тоқтатқан сенсің мені.

Өлеңмен мал тапқанның табысы өнсің,
Өзі үшін қақсағанның жағы семсің.
Деп біліп қаламымды тастар шақта,
Тоқтатқан тағы сенсің.
1987 ж

8 март дастарханында оқылған өлең

Көркемсің майға ауысқан көктемдейсің,
Сен бірақ ол сөзіме көп сенбейсің.
Жок жаным үш ұлынның ортасында,
Үш есе сұдуланып кеткендейсің.

Десем сен көріктісің көктемдейсің,
Сөзіме күдіктеніп көп сенбейсің.
Жок жаным көктем емес күнім болып,
Кеудеме сөнбес сәуле төккендейсің.

Шашыңды мейлі уақыт алтындасын,
Мен үшін жиырмадағы қалпындасын.
Жылдарын жылжып өткен есеп емес,
Тең қана махаббаттар сарқылмасын.

Тұрмыстың алға тартып қиын көшін,
Достармен бірге өткіздік жиын кешін.
Жок жаным, жас жетті деп айтпа маған,
Алғашқы қол ұстасқан күйіндесін.

P.S Бірді елу, біреуді алпыс алқымдады,
Соғама кәріліктің салқындары.
Жұбайлар қала берсін жас ару боп,
Алғашқы қол ұстасқан қалпындағы.

* * *

Артыңнан өсек-аяң сөз ілінбей,
Үлкен аға, ал кіші өз ініндей.
Тұрмыста бағың жанған кез болады,
Картаның қолға шыққан көзіріндей.

Алыс та, жақының да туыс бөрі,
Дос, жолдас, құрбы келмес суысқалы.
Парадқа шықса қазір бар көңілде,
Бәлкім сен болар ма едің ту ұстары.

Танысың пейілге де асқада мырза,
Өзіңе өзің ырза басқа да ырза.
Тұрмыста бағың жанған кез болады,
Мергенге кездескендей таста құлжа.

1988ж

Шығып тұрмын тағы да бір белеске

Қазір менде мінез басқа, өң басқа,
Өзгермей тек қалдым білем жан досқа.
Оған сенсем елу емес тап бүгін,
Бесінші рет шығып тұрмын он жасқа.

Екеумізде екі ұлттың өкілі-ек,
Қос тағдырды қосақтады көкірек.
Жарым айтса елу емес мен қазір,
Жиырма боске шығып тұрмын екі рет.

Оты сөнбей сенім менен үміттің,
Елу қысым тоңдырып, елу жазым жылыттың.
Інілсрге шал шығармын қаусаған,
Ағаларға жанып тұрған жігіттің.

Өмір атты сапардамын жай анық,
Орта жолда қала алмадым аянып.
Түстенерлік жерден өтіп сүрінбей,
Қонар жерге қалдым ба екен таянып.

Көз жұмылса жырым салар мені еске,
Тірі болсам өлең өзім емес пе.
... Өмір атты ақ сапардың үстінде,
Шығып тұрмын тағы да бір белеске.

1988 ж

* * *

Аз айтылып жан сыры көпке ашылар,
Сезім бар отқа шыдар, оққа шыдар.
Бірсуінсіз бірсуі тұра алмайтын,
Сүйіскен біздей жандар жоқта шығар.

Күтпесе басы қурап текке сынар,
Махаббат одағы бір екле шынар.
Бірін бірі құдайдай сыйлап тұрар,
Жарасқан біздей жандар көп те шығар.

1988ж

* * *

Сен патша да мен сенің бағыныштың,
Алдында әлде неден жаңылыстым.
Алыста хат хабарсыз жатып алып,
Жазалайсың қолымен сағыныштың.

Сен ханша да мен сенің қараң болам,
Үміттен үкім күтіп аландаған.
Сағыныштың қолымен жазалайсың,
Уақыт боп семсері жалаңдаған.

1988ж

* * *

Дөңгелеп Жер күнді айналып зыр қақса,
Мезгіл жетіп солады скен гүл бақша.
Шыдар күз бен қысына да тағдырдың,
О, махаббат, сенің жөнің бір басқа.

Жақындар көп құрбылар да, құрдас та,
Ұмытатын кезден тайып қырды асса.
Алыс кету берген сертке сын болған,
О, Махаббат, сенің жөнің бір басқа.

Ұмытады шын жолдаста, шын доста,
Өмір заңы өкпеліме құр босқа.
Бір-адамның жүрегінде біреу жүрер мәңгілік,
О, Махаббат, сенің жолың бір басқа.

1990ж

* * *

Әйел көзі өңменіңнен өтер оқ,
Әйел сөзі жолға салар төтерек.
Әйел үшін шарап та ішіп қоямыз,
Ал әйелсіз маскүнем боп кетер ек.

Көз жеткізбей болған істің парқына,
Әйел үшін түсіп жүрміз талқыға.
Әйел үшін кейде батсақ күнаға,
Ал, әйелсіз түсер едік Адам ата қалпына.
1988ж

Уақыт жастығымды қайтар маған!

Сөзім бар-ды бір жанға айта алмаған,
Сезім бар-ды өзгеге байқалмаған.
Кезім қалды түндерін ой қармаған,
Жерім көп қатты кеткен, қапы кеткен.

Уақыт жастығымды қайтар маған!
Күндерім болмау үшін борыш басқан.
Түзейін қадамымды шалыс басқан,
Жетейін қиялыма ғарышты асқан.
Орындайын бар сертті қол ұстасқан,
Уақыт жастығымды қайтар маған!

1989 ж

* * *

Тек өзің жаным мені жас көретін

Қысылсақ үлкендікті алға ұстаймыз,
Кей-кейде бір ақылгөй шалға ұқсаймыз.
Тойға емес бұрынғыдай, қызыққа емес,
Дәрігерлерге көбірек барғыштаймыз.

Кез өтіп қабырға мен төс беретін,
Табакта болды бізге бас келетін.
Ағалап көбейгенде сыйлаушылар,
Тек өзің жаным мені жас көретін

1990 ж

* * *

Ерің не, ат беліне салмағасын,
Емің не, бойдағы дерт қалмағасын.
Ерлігің де ерлік боп саналмайды,
Елің үшін ажалға бармағасын.

Қамалын не, жау өтсе қақпасынан,
Қартын не ақыл кетсе ақ басынан.
Қуанышың қуаныш бола алмайды,
Қуанысар дос таппай тап қасыңнан.

Жүйрігің не, бәйгеде озбағасын,
Жібегің не, киіліп тозбағасын.
Жырың не, оқылмаса көп алдында,
Жамағаттан алмаса өз бағасын.

1990ж

* * *

Махаббатым жалғыздық бұлтын түрген күн,
Сөйілді содан шым-шымдап бойға кірген мұң.
Ертістегі сені білмей жайсан Жемнің бойында,
Жиырма екі жыл өзінсіз қалай жүргенмін.

Табиғат ұста сол соққан мен бір мың шеге,
Ақтөбеден суырып алып тастады қағып Көкшеге.
Қой көздерің көк аспаным болып қарсы алды,
Қара көзді кей құрбым мейлі сөксе де.

Сезім гүлдің бар нәрін жинап құйып ап,
Бал ара жүрек өзіңе ғана сиынад.
Жиырма екі жыл өзіңсіз қалай жүргенмін,
Жиырма екі тәулік көріспей тұру қиын-ақ.
1986 ж

* * *

Үш ұлға ана өзінді,
Шау тартты деуге қимаймын.
Шешімін тапқан сөзінді,
Төртіншің болып тыңдаймын.

Күндерім бақыт әкелед,
Сезімнің сені бұзылмай.
Келемін сені мәпелеп,
Маңдайда жалғыз қызымдай.

Айырылсам аз күн сағынып,
Өзіңмен өтті әрлі шақ.
Тәңірімдей келем табынып,
Сенетін дінге шалға ұқсап.

1986 ж

* * *

Пар аттай айдаушыдан камшы жеген,
Бүлкілге бастырады танцы деген.
Би алаң - сонарлы алқап андысады,
Қыз-түлкі, жігіт деген аңшыменен.

* * *

Білмедім ерсілік пе, естілік пе,
Қыз іздеп шыға қалдым кешкілікте.
Қалыңдық қалың беріп ала алмайсың,
Төрт емес болсада мал бес түліктен.

Шығыстың бір сұлуын сұрағанмың,
Соны естіп көкжиекке құлаған күн.
Қараңғылық ұстатты бір білектен,
Қарасам, сары қызы славянның
1965 ж

* * *

Өмірге риза болып көріппе едік,
Жатсада жақсылығын үйіп - төгіп.
Өтірікке ойланбай сеніп келіп,
Ал шындыққа қараймыз сезіктеніп.

Ұрынсақ қателікке естілікпе,
Қателіктен өзіміз безіп келіп.
Жармасып ата салт деп ескілікке,
Жаңалыққа қараймыз сезіктеніп.

1994 ж

Жар жанары

Өзіңмен өткен күндерде,
Көрген жоқ түсіп басқа мұң.
Көңілге кірбің оралса,
Күлкіңмен түріп тастадың.

Үш ұлым болса үш бақыт,
Төртінші бақыт өзіңсің.
Көгілдір екі аспаным,
Аз ба көп пе бар шығар қырдан асқаным.

Отыз бес артта ой толығар жастамын,
Жиырмада жанған махаббаттың келемін отын
сөндірмей,
Көгілдір екі аспаным.

Абайды жалғастыру

*Етімді шал сипаған құрт жесін деп,
Жартастан қыз құлапты терең суға.
Абай.*

Свататын заман ба еді адамды асқа,
Қоспай ма тым болмаса замандасқа.
Қу шалға қутыңдаған бұйырам ба,
Малды жан болмады ма одан басқа.

Бағатын шақ келді ме ошақ басын,
Көнейін бір бозбала құшақтасын.
Күйеуден күйек сақал қорқарым жоқ,
Өлтірсін, түтіп жесін, пышақтасын.

Жолы осы деп отыр ғой аталардың,
Он үште қалай қатын аталармын.
Көрімен қатқан тулақ сияктанған,
Апырмай бір төсекте жата алар кім.

Бұлбұлды жар қылмайды алып қарға,
Бүгінде менен асқан ғарып бар ма
Жүргенше көк есекке қосақтанып,
Жем болам су түбінде балықтарға.

1969 ж

Бір жан бар

Нәркес көз жалт қараса ой салдырад
Күлкісі таудан аққан көусәр бұлақ.
Бір жан бар көп сұлудың арасында,
Өзгеден көрінетін байсалдырақ.

Қиын-ау мені жөнсіз елікті деу,
Шығар ол менен бәлкім еріктілеу.
Бір жан бар көп сұлудың арасында,
Өзгеден көрінетін көріктілеу.

Өтеміз өмірде сан сынақтардан,
Қүткенің шыға бермес бірақ та алдан.
Бір жан бар көп сұлудың арасында,
Өзіме бір көргеннен ұнап қалған

1974 ж

* * *

Азайып жан жайлаудың бағар малы,
Дей алмадым жастықтың жоғалды әні,
Әйтседе көңіліме дақ салады,
Самайда бір тал шаштың ағарғаны.

Дей алмадым жастықтың жоғалды әні,
Таусылған жоқ жүрсктің ақ арманы.
Сонда да бір тал шашқа қарамаймын мен,
Сол ма деп кәріліктің шабарманы.

* * *

Балаға нан малына жем керек деп,
Бізді тұрмыс осылай дөңгелетпек.
О, муза ренжіме отырмадым,
Қолыма қалам алып сен келеді деп.

Жолымыз кетіп еді тегістеліп,
Жүр ме сен бағытымыз теріс келіп.
Не де болса бар кінә менен болып,
О, муза көптен бәрі көріспедік
1978 ж

Бейтанысқа

(Обуге әзіл)

Жүргенде ағын судай қозғаласын,
Күлгенде жакқан оттай көзқарасын.
Оқ жылан бозторғай ғып алдың арбап
Көкшетаудың ақ басты бозбаласын.

Май-мизам жоқ қоятын гүлге бөлеп,
Күз кейпі Алматының мүлде бөлек.
Сен болдың қарашада жанған жалын,
Шілдеден қалған Әбу бір көбелек.

Алдың ау бейшараның басын байлап,
Жайы бар жатып алар қасында айлап.
Қорқамыз елге қайтпай қалама деп,
Өзіңмен Алатаудың тасын жайлап.

1978 ж

Құтты боп жаңа қонысың

*(Кішкенекөл селосына көшіп
кеткен Қыдырбай Керейбаевқа)*

Қосыла шапқан қос аттай,
Қалмадық өмір қиқудан.
Сыйластық тінін босатпай,
Ағаңдай көрдің бір туған.

Балкытып болат сезімді,
Достықты жылдар сомдады.
Ағалап тұрған өзінді,
Інім деп білдім мен дағы.

Ұнатқан жолдас бауырға,
Меймандос жансың, қонақшыл.
Қаныраған біздің ауылда,
Үйіңнің орны қолансыр.

Кейіннен толық ұғармыз,
Қалдырдың мұнда сан белгі.
Сағынатын да шығармыз,
Рашида салған әндері.

Тілменен салтын халқыңның,
Сыйлатқың келді баршаға...
Ұлтым деп әркез сарқылдың,
Бәз біреу ұқпай калса да.

Шығардың көптің алдына,
Жандарды тауып өнерлі.
Халық қабыл алдыда
Думанға талай кенелді.

Жаңалықтарға талпынған,
Талабың осы сан өссін.
Өзіңде қалам тартудан,
Құр алакан емессін.

Баянды болып бар ісің,
Еңбектің көрші жемісің.
Ойыңа өріс кеңісің,
Құтты боп жаңа қонысың.
1998ж.

Қасыңда өзім болғанда

Өзің жазған А. Тошкенов

Қаңқылдап қаздар жеткенде,
Бетіңнен самал өткенде.
Алдыңда жарқын жазың бар,
Қуанба, жаным, көктемге.

Өзенге, көлге бардың да,
Аунадың құмға, шалғынға.
Қуанба, сонда жазға да,
Сары алтын күз бар алдыңда.

Бақтарда гүлдер солғанда
Алмалар пісіп, толғанда
Қуанба, жаным, күзге де,
Алдыңда ақ қыс тұрғанда.

Барғанда қарлы орманға,
Арманда мені, арманға
Қуаншы жалғыз тек қана,
Қасында өзім болғанда.

2000 ж

* * *

Жалғыздық бола алмайды ерекшелік,
Өтуге өмір жолың керек серік.
Ішінен жүздің, мыңның дос табасың,
Жүректің елегінде ер ерекшеліп.

Адамзат махаббатқа сірәде асық,
Бірақ ол кейде ұстатпас тұра қашып.
Ішінен жүздің мыңның жар табасың,
Жүректің қалауына құлақ асып

Ксудсе күй ағындап жыр тұнуы,
Құмартқан көңіл шіркін бір тынуы.
Жүзден таныс ал мыңнан жолдас табу,
Бәрі соның жүректің бұлқынуы.

1980 ж

* * *

Махаббатың ажыраттың алғашқысын соңғысын,
Досым сенен менің содан тоңды ішім.
Махаббатың көрген болсаң біріншісін соңғысын,
Дей алмадым саған бақыт қонды шын.

Махаббаты көп деп жүрген қай мешеу,
Ол махаббат болар ма еді болса өзі бірнешеу.
Өмір жазы өтіп кетіп келген кезде марка күз,
Екінші рет сүйдік деп біз сыйтастық айтамыз.

1980 ж

* * *

Болмады ойға тыным, колға тыным,
Жататын тыныш ұйықтап қайда түнім.
Өлеңім ескі таныс жолықты ма,
Ауасы жақпай ма әлде Алматының

Арықтан тау суынан қанып ішіп,
Терек тұр түнгі желмен мамығы ұшып.
Бейуақта балкондағы мені көріп,
Төмсінде шәуілдейді сары күшік.

Қаптаған қалың ойдан бітіп шыдам,
Түн бойы әлде нені күтіп шығам.
Жігіттер жатыр әне пыр-пыр ұйықтап,
Кеш бойы қыздарды айтып пысықсыған.

1989ж

* * *

Айтылған тост тілсктен мүлде бөлек,
Бұл тойға ән де керек, күй де керек.
Алды әне маймыл саусақ қу шанағын,
Соққылап екі шекті жүйдемелеп.

Сыбдырлап жағасында сан құрағы,
Аққандай терең сайдың сан бұлағы.
Жүз құбылып мінски әуен кетті,
Тындайық қасистті домбыраны.

1990ж

* * *

Сан демей көбейді ғой сіз деушілер,
Аға азайып інілер жетілген бс.
Кеміді ұрыс майдан іздеушілер,
Ақ алмас тасқа шауып кетілген бс.

Жастықта тіктеу еді мінезіміз,
Сөзден іске тезірек көшетінбіз.
Шешілмес мәселені біз өзіміз,
Кей-кейде жұдырықпен шешетінбіз.

Қазірде қолдың күшін жолдамаймыз,
Сөз айтсақ үш нүкте мен үтірің көп.
Сіз біз деп кішіге де майдалаймыз,
Тұрсақта кеңірдіктен мытығын көп.

Сен демей көбейді ғой сіз деушілер,
Аға азайып інілер жетілген-ау.
Кеміді ұрыс-майдан іздеушілер,
Ақ алмас тасқа шауып кетілгені ау.

1979ж

* * *

Түскендей салқындатар мұз қалыпқа,
Мінезден қалды білсем қызбалықта.
Тағдырдың суығына сыр бермейміз,
Тондырып тықса да айдап ызғар ыққа.

Куанғанда жүгіріп зыр қақпаймыз,
Тура сөзден кей-кейде сырғақтаймыз.
Жамандаудың ретін жібермесек,
Он мақтаудың орнына бір мақтаймыз.

Төрге озып дастарханда бас та жейміз,
Кішіге аға ақылшы, жасқа биміз.
...Осы бізді меніңше кәрі демей,
Толысар ақыл ойы жасты дейміз
1989 ж

* * *

Болмайды қыз көріксіз көш келіксіз,
Қонақсыз үй-үй емес қош келіпсіз.
Қош келіпсіз кәнекей төрлетіңіз,
Демейміз не ерте не кеш келіпсіз.

Төрлетіңіз жоғарлап төрге өтіңіз,
Маған таныс сияқты келбетіңіз.
Білмесек жата тұра бірлесерміз,
Қонақ қәде тек сіздің міндетіңіз.

Дәм берем шарап құям құрақ ұшып,
Жүрмесен болғаны тек құлап ішіп.
Ағаның мазасын көп аламандар деп,
Қуамын тентектерді қара пұшық.

Тынықсаңыз ол дайын мамық төсек,
Тәулік емес ай күтсек жалықпас ек.
Мендағы көп қазақтың біреуімін,
Сол қазақты қонақжай халық десек .
1979 ж

* * *

Болса да қызыл тілден пірің мықты,
Ақтап ала алмассың зұлымдықты.
Болса да ниет дұрыс, қадам құтты,
Жеткізіп мақтау қиын адалдықты.

Ойынды айтам деген дөп сездіріп,
Жаздырмай жол кеседі көп сөзділік.
Өлеңім таянышқа кескен талдай,
Қиналам соны жонып қысқарта алмай.

* * *

Ішке теуіп болмаса шыкшытқа ұрып,
Жері жоқ ешкім мені зәбірлеген.
Тәнімді емес жанымды быт-шыт қылып,
Достарымнан айырды тағдыр деген

1980 ж

Тұрмыста көктеменің өзеніндей

Біреуді өмір ошаққа бас көз қылып,
Біреуге қояр тау мен тас кездіріп.
Біреу жүр қолда барға қанағат қып,
Біреуге туа біткен аш көзділік.

Біреулер жүр даурығып ксуде қағып,
(Мақтаннан жарылмайды пенде не ғып).
Бар бақыттың үлесі соған тиіп,
Өзгелер жатқандай ақ кенде қалып .

Көрмеген жоққа ренжіп кемге налып,
Жандар бар болашаққа сенген анық.
...Тұрмыста көктеменің өзеніндей,
Жағатын үлкен кіші сендер ағып.

1983 ж

Тыңдай жүрші кәрілердің кеңесін

Сұлуларға қарай-қарай көз кетіп,
Көзілдірік киіп едің тездетіп,
Кішілерге сөз айтам деп ағалық.
Кетіпті енді қара шашың ағарып.

Қалжыңым ғой ашуланбай тұратұр,
Құлақ салсаң тағы айтамын бір ақыл,
Бұлда біздей қартайыпты-ау демесін,
Тыңдай жүрші кәрілердің кеңесін.

2000 ж

Тасыну мен басыну

Күн десең көзің, аузың бар деп ай десе,
Аңсадым сені, іздедім сені мен кеше.
Ал мінезің ? Мінезің жүрер ұнамай,
Кездеспей ақ қойсаңда болар ендеше

* * *

Алтында табылмайды қазбағасын,
Жылу берер ошақта от маздағасын.
Өлең де қалады екен ұмытылып,
Ойыңа оралғанда жазбағасын.

Қыз жауабы

Кеудемді қоя алмадым айқара ашып,
Күдік жүр сенімменен тайталасып.
Қыз жүрегі бұраулы домбыра бір,
Тарта білсең пернесін байқа басып.

Көңілге жылы ұшырар сезінбей үн,
Қалайша нақ сүйерім өзің дейін.
Сенім жеңсе күдікті махаббат ол,
Сынға шыдар келеді төзім кейін.

2000ж

Кітап

Басталып алғашқы адым әліппеден,
Өзіңнен жаныма азық алып келем.
Бетіңнен өнегелі өмір тауып,
Халық көрем, мәңгі өлмес тарих көрем.

Ақылшымсың екінші сияқты анам,
Сырласып кейде ұйқысыз таң атырам.
Бір қуантып бірде сен тебірентесің,
Сонда мен көзді жаспен шылап та алам.

Келесің жыр ақтарып күй ақтарып,
Сүрінгенде құлатпай сүйеп қалып.
Сен ұстазда берері таусылмайтын,
Мен жүремін шәкіртің сиятанып

1978 ж

Ашық болшы қарашаның аспаны

Жаздай жауын ен далаға жан кірді,
Тақырға да жусан шығып, жаңғырды.
Пісіп қалған бітік егін көргенде,
Тиылса деп тілейміз сол жаңбырды.

Ұмытқанбыз сол тілектен басқаны,
Сүмбіле де судын есін баспады.
Жадау елдің бар үміті өзінде,
Ашық болшы, карашаның аспаны.

Медбикелер

Соғады бір күн сағатың,
Сұлатар сырқат төсекке.
Сол кезде сені бағатын,
Медбикелер деп есепте.

Жазылмай ауру қарысар,
Талады жүрек, жүйкелер.
Ажалмен сонда алысар,
Ақ халатты бикелер.

Сөз айтса жанға жағады,
Тілектің теріп маржанын.
Дәрілердің де табады,
Күштісі менен арзанын.

Медет кой мұңды көңілге,
Аға деп күтсе ардақтап.
Уколдары жеңілде,
Мінездері салмақты ақ.

Жасаған емі қонғасын.
Бүгіннен ертең тәуірсің.
Бұрынғы басың қорғасын,
Жсп-жеңіл енді қауырсын.

Бойыңды бір кез билеген,
Ауру жау оңай қашпайды.
Қарындастарың инемен,
Дертінді түйреп тастайды.

1993 ж

Облыстық фельдшерлер байқауының жеңімпазы М. Бісқақова әріптестерінің арасында. 2001 ж.

Ауруханада

Саулықта бірін патша, бірін құдай,
Астамдық енді қайда бұрынғыдай.
Бірліктің көшін тартқан аруанасы,
Сар желіп келе жатып сүріндің-ай.

Біреуді бүрістірген асақазаны,
Біреудің бүйректегі таста жаны.
Бұл үйде жан қиналар жұмыс емес,
Бұл үйде тіршіліктің басқа заңы.

Бұл үйде мүсәпірсің, тәуелдісің,
Ащы ине тұшы етіңе - әуелгі сын.
Кудік бар көңілінде қорқыныш бар,
Білмейсің сөнермісің, жанармысың...

1993 ж

Жазылам деген бар үміт

Өзіммен өзім серттесіп,
Жазылам дедім науқастан.
Жамбасым енді шұрқ тесік,
Аурумен болған айқастан.

Дәрігерлер алды еркімді,
Медбике, анау, о да би.
Құйғызып қанға ерітінді,
Емдетіп жатыр Хадари.

Қысымы қанның ойнақшыр,
Жүректе білем бар жұмбақ.
«Ем қонар өлең жазсаң» деп,
Дүрімхан қояр қалжыңдап.

Жамбасым батып жастыққа,
Жатырмын қазір сарылып.
Қос дәрігер болып, қос тірек,
Тұрармын деген бар үміт.

* * *

Шабытсыз сірә қалам ұсталмайды,
Өлеңде сыр толғайды, күй толғайды.
Шешіліп сөйлей бермес шешен жырың,
Айрылмас достық жайлы, достар жайлы.

Бәйгеден келе бермес қосқан атың,
Биікке ұшсаң талар қос қанатың.
Адассаң өмір таудың шатқалында,
Жол тауып құтқарар сол дос болатын.

Жаныңды той думанмен сергіткенде,
Алдыңнан құлайтұғын ор күткенде.
Қатты айтып қалыбыңа түсірер дос,
Мансаптан көңіліңе жел біткенде

Кеудеңнің сығып беріп, тамшы нәрін,
Белгілі елің үшін таусыларың.
... Басында кабіріннің сол тұрады,
Күн жетін жұмылғанда шамшырағың.
2000 ж

Бұрын айтып қоймасын сол ақындар

Несі айып шықпаса әлі әлемге атың,
Сол үшін қайғы-мұңға салынба тым.
Ел еді мал мен сөзді қоса баққан,
Қазақта жеткілікті дарынды ақын.

Өмірдің қайнарынан алатын нәр,
Сенің де жетем деген мұратың бар.
Сөз келсе айтарыңнан қалма іркіліп,
Бұрын айтып қоймасын сол ақындар.
2000 ж

↳ Немере сүйер шақ келсе...

Бұл дүниеде енді қашан бөгелем,
Бөгелгенде не табамын, не көрем.
Бір қызығым сенде тұрған секілді,
Аталған балдай тәтті немерем.

Айналайын, балапаным, сары үрпек,
Үйде болсам құшағымнан табыл тек.
Бір, екі-үш күн сүйе алмасам өзінді,
Құлатүзде қалғандаймын шөліркеп.

Былдыр-былдыр сөйлегенде тілін бал,
Күліп те алам кішкене деп білімдар.
Қажып кетсем күйбеінен тұрмыстың,
Қой көзінде қуат берер нұрын бар.

Сеніменен жаңарғандай тозғаным,
Сен шығарсың кейбіреуден озғаным.
Тіршілікте тірегімнің бірісің,
Бал бөбегім, бауыр етім, өз қаным.
2001 ж

Қасымда бола түсі, тентегім-ау

Бой шөгіп кеткен кезде, ой шабандап,
Басыма қонғандай ма қайтадан бак.
Бір өзім бір рулы елдей болам,
Қасыма сен ергенде томпалаңдап.

Қонакка меніменен барсаң жансық.
(Балаға көрмеген үй о да таңсық),
Төр смсс, хан тағына шыққандаймын,
Тіземде сен отырсаң момақансып.

Шашымды шалмағанмен ерте қырау,
Бәрі бір өмір деген келте мынау.
Көрсем бе енді қызық, көрмеймін бе,
Қасымда бола түсі тентегім-ау.

2001 ж

О, сәбилік өмірімнің гүл шағы

Күлкі ерінде, жас тұр көзде мұндалап,
Қуану да, жылауын да жылдам ак.
Жұмсайсың сен әрнәрсеге атаңды,
Атаң сені болар десе қолғанат.

Жалықпастан тыңдай берем сөйлесен,
(Тек алдағы қағазыма тиге сен).
Домбыра да, мандолин де тұр дайын,
Тартып берем қамажайды билесен.

Үйдің ішін өтпін, міне, он шарлап,
Өзге түгел ойында бар ән салмақ.
Командирше бұйрық бердің каншама,
Орындаған соның бәрін мен солдат.

... О, сәбилік бұл өмірдің гүл шағы,
Немереммен қайта келіп тұр дағы.
Әжен сенің ешнәрссені түсінбей,
Бата болдың баламен деп ұрсады.

2001 ж

Неге мен енді өмірден торығамын

Құтыным, қоңыр қозым, ор лағым.
Өзіңсің шалар күйім, айтар әнім,
Бір мезет еркелетсем, қолдан түспей.
Атаңның аймалайсың омырауын.
Жанымның шымырлатып шыңырауын.

Құтыным, қоңыр қозым, ор лағым,
Күлкіңнен қуанышқа молығамын.
Күн сайын еркелетіп, беттен иіскеп,
Күн сайын бақытыма жолығамын,
Неге мен енді өмірден торығамын.

2001 ж

Қасыңда бола тұрғым келеді

Жүгірсең құлап қалатындай көріп,
Өзіммен срте кеткім келіп тұрады.
Күлмесең жылап қалатындай көріп,
Еркелеткім келіп тұрады.

Ақылыңа ақыл қосқанша,
Қиындықтың бетін бұра тұрғым келеді.
Сен аяғыңды нық басқанша,
Қасыңда бола тұрғым келеді!

2001 ж

Көңілдің осы күйін түсін жаным

Домбыранын бұрын жоқ бердің сазын,
Жүзіңнен көрдім өмір жарқын жазын.
Алдына алып келді тентек тағдыр,
Сен болдың үкім айтар әділ қазым.

Көңілдің осы күйін түсін жаным,
Кеудемнің іші шоқта, сырты жалын.
Жүруші ем ақынмын деп әнші болдым,
Өзіңс ауғаннан соң ынтызарым.

Көңілдің осы күйін түсін қалқам,
Шағ емес бұрынғыдай сезім дархан.
Сырт көзге сап-сау болып көрінгенмін,
Бүлінген жан дүнием, алқан-талқан.

Көңілдің осы күйін түсін жаным,
Тағдырдың талмап жүрмін ұсынғанын.
Өмір аты дәм толы дастарханнан,
Өзіңсің қазір менің тұшынғаным.

1996 ж

Өмірлік сыйлап өтсең болды мені

Өзіңмен домбырама күй келеді.
Өзін боп тағдыр маған сый береді
Жауапсыз махаббатым қала берсін,
Мен сүйгенмен сен өзің сүйе мені.

Сезімім саған деген мөлдір еді,
Мөлдірлік көндірмеске көндіреді.
Отына махаббаттың күйме жаным,
Өмірлік сыйлап өтсең болды мені.

Жаным ау айтармысың ақ сөзіңді

Көңілім кейде суып, мұздайтындай,
Сарылып сорлы жүрек, сыздайтындай.
Жаным ау ашармысың жан сырынды,
Сөз ед-деп көптен жүрген сізге айтылмай.

Өзің боп өміріме өң беретін,
Махаббат жағар ма екен сөнген отын.
Жаным-ау айтармысың Сізге мүлде,
Жан жоқ деп бұл әлемде тең келетін.

Сейілітіп КҮДІК деген мұнарды ептеп,
Өсер ме ед СЕНІМ деген шынар көктеп.
Жаным ау айтармысың ақ сөзіңді.
Қалаулың болсам Сізге арман жоқ- деп.

1996 ж

Өзгенің бұл дүниеде керегі жоқ

Жан емеспін қызылға елігердей,
Жан да емеспін қызыққа желігердей.
Шыдармын тағдыр салса бар азапқа,
Тек қана тұра алмаспын сені КӨРМЕЙ.

Шығарса сынғыр үнді күміс көмей,
Даусыңды тыңдай берсем дым істемей.
Шыдармын тағдыр салса тәлкегіне,
Тек ғана тұра алмаспын сені ЕСТІМЕЙ.

Жаяудай қалың қарда омбылыған,
Өзіңді іздеп он тұрып, он құлағам.
Өңгенің бұл дүние де керегі жоқ,
Сені КӨРІП, ЕСТІСЕМ болды маған.

1996 ж

Жаным ау мұнша неге үлбіредің

Сен маған сайрамаған бұлбұл едің,
Сен маған ашылмаған бір гүл едің.
Сабағы нәзіктіктің солар шақта,
Жаным-ау мұнша неге үлбіредің

Сені ойлап бір қайғырып бір күлемін,
Жүректі бір сипап, бір тілгіледің.
Ажардан ақыл артық жас келгенде,
Жаным-ау мұнша неге үлбіредің.

Көк шөптей жаңа шыққан өртенге өніп,
Барасың күннен күнге көркемделіп.
Көңілім бүгін көріп жай тапқанмен,
Жолықсам деп тұрамын ертең келіп.

Мен емес баратұғын қиянатқа,
Жаным сен бойға күдік ұялатпа.
... Білемін сақтадың сен сұлулықты,
Жиында жалғыз маған ұнамаққа..

1997 ж

Сәуле жаным

Өзіңсің жазған өлең, салған әнім,
Өзіңсің болашаққа бір қадамын.
Бүгін мен ертеңімді жалғастырып,
Ендің сен тағдырыма сәуле жаным.

Өзіңсіз қымбат болмай бар ғаламың,
Өзіңсіз көркем болмай гүлді алаңың,
Қайғы да қуанышта өзің болып,
Ендің сен тағдырыма сәуле жаным.

1997 ж

Жаным ай келіп тұршы анда санда

Бұл күнде өленім де, әнім де сен,
Сағынып диуананың күйін кешем.
Жоғалтып сені мәңгі алғандаймын,
Көзіме бес-алты күн көрінбесен.

Көңлімнің кен жайлауын өрісті етіп,
Жолымыз көрмеп еді теріс кетіп.
Жаным-ай келіп тұршы анда-санда,
Сүйгізіп, маңдайыңнан иіскетіп.

* * *

Осы мені бақытты етер жок па күн,
Келмедің сен, телефонда соқпадың.
Саған деген сағынышпен күн батып,
Сағынышпен атып жатыр көп таңым.

Келмедің сен тәулік емес, сан айлап,
Таңды атырып, күн батырам сені ойлап.
Берік едім майырылып барамын,
Кірпігіме шық тұруы оңайлап.

Өмір бойы өтпейінші елендеп,
Уақыт тәуіп, ауруымды бер емдеп.
...Көзім жұмсам сол бір көркем қалпыңмен,
Кіріп келе жатқандайсың “сәлем”-деп.

1995 ж

Сені іздеп жүрек сабылып

Апталап, айлап сағынып,
Не керек өлең жазғаным.
Сені іздеп жүрек сабылып,
Жынданып кетсе жаздадым.

Апталап, айлап сағынып,
Не керек әнге қосқаным.
Тағы да қалдым жабығып,
Кездесер жерден тоспадың.

Сағыныш деген бір атқа,
Мініпін тәңірім құлатпа.
“Сабырдың түбі сары алтын”,
Жетермін мүмкін мұратқа

1995 ж

ҚЫЗҒАНЫШ

Жандармыз туып өскен дала, белде,
Қараймыз күдікпенен қалалы елге.
Сынға алып шыдамымды қайта-қайта,
Жаным сен қала жаққа бара берме...

Өзіне деп жүргенде жаным құрбан,
Естілмей құлағына әнім қырдан.
Қолыңнан мен ұстауға жүрексінер,
Өктемсіп қысып жүрер бір антұрған.

Кетесің қала жаққа еш хабарсыз,
Сені іздеп әлек болар көңіл арсыз.
Беліңнен мен құшуға бата алмаған.
Құшақтап жүрмесін бір оспадарсыз.

Шыдамым быт-шыт болып сынған шөлмек,
Жандаймын айдалада қалған шөлдеп.
Сен менің баға жетпес қымбатым ең,
Бір арсыз ойлар ма екен арзанкол деп.

Жүзінде үлбіреген иен көрік,
Түсімде ылғи сені жүрем көріп.
Өзіндей кол жетпеген байлығымды,
Бір қортық кетпесінші иемденіп
...Жаным сен қала жаққа бара берме.

1994ж

* * *

Сен маған мынау жалғанда,
Айналдың асыл арманға.
Келсейші ерте көктемде,
Алма ағаш бүршік жарғанда.

Айым ең түнгі аспанда,
Жолықпай қойдаң тосқанда.
Келсейші осы көктемде,
Алма ағаш гүлін шашқанда.

Тарылтып ойдың өресін,
Бермейді маза елесің.
Көктемім өтіп барады,
Жаным ау қашан келесің.
1993ж

Гүлім бе деп жүруші ем...

Гүлім бе деп жүруші ем... шеңгел ме едің,
Сыйлымын деп жүруші ем тең көрмедің,
Жыл соңында төріме толды қонақ,
Жолдас-жора бәрі бар, сен келмедің.
Аямай дәмнің тосып алға бәрін,
Күткенбіз жылға жылдың жалғанырын.
Өзінсіз сөз айта алмай қиыстырып,
Солғындау шығып жатты салған әнім.

Барады жылда бітіп ғасырдағы,
Уақыт мың жылдықты асырды әрі.
Бос тұрып дастарханда сенің орның,
Бір шампан осы кеште ашылмады.

Гүлім бе деп жүруші ем... шеңгел ме едің,
Сыйлымын деп жүруші ем тең көрмедің.
Төріме жиналғанда бар дос-жаран,
Жанымды жабырқатып сен келмедің.
2001 ж

Ақжолға

*(Монголиядан көшіп келген
көрішімнің баласы туғанда)*
Мен айтқан ақтап болжамды,
Ұл болып тудың, ол заңды.
Қуантып жатқан жайың бар,
Хадари менен Ержанды.
Атың да дұрыс аталды,
Қуанттың ауыл Отанды.
Қуанттың көрші үйдегі,
Тілектес болған атаңды.

Дамылсыз ай мен жыл жылжып,
Басталды тағы мыңжылдық.
Өтілгіз жаңа ғасырға,
Кезеңің туған-бір жырлық.

Жігітсің бойда оты бар,
Шамаң жоқ бірақ отырар.
Бөленер бесік болмаса,
Айқалап жылап жатып ал.

Бәрі бір кешпе, ерте ме,
Есею келер еркеге.
Азамат болып өс Ақжол,
Бабалар өткен өлкеде.

2001 ж

Біздің қыздар

Таланттыдан тартыста кім оза алар,
Сенімнің ескі сенін бұзады олар.
Біздің қыздар шыққанда сахнаға.
Ұмытылар Бибігул, Розалар.

Өнердің кереметін бір ұқтырып,
Ән кетер еліктіріп, желіктіріп.
Біздің қыздар көрінер сахнада,
Мәдина, Мақпалынды ұмыттырып.

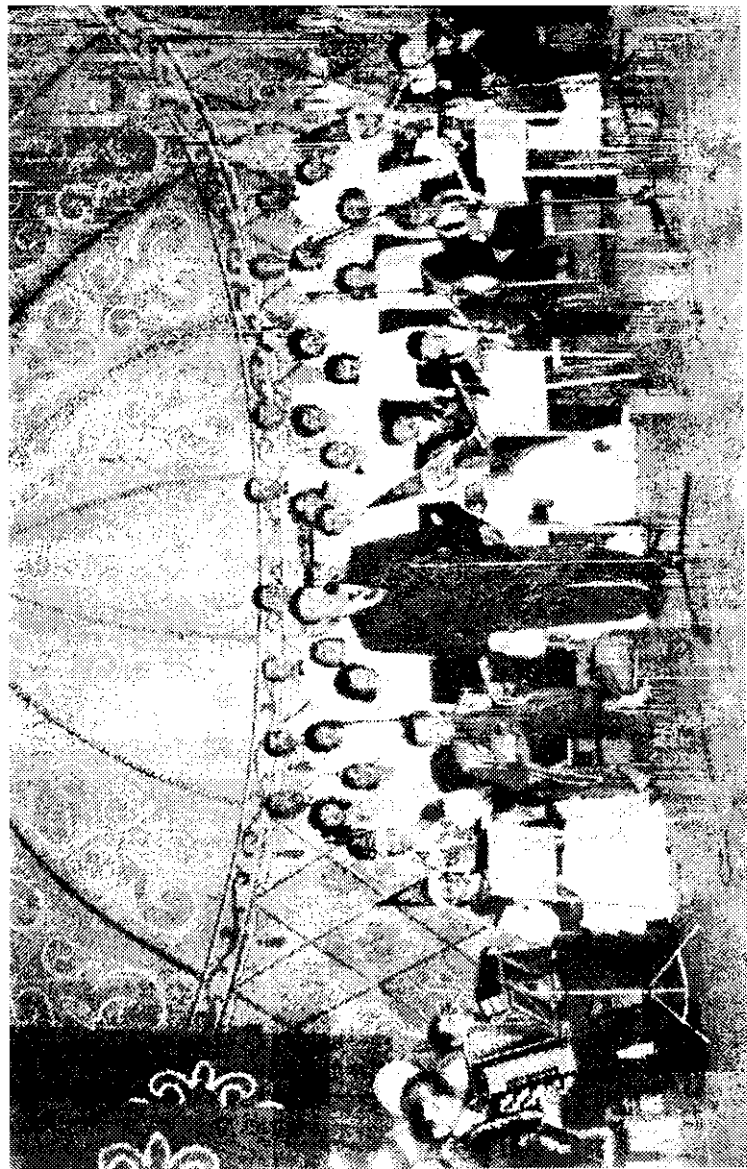
Теңіздей басылмаған толқыны әлі,
Бір кезде биге шықса, толқымалы.
Ал, бірде эстрада әуснімен,
Бұл қыздар сар сазандай бұлқынады.

Бұл қыздар бір-бірінен асқан дарын,
Бас қосса шарықтатар аспанға әнін.
Арасын қос Қаройдың күймен жалғап,
Жаңғыртар Шат өзеннің шатқалдарын.

Еңбекпен жатқан елге тірлік кылып,
Тұрғандай бұл қыздармен бірлік кіріп.
Біздің қыздар жыл сайын концертпен,
Қайтады Қызылжарды дүрліктіріп.

Жаңлар бар өнерлінің тілін білген.
Баршаны игі ісімен сүйіндірген,
Осындай тағы бір қыз әншілерді.
Театрдың әртісіндей киіндірген,

... Жылдарды бастан кештік не бір қиы
Қыздар боп берді бізге өмір сыйын,
Қызығы ауылымның қыздарында,
Солармен көтерілер көңіл-күйін.
Маусым 2001 ж

Ленинград селосының көркемөнерпаздар ұжымы. 2000 жыл.

Өлеңмен шапан жапсын ақын ағаң

(Лаззат Тасым қызы Жезбаеваға)

Атың барда жер таны желіп жүріп,

Асың барда ел таны беріп жүріп.

Халық мақалы

Жан ба едің игілікке жаны құмар,
Жомарттық жасап жүрсін көңіл тынар.
Барынды беріп жүріп ел танысаң,
Елің де сені танып сөзінді ұғар.

Не тілеп, не күтеміз кәсіпкерден,
Адамға адалдықпен несіп келген.
Басыңа жазатайым іс түскен де,
Уақыт ақ-қарасын ашып берген.

Дүние кеткен кезде күрт өзгеріп,
Тіршілік қыла алмады-ау жұрт ізденіп,
Нарықтың шыдай алмай қыспағына,
Көбісі көшті ауылдан тоз-тоз болып.

Кетпедің, шыдап қалдың осы бір сәт,
(Көрініп тұрған жердің тасы жұмсақ).
Ауылда жанды қинар жұмыс болса,
Күтеді облыста маслихат.

Жүректен жұртқа мейір шашыраған,
Бұлдамас жақсылығын асыл адам.
Қыздарға костюм алып берген саған,
Өлеңмен шапан жапсын ақын ағаң.

2001ж

Қарындасым Күлбарам

(Күлбарам Абсаматоваға)

Өзі үшін дүние жимаған,
Өзге үшін жанын қинаған.
Ойлаған қамын баршаның,
Қарындасым Күлбарам.

Жақтасын іздеп тумадан,
Жақындық жолын қумаған.
Жөнсіздікке бармаған,
Қарындасым Күлбарам.

Үлкенің деп силаған,
Кішісің деп тыймаған.
Тұзу жолдан таймаған,
Қарындасым Гүлбарам.
1987ж

Абай халық мақтаны
(*Оні Тыныштық Шаменовтікі*)

Алысып мыңмен,
Өкініш мұңмен.
Жаралап нәзік жүректі,
Халықтың қамын.

Болашақ таңын,
Өзегін өртеп жыр етті.
Ақ қанат асыл арманы,
Алтын мұра қалды әні.

Дарынды туған,
Ғылымды қуған
Жандарды жүрген дос санап.
Жырларын жаттап.

Сырларын хаптап,
Бекіген талай жас қанат.
Ақындардың ағасы,
Даналардың данасы.
Көрген көзбең,
Киелі сөзбең,
Әлемге елін таңытты.
Ғасырлар күткен

Қазаққа біткен
Тендесі жоқ алып-ты.
Өрен ойдың ақ таңы,
Абай-халық мақтаны.
1987ж

Аты өлмей жетер әлі сан ғасырға
(*Ғабит Мүсіреповтың 100 жылдығына*)
22.03.2002

Дәл келіп туған күні жыл басына,
Сай келіп тұңғиық ой тұлғасына.
Жүзжылдық тойыменен Ғабең бүгін,
Жалғайды бір ғасырды, бір ғасырға.

Қазақта жазба өнердің майталманы,
Халықтың сөйлерде сөз, айтарда әні.
«Менде жаумын Бейімбет жау болса» деу,
Болды алғаш ұлылықтың байқалғаны.

Адамды аштық атты от жалмаған,
Нәубеттен көріп жұртын көп сорлаған.
Ажалға басын тігіп Кремльге,
Бесеудің бірі болып хат жолдаған.

Ағызса көркем сөздің топан-селін,
Ер атантып көрсеткен отан сенім.
Ғабснмен көтерілген сахнаға,
Қыз-Жібек, Байн-Сұлу, Ақан ссрің.

Қаламгер қадірлесе қаламгерді,
Болды ма бұл туынды соған белгі?
Еске сап білгендерге Би-ағаңды,
Көрінді экраннан Амангелді.

Заманды аума-төкпе дала төзген,
Түсініп көре білген дана көзбен.
Ақиық акын-жайлы-Сәкен жайлы,
Поэма жазып кеткен кара сөзбен.

Айырмай сөзбен істің ақ-қарасын,
Қасіретін ана тілдің татты алашым.
Сол кезде ұлтын сүйер азаматқа,
Сыйлапты АБВГЕйдің ат қорасын...

Көресің, сүйінесің, қуанасың,
Қас шебер мүсіндесе ел анасын.
Мәңгіге тұрғызыпты Ұлпанымен,
Ерлікпен сұлулықтың мұнарасын.

Қайта оянып «Оянған өлкең» бүгін,
Байқатты бар әлемге өркендігін.
Қалмады туған жерің «жат қолында»,
Он рет атап өтті ел өз теңдігін.

Дәл келген туған күні жыл басына,
Сай келген тұңғық ой тұлғасына.
Елінің мақтан тұтар перзентінің,
Аты өлмей жетер әлі сан ғасырға.

2002ж

Алпыс алты

Білмедім аз ба, көп пе бұл жасымды,
Уақыт алпыс алты қырды асырды.
Ешқашан аққа күйе жаққаным жоқ,
Алтыңға баламадым қорғасынды.

Білмедім аз ба, көп пе бұл жасымды,
Ойым жоқ өңгерсем дер бір ғасырды.
Қызықпен, қуанышпен өтер күннің,
Біразын қайғы деген түн жасырды.

Білмедім аз ба, көп пе бұл жасымды,
Су болып қанша еңбегім құмға сінді.
Әйтеуір дүние қуып кеткенім жоқ,
Әуре боп толтырма деп толмасынды.

Білмеймін аз ба, көп пе бұл жасымды,
Жоғалттым жолда талай құрдасымды.
Өмірдің қилы-қилы кезеңінде,
Көңілім бірде өрекіп бір басылды.

Білмеймін аз ба, көп пе бұл жасымды,
Мен үшін мұнша жасау олжа сынды.
Қауіп пен қатерге де тура қарап,
Бәйгеге тігіп келем бір басымды.

Білмеймін аз ба, көп пе бұл жасымды,
Қайсын бар ашып берер тұнба сырды.
Бұйырған ризығымды тата берем,
Демсңдер кәрілікке мен бас ұрды.

* * *

Сөз саптап ойдың парқымен,
Өлеңге қалам тартып ем.
Сол өткен кездің мерзімі.
Жазылар екі алтымен.

Сөзбей тағдыр салмағын,
Тып-тыныш жатқан бар ма күн
Еңбектен тауып еншімді.
Жұрт қорып, көштен қалмадым.

Қиындық болды жетерлік,
(Жасыру оны бексерлік).
Кешемін қоңыр тіршілік
Машина мінбей шетелдік

Жалғанға жүрмес базынам,
Өткізді пәни жазынан.
Ортайып бара жатқандай,
Денсаулық деген қазынам.

Сыр беріп міне асқазан,
(Тап дей ме жеңсік басқадан)
Шараптың қалып кезені,
Шай ішіп... Шаймен бас жазым.

Мен туған күн туыпты

(егіз немерелі болғанда)

Жаздың бір жылы кешінде,
Құм бұйраттардың төсінде.
Келіпін жарық дүниеге,
Шілденің жиырма бесінде.

Шұбаған жылдар көшінде,
Күн еді тұрар есімде.
Ойлап па ем қызық көрем деп,
Тағы сол жиырма бесінде.

Жарқырай түсті күн неге,
Көңілім күндіз түнде де.
Нұрлантты қалған өмірді,
Егіз ұл туған шілдеде.

Алпыстан асқан көңсге,
Мол бақыт емей немене.
Мен туған күні туыпты,
Егіз ұл-екі немере.

2002ж

Қырғынан шыққан немерелер. 2002 жыл.

Есікті кейбір қақтырған оған осы жай

(Ерік Есімұлы Нұрақиевқа)

*Шебердің қолы ортақ
Шешеннің тілі ортақ
Халық мәтелі*

Ақын шебер сөзбенен өрнек салдырған,
Ақын сазгер ұйқасты үн ғып қалдырды ән.
Қаламы менен қағазын құнттап күн кешер,
Байлығы өлең-үлесі тиген тағдырдан.

Қызықпас ешбір дүние, малға, алтынға,
Қашан көрсең жұпыны сол бір қалпында.
Күдікке кейде еріксіз бойын билетер,
Еңбегін ойлап қалатын мәңгі артында.

Басканың бағын көрген емес көпсініп,
Жырларын оқып таныса болды көпшілік.
Құлпытас болып басында тұрса мұрасы,
Қабырына кеткен кезде шөп шығып.

Қаламы жүрсе мастанып, асып тасымай,
Берерге қолы қысқалық етсе жасымай.
Шығарсам дейді жинағын өзі үшін емес, елі үшін,
Есікті кейбір қақтырған оған осы жай.

Өлімнің қатты батты-ау қабырғама.

*(Тоқтабай Қозғановты соңғы сапарға шығарып салар
алдында оқылған өлең)*

Алдында қалғаннан соң қабыр ғана,
Бой алдым көнуге де, сабырға да.
Шәкіртін ұстаз жерлеу бұл не сұмдық,
Өлімнің қатты батты-ау қабырғама.

Мойнына ел сенімін арта алатын,
Жігіт ең көрген өмір салтанатын.
Жез таңдай шешен едің жұрт алдында,
Сөйлегенде тілінен бал таматын.

Көп еді береріңде, айтарыңда,
Келмейді-ау енді дүние қайтарымға.
Бір кіндіктен тараған үшеу емес,
Алты бала өсірдің қамқорыңда.

Өтседе өмір күреспен, айқаспенен,
Талайға ізгілікпен ой тастап ем.
Келтірмей ақыл табар алпысқа да,
Түбіңе жетті дұшпан-наукас деген.

Алдында қалғаннан соң қабыр ғана,
Бой алдым көнуге де, сабырға да.
Шәкіртін ұстаз жерлеу сұмдық екен,
Өлімнің қатты батты -ау қабырғама.

Бүгінгі ұрпақ сендер үшін арға сын

(Экологиялық өлең)

Табиғаттың бар қымбатын алғасын,
Көп тіршілік таппай қалды жалғасын.
... Көк өзен деп көрсетеді картада.
Сол өзеннің кеуіп қалған арнасын.

Тыңдай білсең жапырақтың күбірін,
Түсінер ең зарлы екенін үнін.
Орман-тоғай орынынан көресің,
Ағаштардың құрап қалған түбірін.

Өміріне жерді тонап тапқан нәр,
Өткен ұрпақ енді өзінді ақтап ал.
...Айналаға улы сәуле шашады,
Бір кездері уран берген шахталар.

Ойдан-қырдан су сұраған зар шықты,
(Бұлақ көзін бұл күнде кім аршыпты).
Көл деп атап бұрынғыша келеміз,
Көктемде су жиналатын шалшықты.

Ек теңіз толқын атып өксиді,
Өксігенін кім түсініп, естиді.
Аяр жан жоқ азып кеткен Арал мен,
Бекіресі мұнай ішкен Каспийді.

Табиғаттың бар қымбатын алғасын,
Көп тіршілік таппай қалды жалғасын.
Жер ананың жазып алу жарасын,
Бүгінгі ұрпақ сендер үшін арға сын.

* * *

Көрмеді керуен жылдар еру болып,
Ол да өтті ердің жасы елу келіп.
Алпысым ақыл қосып есейткенмен,
Бәрі бір кәрілікке берілмедік.

Осылай жылдар өтті тағы алты рет.
Тауып жүр қара жерден табан тірек.
Аңсаймын ақпан-қыста жылылықты,
Шілдеде қоңыр-салқын самал тілеп.

Ой-түден, жыр тыңына күнде салам,
Қаламым бірде жүйрік, бірде шабан.
... Мені әлі кеңес күтер жас санайды,
Сиреген сыйлы ағалар, бірен саран.

Мазмұны

1. Жырларым еді алғашқы.....14
2. Туған ауыл, туған ел.....69
3. Өлеңім сенсің табиғат.....104
4. Кім күткен келеміз деп тоқырауға.....126
5. Нарықтың жолы қиынды.....136
6. Жылдарды жылдар жетелеп.....152

Компьютерде терген: **Ысқақова Динара,
Дмитрий Ульянов**

Техникалық редакторы және корректоры:
Онғарбай Жанғозы

Теруге 01.12.2005 жылы берілді.
Басуға 10.12.2005 жылы қол қойылды.
«Кәрімов» жеке кәсіпорынның шағын
баспаханасында басылды.
Тиражы: 200 дана
Бағасы келісім бойынша.

ЫЫЫЫЫЫЫЫЫЫ

